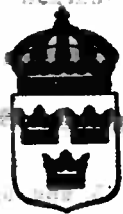

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 21

ANDRA KAMMAREN

1961

18—20 maj

Debatter m. m.

Torsdagen den 18 maj

	Sid.
Svar på interpellation av herr Senander ang. skjutövningar från Ravlunda skjutfält samt på frågor av herr Larsson i Borrbby ang. säkerhetsåtgärder för fiske i närheten av militärt skjutfält och av herr Nilsson i Bästekille ang. viss skrivelse i anledning av skjutningar från Ravlunda skjutfält.....	3
Svar på frågor av:	
herr Magnusson i Tumhult ang. eventuell nedläggning av järnvägen Halmstad—Vislanda.....	9
herr Jönsson i Ingemarsgården ang. avhjälpande av tjälskador inom Jämtlands län.....	10
Svar på interpellationer av:	
herr Ekström i Iggesund ang. trötthetsfaktorns betydelse vid trafikolyckor, m. m.....	10
herr Magnusson i Jönköping ang. vägtrafikförordningens s. k. vänsterregel.....	13
herr Hansson i Önnarp ang. postförbindelserna på landsbygden..	15
Interpellation av herr Hagberg ang. vissa uppgifter rörande SAS...	18

Fredagen den 19 maj

Svar på fråga av fröken Karlsson ang. behovet av kvalificerade lärare i tyska språket på högstadiet.....	19
Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.....	21
Ändring av vissa postavgifter m. m.....	71
Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse.....	81

Samtliga avgjorda ärenden

Freddagen den 19 maj

	Sid.
Andra lagutskottets utlåtande nr 45, ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.	21
Statsutskottets utlåtande nr 115, ang. anslag till försäkringsdomstolen m. m.	71
Bevittningsutskottets betänkande nr 40, ang. ändring av vissa postavgifter m. m.	71
— nr 55, ang. särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse.	81

Debatter nr. 11

Torsdagen den 18 maj

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

Freddagen den 19 maj

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

Torsdagen den 18 maj

Kl. 15.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollen för den 12 innevarande maj.

§ 2

Svar på interpellation och frågor ang. skjutövningar från Ravlunda skjutfält

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Senander frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidtaga i syfte att förhindra ett återupprepande av skjutövningar från Ravlunda av sådant slag som uppenbart sätter människoliv i fara.

Vidare har herr Larsson i Borrbby frågat mig, om jag avser att vidtaga några åtgärder i syfte att öka säkerheten för fiskare, som måste utöva sitt yrke i närheten av militärt skjutfält.

Slutligen har herr Nilsson i Bästekille frågat mig, om yrkesfiskarna i Vitemölla och Kivik inom den närmaste tiden kan påräkna svar å den skrivelse, som de i anledning av skjutningarna på Ravlunda skjutfält och inträffade olycksfall tillbud — enligt uppgift — tillställt försvarsdepartementet.

Ravlunda skjutfält omfattar en drygt 4 kilometer lång kustremsa vid stranden av Hanöbukten. På skjutfältet pågår under i stort sett hela året skarp-skjutningar med främst pansartrupper-

nas förband. Vid praktiskt taget samtliga skjutningar utgöres riskområdet av dels skjutfältet eller del därav, dels ock vattenområdet utanför fältet intill ett avstånd från stranden varierande mellan 3 och 16 km. 1958 års försvarsbeslut innebär att antalet pansarenheter ökar. Under 1950-talet har stridsvagnar anskaffats för stora belopp. En förutsättning för en effektiv skjututbildning med den nya stridsvagnsmaterielen är att Ravlunda skjutfält kan utnyttjas utan omfattande störningar.

Grundläggande bestämmelser rörande säkerhetstjänsten vid skjutningar m. m. inom armén finns i säkerhetsinstruktionen för armén. Denna innehåller bl. a. bestämmelser om avspärning och övervakning av riskområden samt om varningsmeddelanden. För Ravlunda skjutfält har därjämte chefen för Skånska pansarregementet genom regementsorder år 1957 fastställt detaljerade säkerhetsbestämmelser.

Enligt nämnda bestämmelser skall vid skjutning på Ravlundafältet iakttagas bl. a. följande. Meddelanden om avsedda skjutningar skall införas i Under rättelser för sjöfarande och i ortspresen samt uppläsa i radio. Meddelanden skall dessutom tillställas vissa fiskare i fältets närhet. En del av dessa meddelanden skall — enligt särskild överenskommelse — av vederbörande fiskare uppsättas på anslagstavlor i hamnar m. m. När skjutning pågår på fältet, skall röda signaler vara hissade vid den nordligaste och sydligaste gränsen i kustbandet för riskområdet samt på säkerhetstornet. Det farliga området skall övervakas av särskilda säkerhetsposter — vid skjutning under mörker mot mål på sjön med hjälp av strålkastare. Vid

Svar på interpellation och frågor ang. skjutövningar från Ravlunda skjutfält

behov skall därjämte för övervakning anlitas en radaroperatör med radarbuss. Om något fartyg trots nämnda tillkännagivanden och signaler kommer in i riskområdet, skall skjutningen omedelbart avbrytas och kan givetvis icke återupptagas förrän fartyget lämnat området.

Med anledning av inträffade olycksfall i Hanöbukten i samband med skjutningar på Ravlunda skjutfält har vissa åtgärder vidtagits från militär sida. Sålunda har militärbefälhavaren i I. milo hos landsfogden i Kristianstads län hemställt om utredning av det inträffade. Härav föranledd polisutredning pågår för närvarande. Vidare har förhandlingar ägt rum med berörda fiskare vid Ravlunda. Därvid har vissa överenskommelser träffats i syfte att skapa bättre kontakt mellan fiskarna och vederbörande militära personal och därmed ökad säkerhet. Chefen för Skånska pansarregementet har i anslutning till nämnda förhandlingar hos militärbefälhavaren gjort framställning om bl. a. följande åtgärder i säkerhets- syfte: utredning av frågor rörande berörda fiskares yrkesutövning inom riskområdet och förutsättningarna för ersättning för förlorad arbetsförtjänst på grund av skjutningar, anskaffning av nytt säkerhetstorn med modern radar för Ravlundafältet, anskaffning av radioanläggning för fältet, utrustning — genom kronans försorg — av fiskebåtar med radio samt inrättande av en befattning för skjutfältsofficer för skjutfältet. Denna framställning har gjorts helt nyligen. Regementschefen har genom regementsorder den 12 maj 1961 provisoriskt utfärdat kompletterande säkerhetsföreskrifter för skjutningar på fältet. Dessa syftar till att — i avvaktan på högre myndigheters ställningstaganden — underlätta kontakterna mellan fiskarna och skjutledningen samt att så långt möjligt tillmötesgå fiskarnas önskemål om senareläggning av tiden för skjutningarnas början. Slutligen har

regementschefen hos länsstyrelsen i Kristianstads län hemställt om utfärdande av förbud vid vite för fartyg och båtar att utan tvingande skäl passera avlyst område vid nämnda skjutfält. Länsstyrelsens beslut föreligger ännu inte.

Det är självfallet att säkerheten vid skjutningar på de militära skjutfälten bör ägnas all uppmärksamhet och att alla rimliga åtgärder bör vidtagas för att häva eventuella brister i säkerheten. Åtgärderna får dock icke innebära att möjligheterna att disponera skjutfälten i erforderlig utsträckning inskränkes, där andra möjligheter att lösa säkerhetsfrågorna finnes. Åtgärder i syfte att öka säkerheten på Ravlundafältet har, som framgår av det föregående, redan vidtagits. Huruvida ytterligare åtgärder är erforderliga torde — med ledning av resultaten av pågående utredningar — i första hand få bedömas av de militära myndigheterna. Jag förutsätter att ärendet handlägges med skyndsamhet. Vissa åtgärder som föreslagits av chefen för pansarregementet torde förutsätta medgivande av Kungl. Maj:t. Innan myndigheternas utredningar slutförts, är jag dock icke beredd att taga ställning i dessa frågor.

I skrivelse den 6 mars 1961 har Vite-mölla fiskareförening gjort framställning om skärpta säkerhetsbestämmelser för skjutningar på Ravlunda skjutfält. Som framgår av det föregående kan slutlig ställning ännu icke tagas i alla de frågor som aktualiserats i föreningens skrivelse. Jag avser att snarast underrätta fiskareföreningen härom.

Vidare anförde:

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Jag finner emellertid inte svaret helt tillfredsställande. Visserligen signale-

Svar på interpellation och frågor ang. skjutövningar från Ravlunda skjutfält

rar försvarsministern vissa säkerhetsåtgärder utöver dem som redan finns — en del är kanske också redan genomförda — men jag tycker svaret präglas av ett militärt tänkande, som ställer de civila intressena i bakgrunden. Detta finner jag ganska allvarligt, eftersom det här gäller liv och lem för människor som bor eller utövar sin dagliga gärning i skjutfältets närhet.

Jag vill erinra om att när det blev fråga om att ta Ravlundafältet i anspråk för militära skjutövningar, så möttes detta av en stark opinion från befolkningen i trakten. Denna opinion förestavades inte bara av naturskyddsintressena — som dock kom att inta en ganska dominerande plats — utan berodde också på de risker befolkningen kring skjutfältet skulle komma att utsättas för. För vår del yrkade vi avslag på förslaget att ta Ravlundafältet i anspråk för skjutövningar, och de farhågor vi och flera med oss den gången hyste har sedan också besannats.

Det är stora risker förenade med skjutningarna på detta fält, det visar inte bara det nu aktuella fallet. Även tidigare har inträffat olyckstillbud, vilka t. o. m. har orsakat materiella skador. Jag vill i sammanhanget erinra om den bekanta bombfällningen förra året, vilken åstadkom icke obetydliga materiella skador och varvid kanske endast lyckliga tillfälligheter gjorde att inte också människor blev skadade. När jag interPELLERADE om denna händelse på Ravlunda, sade försvarsministern i stort sett ordagrant att det inträffade visade att säkerhetsföreskrifterna inte var helt tillfredsställande. Vad som senare hänt visar också att man ännu inte har lyckats åstadkomma säkerhetsbestämmelser som så långt det är möjligt eliminerar riskerna för skador på materiel och skador till liv och lem för fiskare och andra, vilka utövar sin verksamhet i närheten av skjutfältet.

Men eftersom skjutövningar nu bedrivs på fältet, så är det nödvändigt att

mycket stor uppmärksamhet ägnas åt säkerheten vid de militära skjutningarna — kanske bör övningarnas omfattning också begränsas — så att inte människor kommer till skada.

Det förefaller mig som militären och militärväsendet efter hand får breda ut sig alltmer och att de civila intressena ofta makas åt sidan. Det är en utveckling som vi måste observera, ty den kan leda till allvarliga konsekvenser, om den får fortsätta.

I går fattade riksdagen beslut om ianspråktagande av ett nytt stort område för militära skjutövningar. Om så olyckligt skulle ske att man beslutar utrusta den svenska försvarsmakten med atombomber, är det också såvitt jag förstår planer å färde att experimentera med sådana vapen inom våra landamännen. Detta är i så fall en farlig utveckling, och det tycker jag apostroferas av de upprepade olyckstillbud som förekommit i samband med övningarna på Ravlunda skjutfält.

Herr LARSSON i Borrbj (cp):

Herr talman! Jag skall avstå från att principiellt diskutera för eller emot när det gäller Ravlundafältets användning som militärt skjutfält. Jag vill dock framhålla att de säkerhetsbestämmelser som finns bör efterföljas och att säkerhetsanordningarna — i den mån det visar sig att dessa inte är tillräckliga — bör förbättras.

Efter det tragiska intermezzo, som har föranlett dessa frågor och denna interpellation, var det en mycket kylig stämning vid den första kontakten mellan fiskeriföreningens och pansarvapnets representanter. Man tyckte sig märka att regementet hade föga förståelse för civil verksamhet i allmänhet. Nu har man dock — för att använda ett populärt civilt begrepp i militära sammanhang — med tillfredsställelse kunnat skönja en väsentlig avspänning.

Det svar jag fått på min fråga betraktar jag personligen som mycket positivt.

Svar på interpellation och frågor ang. skjutövningar från Ravlunda skjutfält

Statsrådet föreslår en lång rad åtgärder i syfte att öka säkerheten, och om dessa åtgärder vidtas bör de önskemål kunna tillmötesgåas som fiskarna och den övriga civilbefolkningen har rätt att framföra.

Herr talman! Jag ber härmed få tacka för svaret.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Först vill även jag tacka försvarsministern för att han lämnat svar på den interpellation och de frågor som framställdes i denna sak.

Det är fullt naturligt att de intermezzon som inträffat vid skjutningar på Ravlunda skjutfält vållat stark irritation. Inte minst fiskarnas familjer är med skäl upprörda. När mannen går för att utöva sitt yrke sitter hustrun med bävan och väntar på ett bud, att maken förolyckats på sin fiskefärd.

Jag kan instämma med herr Larsson i Borrby att det efter intermezzona rådde en ganska kylig stämning på båda sidor. Man kan förstå att de som råkar ut för beskjutning är irriterade över att militären, som använder skjutfältet, från början intog en så kärv hållning. Sedan kontakt på nytt tagits mellan militären och yrkesfiskarna har situationen dock ljusnat betydligt.

Vad som framför allt irriterade fiskarbefolkningen var att militären ingick till länsstyrelsen med en begäran, att genomfart vid vite skulle förbjudas. Detta förfarande betraktades av fiskarna helt enkelt som ett försök från militärens sida att förbjuda dem att utöva sin näring. Nu har militären förklarat att detta inte alls var meningen, och efter det beskedet känner sig fiskarna lättade och räknar med att en hygglig överenskommelse skall kunna nås.

Intermezzona har enligt de uppgifter jag fått inträffat när andra förband än Skånska pansarregementet använt skjutfältet. Det är nog så, att när det ordinarie pansarregementet har sina skjut-

ningar går allting bra, men när fältet används av ett förband, som inte känner till förhållandena, kan bevakningen brista. Det torde alltså vara andra regementen än det ordinarie som varit skuld till de beklagliga intermezzona.

Vi lekmän där nere har uppfattningen, att när nu nya kontakter tagits och militären ställt i utsikt förbättrad bevakning, skall sådana här händelser inte behöva inträffa i framtiden. Kommunalfullmäktige i min hemort har haft frågan uppe, och vi har den bestämda uppfattningen att en hygglig överenskommelse måste nås. Vi är fullt på det klara med att när staten för dyra pengar anlagt ett skjutfält, skall detta också användas, men vi är även på det klara med att det går att nå en överenskommelse, varigenom båda parter får sina intressen tillgodosedda. Det kan under skjutningarna bli uppehåll på en timme eller mera — ofta flera gånger under en skjutning — och finns då ordentliga kontaktmöjligheter genom radio, telefon o. s. v. är det ju bara att säga till: Passera nu — vi har inställt skjutningen en timme, och sedan börjar vi på nytt.

Att frågan aktualiserats i radio och TV och småningom även här i riksdagen har enligt min mening haft det goda med sig, att möjligheterna att nå en hygglig uppgörelse blivit större, och jag ser ganska ljust på framtiden.

När interpellanten herr Larsson i Borrby redogör för motiven till att man inte ville ha skjutfältet där nere, skadar det inte att erinra om att den kraftigaste oppositionen mot skjutfältet kom från det stora fideikommisset Christinehov. De människor som berördes bodde i Knäbäcks by, och jag har från denna talarstol vädjat till dåvarande försvarsministern Torsten Nilsson att tillförsäkra dem en hygglig ekonomisk uppgörelse — att inte bara säga till dem att flytta utan även ge dem något vederlag för sina fastigheter. Så skedde också, och jag vågar säga att det var bra att vi fick en sådan lösning.

Svar på interpellation och frågor ang. skjutövningar från Ravlunda skjutfält

Skjutfältet har vi haft behov av och kommer att ha behov av i framtiden — den saken skall inte diskuteras. Det är nödvändigt för försvaret av Skånes östra kust att detta skjutfält finns.

Jag utgår som sagt från att möjligheterna att nå en uppgörelse är mycket goda. I det sammanhanget vill jag också tacka försvarsministern för att han i slutet av svaret förklarar sig ha för avsikt att snarast ta kontakt med Vitemöla fiskareförening med anledning av föreningens skrivelse av den 6 mars 1961. Sedan får vi med förenade krafter söka ordna förhållandena, så att några intermezzon inte behöver inträffa.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Herr Senander menade att mitt svar präglades alltför mycket av militärt tänkande och att jag inte tar tillräcklig hänsyn till civila intressen. Denna uppfattning beror nog på att herr Senander bekämpade tillkomsten av detta skjutfält och fortfarande förefaller vara negativt inställd till det. Nu är emellertid skjutfältet beslutat och iordningställt, och det måste utnyttjas. Skjutningarna vid Ravlunda skjutfält kommer också i framtiden att öka på grund av den utbyggnad av pansarvapnet som sker. Det finns inte här i landet många platser där man kan skjuta med pansarvapen och därför måste Ravlunda skjutfält beläggas med övningar i den utsträckning som nu är tänkt.

Jag erkänner att det under den senaste tiden har rått en irriterad stämning mellan yrkesfiskarna och de militära myndigheterna. Så har det dock inte varit tidigare; ända fram till i år har rått ett gott samarbete mellan berörda parter. Jag skall inte gå in på det som jag tror utgör anledningen till den irriterade stämningen nu. Under de senaste veckorna har emellertid mellan vederbörande militära myndigheter och fiskarna förts förhandlingar, vilka till

och med har lett till en överenskommelse. Jag har i mitt svar inte vågat utlova att allt som därvid överenskommits kan genomföras ögonblickligen, ty det rör sig om ganska kostnadskrävande åtgärder, och även den ekonomiska sidan av saken måste naturligtvis övervägas. Men man är givetvis här inne på rätt väg, och jag hoppas att det hädanefter skall bli en annan och bättre ordning.

Det bör emellertid framhållas att fiskarna många gånger har begivit sig in och fiskat på ifrågavarande vatten trots att området varit avlyst för skjutövningar. De militära myndigheterna har ansett att detta stridit mot den gamla överenskommelsen, och det har väl varit en av de bidragande orsakerna till irritationen från militärt håll. Men sedan fiskarna nu synes ha blivit på det klara med att det även för dem själva är en fördel att bevakningen skärpes och kanske även förenas med ett förbud mot vite att beträda området vid skjutning, så kommer nog förhållandena att bli bättre.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte mycket att säga till det som försvarsministern här anförde. Jag vill bara understryka att vi har den uppfattningen att så länge det finns en militärmakt måste det också finnas möjligheter till militära övningar. Att militärmakten enligt vår uppfattning har vuxit ut till en omfattning som inte är förenlig med eller nyttig för landets intressen är en helt annan sak. Men såsom jag också sade i mitt föregående anförande finns ju skjutfältet där och då måste det utnyttjas. Man bör dock inte låta militären bestämma alltför mycket, ty detta kan bli till förfång för berättigade civila intressen. Försvarsministern, som är civil, har ju litet att säga till om i det fallet också, och det skadar inte att begränsa den »hurtfriska» militärens anspråk i många avseenden.

Svar på interpellation och frågor ang. skjutövningar från Ravlunda skjutfält

Herr LEVIN (s):

Herr talman! Det är självklart att det vid olika tillfällen kan uppstå konflikter mellan fiskets utövare och militären. Vi förstår alltför väl att militären här måste ha möjlighet att, som på andra håll, använda sitt skjutfält. Men vi anser också att saken kan skötas på ett sådant sätt att det ena inte utesluter det andra. Inom Skånes fiskareförbund har vi den uppfattningen att kontakterna med den marina ledningen och med Lv 4 under de senaste åren har blivit allt bättre. Däremot tycks inte ledningen för pansarregementet ha haft något större intresse av att nå en överenskommelse med fiskets företrädare.

Enligt överenskommelse med den marina ledningen har vi alltid i god tid fått besked inte bara om skjutningar, utan över huvud taget om övningar som kan inkräkta på fisket. Vi har då haft möjlighet att resonera med vederbörande om att övningarna i fråga skulle förläggas så, att de störde fisket så litet som möjligt.

Jag och mina kompisar i vårt fiskelag bedriver ålfiske i Falsterbobukten på ett område som berörs av de skjutövningar Lv 4 bedriver. Det gäller inte bara skjutning mot bogserade mål i luften — dessa övningar är ju inte så riskabla för människor på land och vatten — utan också skjutningar mot förankrade mål ute i Falsterbobukten. När dessa skjutövningar började var det ett annat lag som fiskade i Falsterbobukten, och mellan detta och de militära myndigheterna var det en smula friktion. Senare har emellertid med Lv 4 nåtts en överenskommelse, vilken har fungerat alldeles utmärkt. Vi lider egentligen inget intrång, men vi får naturligtvis rätta vårt arbete intill skjutfältet efter denna överenskommelse, och det har gått alldeles utmärkt. Jag vet att man inom vissa områden av Vättern tidigare har haft mycket besvär av bombfällningar, men också där har en överenskommelse kunnat nås.

När det gäller Ravlundafältet har det emellertid just under den senaste tiden kärvat till. Man kan nog inte komma ifrån att de militära befälhavarna åtminstone till en del har skuld till detta. För en tid sedan läste jag i en skånsk kvällstidning en notis där en skribent som tydligen ville uppträda som försvarsadvokat åt militären — jag tycker att han var en mycket dålig försvarsadvokat — på tal om skjutningarna och oppositionen mot dem från fiskarnas sida frågade, om inte fiskarna förstår att det helt enkelt är deras plikt att göra detta offer till fromma för fosterlandet. Han fortsatte: »Det är säkert riktigt som överste Lorichs vid P 2 påstår, att fiskarna avsiktligt styr in i det farliga området för att tvinga militärerna att inställa skjutningarna.» Jag vet inte om överste Lorichs verkligen påstått detta, men så skrev i alla fall denne skribent. — »Detta hände också under de sista krigsåren, då jag själv deltog i skjutningar på Ravlundafältet. På den tiden krusades det minsann icke för fiskarna. Plutonchefen beordrade 'prejning' av båten, och stridsvagnskanonen riktades in på en punkt cirka 50 meter framför båten. Det var mycket lustigt att i kikare följa besättningens reaktion inför den lysande spårlysprojektilen. Jag antar, att även nutidens plutonchefer besitter samma frejdiga mod, vilket i så fall kan förklara 'olyckstillbuden'.» Skribenten förutsätter således att olyckstillbuden är avsiktligt framkallade av militärerna. Jag hoppas att så inte är fallet.

Efter detta har man, sedan det interpellrats och saken tagits upp i pressen och TV och i andra sammanhang, bekvämat sig att kalla till ett sammanträde där även representanter för Skånes fiskareförbund fick vara med. Då visade det sig som vanligt att när vettigt folk får komma tillsammans och prata, blir det inga större besvär att komma överens. Man slöt en överenskommelse som visserligen till vissa delar skall

Svar på fråga ang. eventuell nedläggning av järnvägen Halmstad—Vislanda

prövas av försvarsdepartementet men som jag är säker på skall kunna ge precis lika bra resultat som den överenskommelse vilken slöts med marinledningen och Lv 4 och med de förband som har sina bombfällningsmål i Vättern. Det är bara litet god vilja som behövs från ömse sidor.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3**Svar på fråga ang. eventuell nedläggning av järnvägen Halmstad—Vislanda**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Magnusson i Tumhult har frågat mig om jag är beredd lämna kammaren en redogörelse för huruvida järnvägen Halmstad—Vislanda kommer att nedläggas under de närmaste åren och vilka åtgärder i fråga om ersättningstrafik statens järnvägar kan väntas vidtaga i samband med en eventuell nedläggning.

Med anledning härav vill jag meddela att den ifrågavarande bandelen upptagits i en av 1953 års trafikutredning i samråd med järnvägsstyrelsen utarbetad plan för undersökning av trafiksvaga bandelar och att undersökningen är avsedd att påbörjas under innevarande år.

Påbörjandet av en sådan undersökning får icke tolkas som ett förhandsbeslut att trafiken å bandelen skall läggas ned. Avsikten är att närmare klarlägga det ekonomiska utfallet av järnvägsdriften samt förutsättningarna för att tillgodose förekommande transportbehov med andra trafikmedel. Sedan den grundläggande undersökningen slutförts, skall Ortsbefolkningen samt länsstyrelsen och en rad andra myndigheter få tillfälle att yttra sig i frågan. Först här efter har järnvägsstyrelsen att ta ställning till huruvida framställning

skall göras till Kungl. Maj:t om nedläggning av bandelen.

Av det sagda framgår, att det nu är för tidigt att göra några uttalanden om eventuell nedläggning av trafiken på bandelen och därmed sammanhängande frågor, exempelvis beträffande ersättningstrafik.

Vidare anförde

Herr MAGNUSSON i Tumhult (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min fråga. Frågan har föranletts av uppgifter i pressen om att en nedläggning av den berörda järnvägen kan betraktas som nära förestående. Då en dylik nedläggning skulle innebära en väsentlig försämring av kommunikationerna i dessa orter, ser man med oro för framtiden på det här problemet. Jag har givetvis förståelse för att alltför trafiksvaga järnvägar måste läggas ned, men jag är av den bestämda uppfattningen att man bör fara varsamt fram, så att ersättningstrafiken står färdig, innan järnvägsnedläggning sker. Näringslivet skulle i motsatt förhållande inte hinna anpassa sig efter den nya situationen, och svåra ekonomiska avbräck blir ofrånkomliga.

Jag vill även framhålla, att den järnväg det här är fråga om är betydelsefull ur många synpunkter. Bl. a. har den genom sin fortsatta sträckning från Vislanda till Karlshamn förbindelse med två hamnstäder vid olika kuster samt korsar södra stambanan i Vislanda. Ur ren strategisk synpunkt spelar järnvägen alltså en viktig roll.

En annan uppgift som också cirkulerat i pressen förmäler att även järnvägen Värnamo—Astorp över Ljungby befinner sig i farozonen. Om båda dessa järnvägar skulle nedläggas, kommer Ljungby stad, som är en starkt expanderande industriort, att mista varje tillgång till järnvägar. Hur en ersättningstrafik skulle kunna ordnas för en så

Svar på fråga ang. avhjälpande av tjälskador inom Jämtlands län

Svar på interpellation ang. trötthetsfaktorers betydelse vid trafikolyckor, m. m.

stor ort utan stagnation i näringslivet, har man svårt att föreställa sig. Mot bakgrund av vad jag här har framhållit, synes så starka skäl föreligga för upprätthållande av dessa trafikleder att en nedläggning inte vore försvarlig.

Till sist vill jag emellertid uttrycka min tillfredsställelse över att statsrådet har för avsikt att låta ortsbefolkningen och länsstyrelsen samt flera andra myndigheter yttra sig i frågan, sedan undersökningen slutförts. Jag hoppas att det skall ske så tidigt som möjligt samt att detta förfaringsätt tillämpas även i andra fall. Jag ber att än en gång få tacka herr statsrådet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. avhjälpande av tjälskador inom Jämtlands län

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Jönsson i Ingemarsgården har frågat mig om jag vill medverka till att särskilda medel ställs till förfogande för att avhjälpa de svåra tjälskador, som uppstått på vägarna inom Jämtlands län.

Enligt vad jag inhämtat från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har tjällossningen på vägarna inom Jämtlands län i år varit osedvanligt svår. För avhjälpande av skadorna kommer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen därför att tilldela vägförvaltningen i Jämtlands län ytterligare medel från den s. k. katastrofreserven under vägunderhållsanslaget.

Vidare anförde

Herr JÖNSSON i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för det synnerligen

glädjande svar som han givit. Anledningen till att jag tagit kammarens tid i anspråk med denna fråga är det bedrövlige tillstånd, vari vägarna i mitt hemlän befunnit sig och fortfarande befinner sig. Tjälskadorna har gjort att vissa vägar har varit svårframkomliga och en del avstängda. Under förra vintern var inom ett område i norra länsdelen 45 procent av vägarna avstängda för lastbilar, och på andra vägar var axeltrycket maximerat till 5 ton. När det samtidigt finns ett stort behov av virkestransporter under denna tid, är det givet att situationen blir svår. Flera uppvaktningar har gjorts hos länsmyndigheterna — kanske också hos departementet — av bekymrade trafikanter och kommunalmän. Länsmyndigheterna har svarat att viljan finns att skapa bättre förhållanden men att de ordinarie medlen inte räcker. Underhållsanslagen medger inga extra åtgärder. Det var därför jag vände mig till vägministern med min fråga för att höra, om han var beredd att vidtaga några åtgärder.

Jag är naturligtvis tacksam för det besked jag fått. Man får hoppas att de medel som kommer att ställas till länsmyndigheternas förfogande blir av den storleken att det går att lösa problemet. Om inte tjälskadorna repareras i tillräcklig omfattning, kommer man att få dras med dessa svårigheter hela sommaren. Det vore olyckligt och skulle skapa stor irritation.

Jag är därför mycket tacksam för svaret och jag vill också tacka för att det kom så snabbt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på interpellation ang. trötthetsfaktorers betydelse vid trafikolyckor, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Svar på interpellation ang. trötthetsfaktorns betydelse vid trafikolyckor, m. m.

Herr talman! Herr Ekström i Iggesund har frågat mig

1) om statens trafiksäkerhetsråd slutfört och till Kungl. Maj:t redovisat ett i november 1957 erhållet uppdrag att utreda bl. a. trötthetsfaktorns betydelse vid trafikolyckor och

2) om jag har för avsikt att under innevarande år föranstalta om viss utredning rörande arbetstid m. m. för personal inom den yrkesmässiga biltrafiken.

Till svar på herr Ekströms fråga får jag anföra följande.

Som interpellanten framhållit fick statens trafiksäkerhetsråd år 1957 i uppdrag att på grundval av forskningsarbete angående trötthetsfaktorns betydelse för uppkomsten av trafikolyckor avge ett motiverat förslag till åtgärder för motverkande av olyckor i motorfordonstrafiken, helt eller delvis förorsakade av uttröttnin hos föraren.

Enligt vad jag under hand inhämtat från trafiksäkerhetsrådet föreligger sedan någon tid en utarbetad redogörelse för rådets undersökningar i anledning av uppdraget ävensom förslag till praktiska åtgärder. Rådet har emellertid beslutat, att före redovisningen av ärendet till Kungl. Maj:t göra vissa överarbetningar i materialet i samråd med Landsorganisationen och Svenska transportarbetareförbundet. Ärendet beräknas kunna redovisas till kommunikationsdepartementet inom de närmaste månaderna.

Herr Ekström har erinrat om, att Landsorganisationen i skrivelse till Kungl. Maj:t i september 1958 hemställt att en särskild utredning måtte tillsättas med uppdrag att åstadkomma en tillfredsställande arbetstidsreglering för personal i den yrkesmässiga biltrafiken och för lastbilschaufförer inom handels- och industriföretag. Denna framställning, som i trafiksäkerhetshänsende avser frågor, vilka helt faller inom ramen för trafiksäkerhetsrådets utredningsuppdrag, överlämnades till rådet i ok-

tober 1958 för att tagas i övervägande vid det förstnämnda uppdragets fullgörande. Jag anser mig icke kunna ta närmare ställning till Landsorganisationens förslag utan tillgång till trafiksäkerhetsrådets utredning, som även den avser förhållandena inom både den yrkesmässiga och den icke yrkesmässiga trafiken.

Jag vill i sammanhanget också nämna, att man inom Förenta Nationernas ekonomiska europakommission för närvarande arbetar på en allmän europeisk konvention rörande arbetsvillkoren för fordonsbesättningarna vid internationella vägtransporter. Hit hör då bl. a. frågor om arbetstid, kör- och vilotid. Konventionsarbetet äger rum i samarbete med bl. a. den internationella arbetsorganisationen (ILO). Sverige deltar i detta arbete med en delegation, där vi har företrädare för såväl arbetsgivar- som arbetstagersidan.

Med det anförda anser jag mig ha besvarat herr Ekströms interpellation.

Vidare anförde

Herr EKSTRÖM i Iggesund (s):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret. Under gårdagens både långa och i viss mån säregna debatt kring ett enhälligt utskottsutlåtande över väckta motioner om utredning angående övergång till högertrafik anfördes många siffror och statistiska uppgifter, vilka samtliga belyste den revolutionerande utveckling som har ägt rum på motorismens område under det senaste decenniet. Jag behöver alltså endast hänvisa till kammarens protokoll i detta avseende för att det skall framstå som uppenbart, att olika åtgärder måste sättas in för att bemästra problemen om trafiksäkerhet och därmed sammanhängande frågor.

Jag kan ändå inte underlåta nämna ett par siffror. Vid månadsskiftet närmast före den tidpunkt då statsrådet Skoglund inträdde som högste chef för

Svar på interpellation ang. trötthetsfaktorns betydelse vid trafikolyckor, m. m.

kommunikationsdepartementet uppgick antalet inregistrerade personbilar enligt uppgift från centrala bilregistret till 742 653. Med ledning av upplysningar från Sveriges automobilindustriförening kan personbilbeståndet i dag uppskattas till ca 1 240 000, alltså en ökning under de sista fyra åren av närmare 500 000 enheter. Jag har velat anföra detta, inte för att påstå att statsrådet Skoglund varit huvudanledningen till denna utveckling, utan för att det kan vara skäl att emellanåt peka på den standardhöjning som ägt rum i landet under de allra senaste åren. Bilismens utveckling måste anses vara ett påtagbart bevis härför.

De frågor jag ställt till kommunikationsministern gällde i första hand om statens trafiksäkerhetsråd slutfört erhållet uppdrag att utreda bl. a. trötthetsfaktorns betydelse vid trafikolyckor, och i andra hand om kommunikationsministern har för avsikt att under innevarande år föranställa om den ytterligare utredning som kan vara erforderlig för att kunna förelägga riksdagen förslag om en ändrad lagstiftning beträffande såväl den yrkesmässiga som den icke yrkesmässiga biltrafiken. Jag avsåg med detta sistnämnda även en vettig arbetstidsreglering för lastbilschaufförer inom handels- och industri-företag.

Mina frågor hade närmast föranletts av att andra lagutskottet i fjol helt instämde i en motion i detta syfte, men utskottet ville då icke tillstyrka den, enär man erfarit att trafiksäkerhetsrådet skulle avlämna sin utredning vid årsskiftet 1960/61. Så har nu tydligen icke skett, men statsrådet lämnar i interpellationssvaret det glädjande beskedet, att trafiksäkerhetsrådets undersökningar, som verkställdes på grundval av bedrivet forskningsarbete, slutförts men att man enligt vad statsrådet inhämtat inom området är sysselsatt med att göra vissa överarbetningar av materialet i samråd med landsorganisationen och

Svenska transportarbetareförbundet. Inom de närmaste månaderna kommer man att överlämna utredningen till departementet. Det är att förmoda, att de undersökningar, som nu pågår, avser att upprätta utkast till nya eller ändrade bestämmelser i arbetstids- och vägtrafiklagstiftningen rörande körtid, arbetstid och vilotid för förare i såväl yrkesmässig som annan trafik. Detta sistnämnda är min slutsats av det svar jag erhållit.

Jag skall inte trötta kammrarnes ledamöter med att gå närmare in på de bestämmelser, som nu är gällande på detta område, utan vill endast understryka att arbetstidsförhållandena för flertalet anställda i vårt land är reglerade i lag. Därför måste det anses i hög grad uppseendeväckande, att chaufförernas arbetstid i stor utsträckning inte är tillfredsställande ordnad. Med den trafikintensitet, som vi nu har på våra vägar, är detta ett problem inte bara för chaufförerna och deras arbetsgivare, utan i lika hög grad för allmänheten. De 20 år gamla bestämmelserna — jag vill särskilt betona detta — i yrkestrafikförordningen har av många omständigheter blivit tämligen verkningslösa, och det finns skäl förmoda, att många olyckor inträffar på grund av ren uttrötning hos föraren. Jag skulle i detta sammanhang vilja rekommendera kammarens ledamöter att någon gång läsa 28 § yrkestrafikförordningen.

Detta allvarliga missförhållande elimineras inte genom en eventuell övergång till högertrafik. Man kunde kanske under gårdagens debatt få den uppfattningen, att om vi bara fick högertrafik i landet, skulle det mesta av nuvarande otillfredsställande förhållanden vara avklarade. Problemställningarna är naturligtvis synnerligen komplicerade, och den frågan uppställer sig ovillkorligen: Om man genom en ändring av lagstiftningen kan åstadkomma en bättre tingens ordning för dem, som sitter bakom ratten på yrkets vägnar,

Svar på interpellation ang. vägtrafikförordningens s. k. vänsterregel

är det någonting som måste hälsas med tillfredsställelse, men hur skall man lagstiftningsvägen klara en ökad trafiksäkerhet genom att minska trötthetsfaktorns betydelse vid trafikolyckor, där landets hundratusentals privatbilar är representerade? Detta är svårknäckta nötter från juridisk synpunkt. Det har i visst sammanhang framskyntat, att det inte är överdrivet att räkna med att cirka en tredjedel av de s. k. singelolyckorna på våra vägar är förorsakade av trötthet eller dålig kondition hos föraren. Här kommer att behövas mycken propaganda, även om det skulle kunna åstadkommas förbättringar lagstiftningsvägen. Det måste framstå som uppenbart för alla bilförare, oavsett vilken kategori vederbörande tillhör, att trötthet kan vara en lika stor fara i trafiken som rattonykerhet.

Till sist omnämner statsrådet, att man inom FN:s ekonomiska europakommision arbetar med en allmän europeisk konvention rörande arbetsvillkoren för fordonsbesättningarna vid internationella vägtransporter och att vårt land deltar härvidlag. Jag läste häromdagen i en tidningsartikel, att en ombudsman i Svenska transportarbetareförbundet, som bevisat den sjunde inlandstransportkommitténs möte i Genève, hade där avslöjat att en förare av firmabil i Sverige kan tvingas att köra ett dygn i sträck, även om lasten innehåller högexplosiva varor. Han omnämner att cirka 80 procent av alla lastbilsförare i Sverige har sin arbetstid reglerad genom den allmänna arbetstidslagen och alltså inte beröres av den särskilda lag som gäller för chaufförer i yrkesmässig trafik, där tillåtna längsta körtid per dygn är 11 timmar. Den allmänna arbetstidslagen innehåller en bestämmelse om att 48 timmars övertid är tillåten inom en tvåveckorsperiod. Men i fråga om firmabilar gäller inte yrkestrafikförordningen.

Herr talman! Jag ber med det anförda att än en gång få tacka för svaret på

interpellationen. Med erfarenhet av den beslutsamhet och förmåga att handla snabbt, som herr statsrådet ådagalägger, har jag ingen anledning att misströsta om denna frågas vidare utveckling. Så snart tillräckligt utredningsmaterial föreligger, kommer förvisso statsrådet — det är min tro — att förelägga riksdagen de förslag, vartill utredningarna kan föranleda.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på interpellation ang. vägtrafikförordningens s. k. vänsterregel

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Magnusson i Jönköping har frågat mig, om jag är beredd att medverka till föreskrifter, som på ett tillfredsställande sätt klargör förhållandet mellan den s. k. vänsterregeln och regeln om att förare, som från väg med ringa trafik kommer in på väg med livlig trafik, skall vara skyldig att iakttaga särskild försiktighet. Med anledning härav får jag meddela följande.

Huvudregeln för vägtrafikanters uppträdande i trafiken är bestämmelsen i 39 § vägtrafikförordningen, vilken går ut på att vägtrafikant skall iakttaga den omsorg och varsamhet, som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna. Denna bestämmelse kompletteras sedan av handlingsregler för speciella fall. Enligt 46 § 1 mom. vägtrafikförordningen skall förare av fordon hålla en med hänsyn till förhållandena tillräckligt låg hastighet vid vägkorsning. I 48 § vägtrafikförordningen är bestämmelser givna om korsande möte. Enligt 48 § 1 mom. är fordonsförare i vissa fall ovillkorligen skyldig att lämna annan företrädare i vägkors. Närmare bestämt gäller sådan skyldighet den, som ämnar passera eller eljest köra

Svar på interpellation ang. vägtrafikförordningens s. k. vänsterregel

in på huvudled eller motorväg, samt den, som från parkeringsplats, fastighet, tomt, äga eller annat dylikt område vill passera eller svänga in på väg. Vid färd in på huvudled föreligger dessutom stoppskyldighet. I andra fall än nu sagts gäller enligt 48 § 2 mom. den vanliga vänsterregeln. Vänsterregeln säger, att när ett fordons kurs skär ett annat fordons kurs, skall föraren av det fordon, som har det andra fordonet på sin vänstra sida, lämna företräde åt det sistnämnda fordonet. Vid regeln har emellertid fogats den reservationen, att regeln inte fritar någon förare från skyldighet att iakttaga försiktighet vid passerande av eller färd in på korsande eller anslutande väg och att detta särskilt skall gälla den, som från väg med ringa trafik kommer in på väg med livlig trafik. Vidare finns en del speciella regler om skyldighet att lämna företräde för utryckningsfordon, militärtrupp, begravningsprocession m. fl.

Enligt nuvarande praxis brukar gator i städer och liknande samhällen inte förklaras för huvudleder, annat än då de anordnats som typiska genomfartsleder.

Reglerna i vägtrafikförordningen om korsande möte torde fungera någorlunda tillfredsställande på landsbygdens vägnät och i samhällen med måttlig trafik. Däremot passar de inte alltid lika bra i städer och andra större samhällen. Trafikbelastningen på vissa större gator gör att en förare, som från en bigata färdas in på en sådan huvudgata, alltid måste iaktta största försiktighet och inte bör räkna med att kunna passera eller köra in på huvudgatan annat än vid tillfälliga uppehåll i trafiken. I sådana fall efterlevs inte vänsterregeln i praktiken. Flertalet förare handlar i stället som om huvudregeln gick ut på att trafiken på den större leden har företräde. Härigenom har, vid sidan av bestämmelserna i vägtrafikförordningen, skapats en kategori av trafikleder,

på vilka trafikanterna räknar med att kunna färdas utan att behöva ta större hänsyn till den trafik, som söker sig in från sidogatorna.

Den nu beskrivna tendensen är säkert inte att fatta som ett uttryck för bristande laglydnad hos trafikanterna. Den beror i stället på att trafikanterna är tämligen eniga om att framkomligheten på gatorna blir bättre, om trafiken på de större stråken inte onödigtvis stoppas upp av fordon, som söker sig in från bigatorna. En opinion, som framvuxit på detta sätt, förtjänar givetvis största hänsyn, när det gäller att ta ståndpunkt till hur författningsreglerna på området bör vara utformade. Skäl talar därför enligt min mening för en översyn av reglerna i vägtrafikförordningen om korsande möte. Man får emellertid inte förbise, att det torde möta stora svårigheter att konstruera bestämmelser, som är klara och entydiga men som samtidigt tillgodoser de skiftande trafikförhållandena i skilda orter.

Frågan har upptagits till behandling i en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 18 mars 1961 framlagd promemoria med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m. Förslaget går ut på att viktigare gator i städer och andra tätbebyggda områden skall förklaras för huvudleder. I anslutning härtill har föreslagits att gällande bestämmelser om fordonsförares uppträdande vid infart på huvudled skall modifieras så, att stoppskyldighet inte skall föreligga vid färd in på huvudled inom tätbebyggt område. Genomförandet av förslaget förutsätter, att varningsmärken uppsättes vid alla gator, som korsar eller ansluter till sådan huvudled. Däremot erfordras icke några sådana stoppmärken, som eljest uppsättes vid korsning med huvudled.

Avsikten är att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag skall, sedan den vanliga remissbehandlingen avslutats, överlämnas till den nordiska trafikkom-

Svar på interpellation ang. postförbindelserna på landsbygden

mittén för vidare behandling. Därvid torde bl. a. de bestämmelser, som rör korsande möte, bli föremål för diskussion i syfte att få fram enhetliga regler i de nordiska länderna.

Av det anförda framgår, att arbete pågår med att reformera bestämmelserna på förevarande område. Det finns anledning antaga att arbetet snart kommer att avsätta resultat i form av konkreta förslag, som kan läggas till grund för en författningsändring.

Med det anförda, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Magnussons i Jönköping interpellation.

Vidare anförde

Herr MAGNUSSON i Jönköping (cp):

Herr talman! Samtidigt som jag tackar herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min interpellation vill jag uttala min tillfredsställelse över dess positiva innehåll.

I den alltmer växande trafiken på våra vägar och gator är det nödvändigt att de lagar och förordningar, som reglerar trafiken, är klara och entydiga.

Min interpellation angående tillämpningen av den s. k. vänsterregeln och regeln om att förare, som från väg med ringa trafik kommer in på väg med livlig trafik skall vara skyldig att iakttaga särskild försiktighet, var inspirerad av den osäkerhet, som råder angående tolkningen av denna regel och som även inom rättsinstanserna tolkas olika. Hur svårt måste det då inte vara för den enskilde trafikanten att veta vilken tolkning som är den riktiga! Detta förhållande skapar en osäkerhet hos trafikanterna, som från trafiksäkerhetssynpunkt är av ondo.

När statsrådet i sitt svar konstaterar, att »skäl talar därför enligt min mening för en översyn av reglerna i vägtrafikförordningen om korsande möte», så är därför detta löfte om åtgärder att hälsa med tillfredsställelse. Jag är helt

ense med herr statsrådet om att de största svårigheterna på detta område finns i städer och andra större samhällen. Det gäller där, att trafiken inte i onödan stoppas upp. När väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sin framlagda promemoria med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen föreslagit, att viktigare gator i städer och andra lättbebyggda områden skall förklaras som huvudleder, utan stoppskyldighet, men att varningsmärken skall uppsättas vid alla gator som korsar eller ansluter till sådan huvudled, är detta därför åtgärder som alla trafikanter kommer att hälsa med tillfredsställelse. Det är bara att hoppas, att detta kan genomföras utan alltför stort dröjsmål.

Med detta vill jag än en gång tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på interpellation ang. postförbindelserna på landsbygden

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Hansson i Önnarp frågat mig, om jag vill medverka till att postförbindelserna på landsbygden organiseras på ett sådant sätt, att en senare anpassning till kommunal centralort inte föregripes eller motverkas.

Som svar vill jag anföra följande.

Den pågående rationaliseringen av postanordningarna på landsbygden syftar till att så smidigt som möjligt anpassa dessa efter de förändringar i fråga om befolkningsunderlag, kommunikationer m. m., som ständigt äger rum. Omläggningar av postanordningarna måste vidtas kontinuerligt. Det torde därför inte vara möjligt att utan stora olägenheter avvakta ett beslut i kommun-

Svar på interpellation ang. postförbindelserna på landsbygden

indelningsfrågan, innan ändringar av postanordningar företas.

Om ett principbeslut skulle fattas rörande en ny kommunindelning, kommer länsstyrelserna enligt indelningssakkunnigas förslag att få i uppdrag att upprätta planer, som skall ligga till grund för ny indelning av länen i kommuner. Det finns därför stora möjligheter för postmyndigheterna att i god tid få kännedom om förändringar i kommunindelningen och inrikta sina planer därefter. Från generalpoststyrelsen har jag inhämtat, att man är angelägen om att ta all möjlig hänsyn till de ändrade förhållanden, som kan tänkas uppstå genom en ny kommunindelning, och att man kommer att så följsamt som möjligt söka anpassa postanordningarna efter de nya förhållandena.

Enligt mitt förmenande finns det därför ingen anledning befara, att de postala omläggningar, som kommer att genomföras på landsbygden inom den närmaste tiden, skall motverka en senare anpassning av postförbindelserna till eventuella nya kommunala centralorter.

Vidare anförde:

Herr HANSSON i Önnarp (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra ett tack för det svar jag fått på min interpellation.

Statsrådet inleder sitt svar med att karakterisera bakgrunden till den pågående rationaliseringen av postanordningarna. Det framhålles att vad som sker är en anpassning till förändringar i befolkningsunderlag, kommunikationer m. m. Vidare säges det i svaret, att denna anpassning måste ske kontinuerligt.

Detta uttalande tolkar jag som att postverket ser sin service som helt neutral, sett från lokaliseringssynpunkt. Denna slutsats tycker jag mig få ytterligare bestyrkt av vad som senare framhålles i svaret. Detta förhållande anser

jag kan utveckla sig till att bli från många synpunkter beklagligt i all synnerhet för glesbygden och de mindre tätorterna.

I svaret omnämnes att generalpoststyrelsen bedömer det som angeläget, att möjlig hänsyn tas till de ändrade förhållanden, som exempelvis en ny kommunindelning kan komma att medföra. Vidare säges att man så följsamt som möjligt kommer att söka anpassa postanordningarna efter det i så fall uppkomna nya läget. Jag noterar dessa föresatser med en viss tillfredsställelse — men naturligtvis endast under den försättsättningen, att de kommer till uttryck i praktiskt handlande. Man kan nämligen på goda grunder säga, att postverket ibland är hårt pressat när det gäller att få organisationen att fungera utan alltför stora kostnader. Men detta förhållande får inte gå ut över servicen.

Jag har ställt frågan mot bakgrunden av vad som skulle kunna tänkas bli aktuellt vid den tid, då avgörandet om en kommunindelningsreform kan komma. Det är väl inte alldeles otänkbart, att planerna på en kommunindelningsreform kan komma att utvecklas något annorlunda än vad de indelningssakkunniga tänkt sig. Tanken att kommunindelningen skall formos kring vissa s. k. utvecklingsbara tätortscentra kan inte utan vidare tagas för given. Under sådana omständigheter anser jag, att omorganisationen av postanordningarna inte får ske på sådant sätt, att vissa orter och bygder får en försämrad postservice och i detta avseende göres mindre attraktiva med i viss mån utvecklingshämmande verkan. En god postservice saknar ingalunda betydelse för lokaliseringen. Det är från denna synpunkt som jag velat ge uppmärksamhet åt den nu pågående omorganisationen av postväsendet.

I sammanhanget kan det även ha sitt berättigande att i någon mån beröra, vad begreppet rationalisering i många fall synes innefatta. Jag tar upp det av

Svar på interpellation ang. postförbindelserna på landsbygden

den anledningen, att rationaliseringen fått utgöra en av de främsta motiveringarna i det lämnade svaret. Det ligger kanske i viss mån vid sidan av frågeställningen, men eftersom just rationaliseringsbegreppet kommit med i bilden, anser jag att det kan ha sitt intresse. Min mening är inte att rikta kritik mot statsrådet utan att ställa de förhållanden, som i verkligheten råder, under viss debatt.

Att lantbrevbärlinjerna motoriseras har vi inte någon anledning att kritisera utan det är snarare glädjande. Att en del postanstalter till följd därav kommer att nedläggas får väl också accepteras. Men som jag tidigare sagt får det inte utmynna i att servicen till allmänheten försämrats. Jag medger gärna — såsom jag sagt i motiveringen till interpellationen — att försämringen inte är generell. I vissa avseenden har en del förbättringar kunnat ske. Men det finns också exempel på att en del personer i vissa avseenden fått försämrade service. Framför allt gäller detta tidpunkten på dagen, då posten i många fall kommer allmänheten till handa. Det händer inte sällan att posten delas ut först en god bit in på eftermiddagen. Framför allt i de trakter där dagstidningarna också distribueras genom lantbrevbärare förstår man, att det kan ha sitt intresse att få posten med dagstidningen, som är tryckt under de sena timmarna på natten, tidigare än tolv timmar därefter. Man bör nog ha förståelse för detta önskemål. I en del andra fall sker utdelningen på förmiddagen.

De fall som jag här har nämnt är hämtade från min egen hemort, och jag känner väl till dem. Det sker emellertid nu där en omläggning som innebär, att ungefär hälften av befolkningen kommer att få den lokala posten på förmiddagen. Den långväga posten hinner däremot inte fram till den plats, som lantbrevbäraren går ut ifrån. Den andra hälften av befolkningen får den lo-

kala posten på eftermiddagen men kan då också få den dagsfärska långväga posten.

Omständigheter av här antydd art är aktuella till och med inom sådana centrala områden som kommunerna i Malmö stads omedelbara närhet och ett visst antal mindre tätorter i denna tätbefolkade landsdel med sina korta avstånd.

Jag har velat ta upp detta mot bakgrunden av de frågor som här ställts, ty det har ju en icke oväsentlig praktisk betydelse. Man kan bara nämna sådana saker som att bankförsändelser, entreprenadhandlingar och dylikt från avsändare, som är obekanta med dylika förhållanden, ibland när adressaten vid en senare tidpunkt än beräknat med därav följande olägenheter.

Herr talman! Jag har med denna utvikning utöver den gjorda frågeställningen velat för departementschefen betona, att servicesynpunkten när det gäller den allmänhet, som postverket skall betjäna, noga bör beaktas vid de rationaliseringsåtgärder, som postverket självfallet måste vidta.

Med det anförda ber jag än en gång att få tacka för svaret på interpellationen.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag är väl medveten om att vidtagna rationaliseringsåtgärder på åtskilliga håll kan medföra nackdelar, men vi kommer ändå inte ifrån konstaterandet, att den samhällsutveckling, som skett och sker, har lett oss fram till bättre förhållanden.

Från postverkets sida är man i hög grad medveten om det ansvar, som åligger verket såsom ett serviceorgan. Men vi bör också vara på det klara med att verket kan ha vissa svårigheter när det gäller anskaffning av arbetskraft för att sköta de uppgifter, som verket har att fullgöra. Det kan ju kanske också uppstå vissa ekonomiska svårigheter för

Interpellation ang. vissa uppgifter rörande SAS

verket i framtiden. Det överskott, som verket för närvarande redovisar på ungefär 12 miljoner kronor, blir ju snart uppätet genom lönehöjningar, och det gäller därför att se till att verket också har resurser. Men jag förstår nu efter herr Hanssons i Önnarp inlägg, att han är beredd att hjälpa mig i morgon när jag skall kämpa för en höjning av paketpostavgifterna för att postverket på så sätt skall slipa undan senare ekonomiska svårigheter.

Herr HANSSON i Önnarp (cp):

Herr talman! Det löfte som statsrådet här försökte avkräva mig gäller väl under de förutsättningar som jag nämnde, d. v. s. om statsrådet kan lova mig att post- och tidningsutbärningen blir av helt annan effektivitet inte bara för ödebygdens folk — därvidlag föreligger kanske av avståndsmässiga skäl större svårigheter — utan framför allt där det är gott om vägar och finns en jämförelsevis tät bebyggelse. Förhållandena är inte alls bra som de är, och jag ifrågasätter om denna höjning av taxorna gör att vi får det bättre. Den är väl närmast avsedd för att klara — om jag får använda ett elakt ord — den dåliga service vi redan har när det gäller landsbygdens tidningsutbärning.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Interpellation ang. vissa uppgifter rörande SAS

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAGBERG (k), som yttrade:

Herr talman! I den s. k. ämbetsmannautredningen om SAS har mer än dusintalet sidor utbrutits, och i Kungl. Maj:ts proposition om samma ärende, vilken baserats på ifrågavarande utredning, saknas även de uppgifter som i utredningen undandragits allmänheten och riksdagen. De viktigaste av dessa

uppgifter, viktiga för bedömning av problemet om SAS' framtid, förefaller vara uppgifterna om ägandeförhållandena i GAMSA och THAI.

Genom att SAS trots den ansvarige direktörens uttalade farhågor och under ordförandens, herr Marcus Wallenbergs, entusiastiska rekommendationer engagerats i GAMSA har transaktioner möjliggjorts, som kostar SAS 50 miljoner kronor i första hand och som bidragit till företagets förtvivalade läge, vilket nu skall klaras av skattebetalarna i Sverige, Danmark och Norge. I danska folketinget betecknade en borgerlig riksdagsman — jurist — detta som kriminellt, och regeringsorganet Aktuellt gjorde gällande, att »huvuden måste rulla» för att skapa klarhet i hela frågan. Som bekant har också det folketingsutskott som handlagt regeringsförslaget om hjälpaktionen, uttalat sig för en verklig statskontroll över SAS för att hindra en upprepning av de sensationella och ruinerande besluten.

Varför behöver då uppgifterna om ägandeförhållandena i GAMSA och THAI hemligstämpas? Varför skall riksdagen fatta beslut om stödaktionen utan en anständig redovisning för dessa viktiga förhållanden? Om nu svenskt kapital står bakom GAMSA, kanske även bakom THAI, är det ett legitimt krav att detta klarlägges i tid, så att riksdagen inte skall behöva fatta det ekonomiskt betungande och till konsekvenserna överskådliga beslutet om stödaktionen i känslan att det handlar om överföring av skattebetalarnas pengar till ett eller flera svenska privata storföretag.

Trots att värriksdagen står inför sin sista arbetsvecka har jag ansett det viktigt att dessa frågor klarlägges innan det avgörande beslutet fattas. Det är fullt möjligt för herr statsrådet att vid den avgörande behandlingen av spörsmålet skingra det dunkel som hemligstämpeln åstadkommit i fråga om vissa vitala angelägenheter i samband med SAS-frågans handläggning.

Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande spörsmål:

Anser statsrådet det lämpligt och nödvändigt att för riksdagen hemlighålla sådana fakta, som klarlägger orsaken till de väldiga statsanslag som nu begäres för att rädda SAS?

Om denna fråga besvaras med nej, vill statsrådet då lämna riksdagen uppgifter som klarlägger ägandeförhållandena i företagen GAMSA och THAI?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.21.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 19 maj

Kl. 11.00

§ 1

Herr TALMANNEN yttrade:

Såsom framgår av uppsatta anslag kommer ett extra bordläggningssammanträde att hållas i morgon kl. 10.00. Kammarens plenum tisdagen den 23 maj avses skola fortsättas på kvällen.

§ 2

Svar på fråga ang. behovet av kvalificerade lärare i tyska språket på högstadiet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Fröken Karlsson har frågat vilka åtgärder jag avser att vidtaga för att behovet av kvalificerade lärare i tyska språket på högstadiet snarast skall täckas.

För att belysa den aktuella situationen vill jag nämna följande. Av de inemot 500 lärare, som innevarande läsår undervisar i tyska på enhetsskolans högstadium, har drygt 66 procent akademisk utbildning i ämnet, medan alltså knappt 34 procent saknar sådan behörighet.

Bristen gäller inte bara tyska utan

moderna språk över huvud taget, och den gör sig gällande även i de statliga realskolorna och de högre kommunala skolorna. För hela det allmänna skolväsendet motsvarar bristen på behöriga lärare i främmande språk innevarande läsår ungefär 435 *heltidstjänster*, varav på enhetsskolans högstadium omkring 170. Av de sistnämnda kan ett 60-tal beräknas motsvara bristen i tyska.

För att minska de negativa verkningarna av bristen på behöriga tysklärare på högstadiet kommer nästa läsår att försöksvis anordnas viss radio- och korrespondensundervisning i tyska.

På något längre sikt kommer bristen med säkerhet att minska och så småningom helt elimineras genom ökad utbildning av lärare i moderna språk främst vid universiteten. Jag behöver här säkert inte närmare erinra om de olika åtgärder som vidtagits för att rusta upp de filosofiska fakulteternas undervisningsresurser och för att effektivisera yrkesvägledningen på gymnasiet. Från den arbetsgrupp, som just nu sysslar med beräkningar rörande lärarbehov och lärartillgång inom skolväsendet, har jag fått några mycket preliminära siffror, som tyder på att den årliga utexaminationen av sådana filoso-

Svar på fråga ang. behovet av kvalificerande lärare i tyska språket på högstadiet

fie magistrar i moderna språk, som siktar på lärarbanan, kommer att öka från för närvarande omkring 250 till upp mot 300 under de närmaste åren. Omkring 60 procent beräknas ha med tyska i sin examen; räknar man i heltidstjänster torde ungefär en fjärdedel antas komma att falla på tyskans del.

Till sist vill jag i detta sammanhang erinra om de akademiska brevs-kolekurser för ett betyg i tyska, som alltsedan 1957 anordnats med statsmedel. Hittills har ett 70-tal personer fullständigt genomgått dessa kurser.

Vidare anförde

Fröken KARLSSON (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Det är genomgående optimistiskt i fråga om möjligheterna att täcka behovet av kvalificerade lärare i tyska språket på enhetsskolans högstadium. Man skall nog vara optimistisk i olika sammanhang, i varje fall skall alla som har med skolan att göra vara det. Men man skall vara det inom vissa gränser.

»På längre sikt», säger statsrådet, »kommer bristen med säkerhet att minska och så småningom helt elimineras» genom ökad utexamination. För de icke initierade låter detta ju bra. Men som framgick av statsutskottets utlåtande nr 8, som riksdagen behandlade i onsdags, är det under innevarande läsår inte mindre än cirka 30 000 elever som undervisas i tyska i enhetsskolan, därav 15 600 i klass 7. Av dessa elevers lärare saknade en tredjedel utbildning i tyska utöver real- och studentexamen. I landsbygdskommunerna saknar inemot hälften av dessa lärare särskild utbildning för nämnda undervisning. Sökande till tjänster i ämnet har varit mycket svårt att erhålla.

Jag skulle kunna lämna drastiska exempel på hur det verkligen förhåller sig i skolorna med denna undervisning. Jag avstår från det, men jag kan inte

underlåta att uttala förvåning över att skolöverstyrelsen inte på ett tidigt stadium följt med utvecklingen på detta område. Först när läget är milt sagt katastrofalt tillgriper man den för tillfället verkande åtgärden att för nästa läsår anordna två 20-minuterslektioner i radion för att i någon mån, som det heter, hjälpa oerfarna lärare att undervisa i tyska. Inte skapas det nya kompetenta lärare genom dessa 40 minuter i veckan!

Det borde för länge sedan ha stått klart att man måste planera denna undervisning. Redan 1954 var jag djärv nog att motionera om att man skulle vidtaga åtgärder i god tid för att säkra tillgången på utbildade lärare, så att när många barn komme upp i klass 7 och där valde tyska på högstadiet så skulle det också finnas kvalificerade lärare för dem. Det var redan vid den tidpunkten klart att tyska skulle kunna få väljas.

Motionen viftades kallsinnigt bort. Av principiella skäl, menade man, skulle man inte följa motionens förslag, ty man skulle se till, att det inte skulle bli fortbildade folkskollärare utan andra akademiskt utbildade lärare som skulle tjänstgöra på högstadiet. Det var nog också min uppfattning att så var önskvärt, men det hade varit bra att ha de utbildade folkskollärarna nu hellre än att inte ha några kvalificerade lärare alls.

Att det på längre sikt med säkerhet blir bättre är någonting att glädjas åt för framtiden, men nu och till dess förbättringarna har inträtt saknar vi en lärarkategori som ungdomen har rätt att räkna med, när ungdomen erbjuds att välja ämnet tyska. Det är icke tillfredsställande.

Att det råder brist på kvalificerade lärare även i andra moderna språk, såsom statsrådet helt riktigt påpekat, är en klen tröst, om det är någon tröst alls. Det gör nu i varje fall inte förhållandena bättre på det område jag har berört utan understryker endast att sko-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

lan i fråga om tillgång på lärare av olika slag inte befinner sig i det läge där den borde vara.

Ungdomen har rätt att vänta sig — det har den tidigare haft och det borde den också ha i framtiden — att när vi erbjuder undervisning i visst ämne så skall det också finnas tillgång till lärare med utbildning för uppgiften. Det räcker inte med den optimism i fråga om blivande nyexaminerade lärare, som statsrådet här lade i dagen, utan man måste vidtaga åtgärder som relativt snabbt ger skolan flera kvalificerade lärare. Jag delar i det fallet helt skolöverstyrelsens inställning när den uttalar att det är angeläget att utan tidsutdräkt försöka åstadkomma förbättrade förhållanden på detta område. Jag vill varmt vädja till statsrådet att här söka någon möjlighet att inte på längre sikt utan på kort sikt åstadkomma någon bättring.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Föredrogs den av herr *Hagberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhängan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående vissa uppgifter rörande SAS.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4**Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 45, hade Kungl.

Maj:tt, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring,

2) lag angående ändring i lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskaps hjälp,

3) lag om överflyttande på riks försäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riks försäkringsanstalten och pensionsstyrelsen,

4) lag om försäkringsdomstol,

5) lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring,

6) lag om besvär över försäkringsrådets beslut,

7) lag angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension,

8) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension,

9) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.,

10) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

11) lag angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare,

12) förordning angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning,

13) förordning angående ändring i förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket, och

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

14) reglemente angående förvaltning-
en av riks-försäkringsverkets fonder,

dels ock bifalla de förslag i övrigt,
om vars avlåtande till riksdagen före-
dragande departementschefen hemställt.

I sistnämnda förslag inginge bl. a.
följande, nämligen att riksdagen måtte

dels för sin del fatta principiellt be-
slut om att bolag, som avsåges i 1 §
lagen om yrkesskadeförsäkring, icke
efter utgången av år 1965 skulle äga
meddela försäkring enligt nämnda lag,

dels godtaga de av departementsche-
fen i propositionen angivna riktlinjer-
na för den framtida ordningen för
handläggning inom de allmänna sjuk-
kassorna av ärenden rörande folkpen-
sion och allmän tilläggs-pension m. m.

Propositionen hade, såvitt anginge
de därvid fogade författningsförslagen
samt de båda övriga förslag som här
ovan angivits, hänvisats till lagutskott
och behandlats av andra lagutskottet.
I övrigt hade propositionen hänvisats
till statsutskottet.

Om propositionens huvudsakliga in-
nehåll anfördes:

I propositionen framlägges förslag
om att socialförsäkringens organisation
skall bli mera enhetlig.

Enligt förslaget skall lokalsjukkas-
sorna fr. o. m. den 1 januari 1962 av-
skaffas och sjukförsäkringen handhas
av kassor, motsvarande de nuvarande
centralsjukkassorna. Varje sjukkasseom-
råde kommer i regel att omfatta en
landstingskommun eller en stad som ej
tillhör sådan kommun. Lokalsjukkas-
sornas expeditioner omvandlas till lo-
kalkontor för de nya sjukkassorna. Lo-
kalsjukkassornas styrelser kommer att
ersättas av lokala försäkringsnämnder,
i allmänhet en för varje primärkom-
mun, vilka skall tillhandagå de nya sjuk-
kassorna med råd och upplysningar.
En försäkringsnämnd skall bestå av 5—
7 ledamöter, vilka samtliga utses av
kommunen.

Inom de nya sjukkassorna skall en-

ligt förslaget inte finnas något ombuds-
möte. Sjukkassestyrelsen skall bestå av
7 ledamöter, av vilka en, ordföranden,
utses av Kungl. Maj:t, en av medicinal-
styrelsen, en av länsstyrelsen och fyra
av landstinget eller staden.

Den i propositionen förordade orga-
nisationen innebär, att sjukkassorna,
när nya invalidpensionsregler beslu-
tats och utgivande av ATP-pensioner
blir aktuellt, skall utvecklas till lokal-
organ även för folkpensionering och
ATP. Några lagförslag av denna inne-
börd framlägges inte nu, men riksdag-
ens godkännande begäres av riktlin-
jerna för pensionsärendenas handlägg-
ning inom sjukkassorna i framtiden.

Enligt dessa riktlinjer skall invalid-
pensionsärenden prövas av särskilda
organ inom sjukkassorna, kallade pen-
sionsdelegationer. En sådan delegation
skall bestå av en av Kungl. Maj:t ut-
sedd ordförande, som skall vara den-
samme som sjukkassestyrelsens ordfö-
rande, två av medicinalstyrelsen ut-
sedda läkare och två ledamöter, valda
av landstinget eller staden. En repre-
sentant för länsarbetsnämnden skall,
utan att äga rösträtt, kunna deltaga i
delegationens sammanträden. Ärendena
skall föredragas i delegationen av en
särskild tjänsteman hos sjukkassan, som
skall förestå en pensionsavdelning in-
om kassan. Ärenden rörande ålderspension,
barnpension och änkepension i
nya fall skall avgöras av tjänstemän på
dessa avdelningar. De inkomstprövade
folkpensionsförmånerna — kommunala
bostadstillägg, hustrutillägg och änke-
pensioner i äldre fall — skall prövas
av de föreslagna försäkringsnämnderna.

Riksförsäkringsanstalten och pen-
sionsstyrelsen skall enligt propositions-
förslaget den 1 juli 1961 sammanslås
till ett ämbetsverk, benämnt riksför-
säkringsverket.

Besvär över riks-försäkringsverkets
och försäkringsrådets beslut i social-
försäkringsfrågor skall enligt förslaget
fr. o. m. den 1 juli 1961 prövas av en

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

nyinrättad försäkringsdomstol, bestående av en president och minst 4 försäkringsdomare, som skall vara lagfarna, samt minst 4 icke lagfarna ledamöter, som skall ha uppdraget som bisyssla. Domstolen blir domför med tre lagfarna och två icke lagfarna ledamöter. Prejudikatfrågor skall kunna avgöras i plenum.

För att yrkesskadeförsäkringen senare skall kunna inordnas i samma organisation som de övriga obligatoriska socialförsäkringarna föreslås, att riksdagen fattar principiellt beslut om att de s. k. socialförsäkringsbolagen inte skall få meddela yrkesskadeförsäkring efter utgången av år 1965.

Vidare föreslås i propositionen, att bestämmelserna om beräkning av pensionsgrundande inkomst i lagen om försäkring för allmän tilläggspension skall ändras, så att samma regler skall gälla för sådan beräkning, vare sig inkomsten härrör av anställning eller av annat förvärvsarbete. De nya reglerna skall tillämpas även på 1960 års inkomster. Tiden för anmälan om undantagande från försäkringen, såvitt angår inkomst av annat förvärvsarbete än anställning, utsträcker till den 31 augusti 1961. Inom samma tid skall också en redan gjord anmälan om undantagande kunna återkallas utan att undantagandet påverkar pensionsrätten.

Slutligen föreslås sådana ändringar i folkpensioneringslagen, att det s. k. fickpenningbeloppet till vissa anstaltsvårdade folkpensionärer höjes till 50 kr. i månaden.

I samband med propositionen hade utskottet — med vissa begränsningar, vilka närmare redovisas i det följande — behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 51 i första kammaren av herr *Helmer Persson* och herr *Öhman* samt nr 67 i and-

ra kammaren av herr *Senander m. fl.* om ändrade pensionsbestämmelser för småföretagare,

de likalydande motionerna nr 281 i första kammaren av herr *Virgin* samt nr 235 i andra kammaren av fru *Kristensson* och fröken *Karlsson* om höjning av maximibeloppet för frivillig sjukpenningförsäkring för studerande,

de likalydande motionerna nr 367 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 426 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* om vissa ändringar i lagen om försäkring för allmän tilläggspension,

de likalydande motionerna nr 501 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 586 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* om viss reformering av den allmänna tilläggspensioneringen,

de likalydande motionerna nr 502 i första kammaren av herr *Eskilsson m. fl.* samt nr 593 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Eliasson* i Moholm angående den pensionsgrundande inkomsten inom den allmänna tilläggspensioneringen, samt

de likalydande motionerna nr 509 i första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* och nr 595 i andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* angående beräkningen av pensionsunderlaget för företagare inom den allmänna tilläggspensioneringen;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 623 i första kammaren av herr *Alexanderson m. fl.* och nr 741 i andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 625 i första kammaren av herrar *Kaijser* och *Sveningsson* samt nr 739 i andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 626 i första kammaren av herrar *Nord* och *Kronstrand* samt nr 738 i andra kammaren av herrar *Antby* och *Jönsson* i Ingemarsgården,

de likalydande motionerna nr 627 i

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

första kammaren av herr *Harald Pettersson m. fl.* och nr 737 i andra kammaren av herr *Brandt i Sättila m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 628 i första kammaren av herr *Virgin m. fl.* och nr 740 i andra kammaren av herr *Svensson i Stenkyrka m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 629 i första kammaren av herr *Sundin* och nr 743 i andra kammaren av herr *Boo*, motionen nr 744 i andra kammaren av herr *Andersson i Knäred m. fl.*, samt motionen nr 745 i andra kammaren av herr *Andersson i Knäred m. fl.*

De ovan under A. upptagna motionsparen I: 367 och II: 426 samt I: 501 och II: 586 behandlades endast i vissa delar i utskottets utlåtande. Sålunda avsåge utlåtandet i fråga om det förstnämnda motionsparet endast det däri under 3. upptagna yrkandet (innehölle begäran om »undanröjande av den orättvisa, som för närvarande består däri att företagare, vilka ej driver sin rörelse i aktiebolagsform, icke kan förvärva samma pensionsrätt som löntagare»). Motionerna I: 501 och II: 586 behandlades endast i den del motionerna avsåge beräkning inom den allmänna tilläggspensioneringen av pensionsgrundande inkomst för företagare. I återstående delar komme de båda motionsparen att behandlas i senare utlåtanden.

Den ovan under B. upptagna motionen II: 745 hade hänvisats till statsutskottet, såvitt gällde fråga om inrättande av en befattning vid riks försäkringsverket såsom allmänt ombud, och hade

följaktligen icke i denna del behandlats av andra lagutskottet.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

- 1) det i motionerna I: 502 och II: 593 upptagna yrkandet;
- 2) det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet om särskild representant för det allmänna i socialförsäkringsprocessen;
- 3) det i motionerna I: 626 och II: 738 upptagna yrkandet;
- 4) det i motionerna I: 627 och II: 737 under II. upptagna yrkandet;
- 5) de i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandena, såvitt de innebure avslag å de i propositionen framlagda förslagen om sjukförsäkringens lokala organisation;
- 6) det i motionen II: 744 upptagna yrkandet att den s. k. tvåtredjedelsregeln skulle bibehållas såsom en valmöjlighet vid sidan av det i propositionen framlagda förslaget; samt
- 7) de i motionen II: 745 under A. b) —e) upptagna yrkandena, såvitt de hänvisats till lagutskottet,

I. måtte — med förklaring att riksdagen i anledning av motionerna I: 281 och II: 235 funnit att, utöver vad som föreslagits i propositionen, viss ändring borde ske i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring — för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till ändring i nämnda lag med de ytterligare ändringar att ingressen, 48 § och övergångsbestämmelserna erhöles nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse.

Ingress**(Kungl. Maj:ts förslag)**

Härigenom förordnas beträffande lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, dels att 61—68, 80, 86—88 och 112—120 §§ skola upphöra att gälla, dels att 3, 4, 9, 15, 16, 18, 31, 33, 39, 41, 42, 55—58, 60, 69—72, 75, 76, 78, 79, 81—85, 89, 92—94, 97, 99, 103, 104,

(Utskottets förslag)

Härigenom förordnas beträffande lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, dels att 61—68, 80, 86—88 och 112—120 §§ skola upphöra att gälla, dels att 3, 4, 9, 15, 16, 18, 31, 33, 39, 41, 42, 48, 55—58, 60, 69—72, 75, 76, 78, 79, 81—85, 89, 92—94, 97, 99, 103,

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

(Kungl. Maj:ts förslag)

109 och 111 §§ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i 5, 6, 19, 27, 34, 37, 40, 46—49, 52, 53, 59, 73, 74, 77, 90, 91, 95, 98, 101, 102, 105, 107 och 108 §§ orden »allmän sjukkassa» och »centralsjukkassa» eller former av dessa ord skola ersättas med ordet »sjukkassa» eller motsvarande former härav, *dels* att omedelbart efter 77 § skall införas en ny paragraf, betecknad 77 a §, av den lydelse här nedan angives, *dels* att överskrifterna omedelbart före 61, 86, 112 och 118 §§ skola utgå ur lagen, *dels* ock att omedelbart framför 77 a § skall införas en ny överskrift av nedan angiven lydelse.

(Utskottets förslag)

104, 109 och 111 §§ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i 5, 6, 19, 27, 34, 37, 40, 46, 47, 49, 52, 53, 59, 73, 74, 77, 90, 91, 95, 98, 101, 102, 105, 107 och 108 §§ orden »allmän sjukkassa» och »centralsjukkassa» eller former av dessa ord skola ersättas med ordet »sjukkassa» eller motsvarande former härav, *dels* att omedelbart efter 77 § skall införas en ny paragraf, betecknad 77 a §, av den lydelse här nedan angives, *dels* att överskrifterna omedelbart före 61, 86, 112 och 118 §§ skola utgå ur lagen, *dels* ock att omedelbart framför 77 a § skall införas en ny överskrift av nedan angiven lydelse.

48 §

Sjukkasemedlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, äger hos den sjukkassa han tillhör genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller tillägg till den sjukpenning, som han äger uppbära på grund av den obligatoriska försäkringen. Sjukpenning, som nu avses, må utgöra tre, fyra, fem eller sex kronor för dag. Sjukpenningtillägg, som nyss sagts, må utgöra en, två eller tre kronor för dag, dock högst det av dessa belopp, som motsvarar skillnaden mellan sex kronor och sjukpenningen på grund av den obligatoriska försäkringen.

Sjukkasemedlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, äger hos den sjukkassa han tillhör genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller tillägg till den sjukpenning, som han äger uppbära på grund av den obligatoriska försäkringen. Sjukpenning, som nu avses, må utgöra tre, fyra, fem, sex, sju eller åtta kronor för dag. Sjukpenningtillägg, som nyss sagts, må utgöra en, två, tre, fyra eller fem kronor för dag, dock högst det av dessa belopp, som motsvarar skillnaden mellan åtta kronor och sjukpenningen på grund av den obligatoriska försäkringen.

Sjukpenning eller ————— hel sjukpenning.

A sjukpenning ————— 25 §§ sägs.

Den i ————— motsvarande tillämpning.

Övergångsbestämmelser

Denna lag ————— juli 1961.

I samband ————— följande iakttagas.

1. Beträffande klagan ————— av försäkringsdomstolen.

2. Centralsjukkassa skall ————— allmänna sjukkassa.

3. Enligt äldre ————— äldre lydelse.

4. Ordinarie ombudsmöte ————— bestämmelser tillämpas.

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

5. Styrelseledamöter och — — — — — november 1961.

6. De enligt — — — — — år 1962.

7. Den som vid utgången av år 1961 är frivilligt försäkrad enligt 48 § äger utan hinder av vad i 49 § första stycket är stadgat rätt att, i den mån de nya bestämmelserna så medgiva, övergå till högre sjukpenning eller sjukpenningtillägg, såvida framställning därom göres senast den 30 juni 1962.

II. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om försäkringsdomstol;

III. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring;

IV. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om besvär över försäkringsrådets beslut;

V. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension, varigenom jämväl motionerna I: 51 och II: 67, det i motionerna I: 367 och II: 426 under 3. upptagna yrkandet samt motionerna I: 509 och II: 595 finge anses tillgodosedda och besvarade;

VI. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension;

VII. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.; samt

VIII. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

B. att riksdagen måtte antaga följande genom propositionen framlagda författningsförslag, nämligen

I. förslaget till lag angående ändring i lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp;

II. förslaget till lag om överflyttande på riksförsäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen;

III. förslaget till lag angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare;

IV. förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning;

V. förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket; samt

VI. förslaget till reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsverkets fonder;

C. att riksdagen måtte — med bifall till det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande socialförsäkringsbolagens rätt att meddela yrkesskadeförsäkring, det i motionerna I: 628 och II: 740 upptagna yrkandet samt det i motionen II: 745 under A. a) upptagna yrkandet — avslå Kungl. Maj:ts begäran, att riksdagen måtte för sin del fatta principiellt beslut om att bolag, som avsåges i 1 § lagen om yr-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

kesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skulle äga meddela försäkring enligt nämnda lag;

D. att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärenden, det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet samt det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet rörande tillsättningen av ledamöter i pensionsdelegation — förklara sig godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukkassorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggs pension m. m.; samt

E. att följande motioner, nämligen

- 1) I: 281 och II: 235;
- 2) I: 501 och II: 586, såvitt de behandlats i förevarande utlåtande;
- 3) I: 502 och II: 593;
- 4) I: 627 och II: 737;
- 5) I: 629 och II: 743; samt
- 6) II: 744,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

Med direkt anknytning till de i propositionen framlagda förslagen

I. vid 9 § förslaget till lag om försäkringsdomstol (avsåge ersättning till part i anledning av personlig inställelse vid domstolen)

av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Rimmerfors* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottet med bifall till det i motionen II: 745 under A. d) upptagna yrkandet bort hemställa, att 9 § lagen om försäkringsdomstol måtte erhålla följande lydelse.

»9 §.

Förfarandet i — — nedan stadgas.

Finnes erforderligt att part eller annan höres muntligen, äger domstolen

förordna därom. Till sådan handläggning skall part kallas; och må parten föreläggas att inställa sig personligen vid äventyr att utevaro ej utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande. Om så erfordras, skall till part, vilken förelagts personlig inställelse, utgå ersättning av allmänna medel för kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan enligt vad som är stadgat om sådan ersättning till vittne.

Vad i — — — stängda dörrar.»

II. vid utskottets hemställan under C) (avsåge socialförsäkringsbolagens framtid)

av herrar *Strand*, *Nils Elowsson*, *Axel Svensson*, *Lars Larsson* och *Bengtsson* i Varberg, fröken *Sandell* samt herrar *Johansson* i Södertälje och *Fredriksson*, vilka ansett, att utskottet under C) bort hemställa,

»att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande socialförsäkringsbolagens rätt att meddela yrkeskadeförsäkring, det i motionerna I: 628 och II: 740 upptagna yrkandet samt det i motionen II: 745 under A. a) upptagna yrkandet — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag besluta, att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkeskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag».

III. vid utskottets hemställan under D) (avsåge pensioneringens lokala administration)

A. av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Edström*, *Söderquist*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottet under D) bort hemställa,

»att riksdagen — med bifall till det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärenden samt med avslag på det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet och det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet rörande till-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

sättningen av ledamöter i pensionsdelegation — måtte avslå det i propositionen framlagda förslaget om att riksdagen måtte fatta principbeslut rörande riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukförsäkringens ärenden rörande folkpension och allmän tilläggs pension m. m.»;

B. av herrar *Kaijser* och *Hamilton*, vilka ansett, att utskottet under D) bort hemställa,

»att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärendena och det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet samt med bifall till det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet — förklara sig godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukförsäkringens ärenden rörande folkpension och allmän tilläggs pension m. m. med det undantaget, att invalidpensionsärendena bör förberedas av pensionsdelegationerna inom sjukförsäkringens ärenden och företagas till slutligt avgörande inom riks-försäkringsverket».

Utan direkt anknytning till de i propositionen framlagda förslagen

IV. angående särskild partsrepresentation för det allmänna — ett allmänt ombud — i socialförsäkringsprocessen

av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Edström*, *Kaijser*, *Söderquist*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i Alvesta och *Hamilton*, vilka ansett att utskottet i anledning av motionerna I: 623 och II: 741 samt motionen II: 745 bort hemställa,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om förslag till innevarande riksdags höstsession, att det allmänna fr. o. m. år 1962 i försäkringsdomstolen skall företrädas av en sär-

skild partsrepresentant i enlighet med vad lagrådet förordat».

V. angående valfrihet beträffande deltagande med inkomst av annat förvärvsarbete vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst inom den allmänna tilläggs pensioneringen

av fru *Gärda Svenson* samt herrar *Edström*, *Kaijser*, *Söderquist*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i Alvesta och *Hamilton*, vilka ansett, att utskottet — med bifall till motionerna I: 501 och II: 586, såvitt de behandlats i förevarande utlåtande, motionerna I: 627 och II: 737 samt motionen II: 744, såvitt de innehöller yrkanden om utredning och om förslag rörande ökad valfrihet, ävensom i anledning av motionerna I: 626 och II: 738 — bort hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om så skyndsamt utredning av frågan om valfrihet mellan olika pensionsnivåer inom den allmänna tilläggs pensioneringen i enlighet med vad reservanterna anfört, att förslag i frågan kunde föreläggas innevarande års höstriktdag.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **NILSSON**:

Herr talman! Jag tar redan nu till orda framför allt av den anledningen att utskottet vid behandlingen av föreliggande fråga på två punkter har uppdelats i två halvor, den ena representerande de socialdemokratiska ledamöterna och den andra de tre borgerliga partierna.

Ville man skriva den svenska socialförsäkringens historia kunde det vara berättigat att ägna ett kapitel åt det som är huvudämnet för vår överläggning i dag. Det är en fråga som under den socialpolitiska debatten årtiondena igenom har diskuterats, en fråga där lösningar har presenterats men där resultatet alltid hittills har skjutits på

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

framtiden. Problemet heter samordning och enhetlighet, och dessa två ting har oavlatligt stått som hägringar vid horisonten för socialreformatörerna, efterlängtrade och ouppnåeliga. Än kan vi inte säga att vi har nått dit, men i dag står vi så nära målet att vi kan beskriva dess konturer. Mer än så: vi är redo att fatta beslut som för oss ett gott stycke fram mot detta mål.

Utan att fördjupa mig i historien vill jag gärna ha sagt att för oss socialdemokrater har samordning och enhetlighet aldrig varit självändamål. För oss har socialförsäkringens innehåll alltid varit viktigare än dess form; omsorgen att bit för bit mildra och avskaffa nöden har gått före strävan att göra tekniskt fina konstruktioner. Företrädare för olika partier har från denna plats ägnat möda och våltalighet åt samordning och enhetlighet, medan andra har ägnat uppmärksamheten främst åt effektiviteten, innehållet. För vår del har vi förvisso inte saknat intresse för formen, men vi måste väl som reformbyggets både arkitekter och murare erkänna att huset fått allt mindre klassiskt sköna yttre linjer.

För sex år sedan förverkligades ett viktigt stycke yttre arkitektur. Samtidigt som vi fick en förhållandevis effektiv sjukförsäkring kunde vi ta ett steg på samordningens väg då 95 procent av alla den gamla olycksfallsförsäkringens skadefall överfördes till sjukkassorna. Både den reformen och folkpensionsreformen av år 1946 betydde mycket för att föra över många fall från den gamla fattigvården till socialförsäkringen.

Under de senaste årens strid har en ny våning byggts på socialförsäkringens byggnad. Jag är frestad att säga att vi i fråga om ATP har tillämpat den moderna metoden med byggelement som tillverkas utanför själva huset för att sedan lyftas in på sin plats. De tillverkas från början för att passa in i bygget, men själva infogningen sker efteråt.

Nu ser vi framför oss en möjlighet att fullständiga sjukförsäkringen och definitivt foga samman den med en förbättrad invalidpensionering, en ytterligare förstärkt ålderspensionering, av allt att döma också en bättre moderskapsförsäkring, till en socialförsäkringsbyggnad där våningsplanen stämmer väl överens och ytterväggarna omsluter ett enhetligt system.

I dag är vi beredda att ta ett steg av stor betydelse i detta socialreformatoriska putsningsarbete, då vi skall besluta om socialförsäkringens administrativa samordning. Det råder så gott som full enighet, vill jag säga, om det riktiga i att vi nu avtackar två gamla ämbetsverk och skapar ett nytt, gemensamt för nästan hela socialförsäkringen, att vi inrättar en ny högsta prövningsinstans för hela socialförsäkringsfältet och fattar principbeslut att avveckla en gammal domstol som har fungerat för en av socialförsäkringens grenar — jag avser då försäkringsrådet — och slutligen att vi på det regionala och lokala planet slår samman kassor och nämnder till en enda enhetlig organisation.

På sina håll ser man kanske med blandade känslor de gamla självständiga lokalsjukkassorna försvinna. I dem har många av den svenska socialpolitikens hängivnaste tjänare gjort en stor personlig insats för försäkringstankens befordran. De gamla lokalsjukkassornas uppgående i större enheter är emellertid betingat av kravet på administrativ reda och effektivitet. De som hittills burit upp sjukförsäkringen hoppas jag får tillfälle att även i fortsättningen medverka i den enhetliga socialförsäkringsförvaltningen. Den kommer förvisso att kräva både hängivenhet och handlag av lekmän, hur långt vi än lyckas komma med tjänstemän och datamaskiner. Vi kommer som sagt i en nära framtid att få förslag till nya åtgärder i syfte att skapa en effektiv förvaltning för en effektiv försäkring till skydd för den enskilda människan, och då den enhet-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

liga och samordnade socialförsäkringen skall föras ut i livet, behöver vi allt vad vi kan få av medverkan från både lek- män och tjänstemän.

Som framgått av vad jag här sagt är jag i stort sett tacksam över resultatet av den behandling statsutskottet och andra lagutskottet har ägnat årets proposition om socialförsäkringen. En särskild källa till tillfredsställelse är att vi nu för första gången på fem år inte har några yrkanden som går ut på att den allmänna tilläggs pensioneringen skall göras om intet. Ännu för ett år sedan hade vi strid i den frågan, den sista striden mot ATP får man väl anta. Pensionsreformen står fast. Därför kan vi — inte i lugn, eftersom saken brådskar men utan yttre orosfaktorer — gå vidare i arbetet på en enhetlig, effektiv socialförsäkring under en lagstiftning och en förvaltning.

En och annan trumslagare har emellertid inte uppfattat att tapto har gått. I en centerpartimotion har jag sålunda funnit en beklännelse till det förgångna, vilken jag alldeles lidelsefritt skall återge: »ATP vilar på principer, som inte är förenliga med vår grundsyn. Den politiska och praktiska bedömningen ger emellertid vid handen att våra strävanden nu måste inriktas på en reformering av ATP i riktning mot vår grundsyn.»

Jag förvånar mig inte över att man i centerpartiet icke har ändrat sin grundsyn och inte heller över att man där arbetar för dess tillämpning i praktisk politik. Inte heller förvånar det mig att högern följer centern på riksväg två efter allt vad som tidigare hänt. Men är det inte en aning underligt att folkpartiet inte kan finna ro i pensionsfrågan? Samtidigt som man där säger sig ha i princip accepterat ATP, är man oemotståndligt charmad av de båda partier som utifrån en helt annan grundsyn kräver reformer i riktning mot en s. k. valfrihet, som hör hemma i ett helt annat pensionssystem än det vi nu har byggt upp.

Jag skall återkomma till den saken men har redan nu velat säga att folkpartiet enligt min mening här har råkat ut för ett nytt syndafall.

För att sedan ta saker och ting i ordning efter utskottsutlåtandet vill jag börja med den första stridsfrågan, alltså den om yrkesskadeförsäkringens administration. Fru Fortunas nyckfullhet gör att jag här måste vända mig emot utskottet, inte mot reservanterna. Jag hade för min del verkligen trott att riksdagen nästan med en suck av befrielse skulle ha kunnat enhälligt godta förslaget om ett principbeslut om yrkesskadeförsäkringens definitiva inlemmande i den övriga socialförsäkringen.

Efter allt tal om behovet av enhetlighet och samordning och all strid mot krångel och petisser hade jag väntat mig ett godkännande även på den punkten — gärna ett tyst och stilla godkännande, eftersom det rör sig om ett undanröjande — och ett accepterande av fakta. Här är det nämligen så, och det bör kammarens ledamöter aktge på, att vi för några år sedan hade närmare 300 000 yrkesskadefall om året, vilka sköttes av centrala organ. Inte mindre än 95 procent härav gick över till sjuk-kassorna. Det blev drygt 15 000 fall kvar. Jag bortser då från de gamla, kvarstående fallen — som förvisso är viktiga att minnas och sköta om. Det blev ungefär 15 000 nya fall om året, för vilkas handläggning vi har tio olika försäkringsinrättningar: den statliga riks-försäkringsanstalten, som tog hand om drygt hälften av dessa 15 000 fall och nio enskilda företag som skulle dela på cirka 7 000 fall om året. När ATP och den nya invalidpensioneringen har börjat verka, kommer ännu fler yrkesskadefall att försvinna in i den övriga socialförsäkringen.

Yrkesskadeförsäkringen blir sålunda en mycket liten gren på det stora trädet, en utan tvekan viktig gren, det skall erkännas, men mycket liten. Skall vi då för den lilla delen upprätthålla ett sär-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

skilt avgiftssystem, en särskild finansieringsmetod, ett särskilt uppbördsförfarande och en särskild förvaltningsapparat fördelad på tio olika inrättningar, som utför precis samma slags arbete? Mig förefaller det som om en sådan ordning skulle vara utesluten.

När propositionen skrevs — det vill jag understryka — gick jag personligen under starkt intryck av en upplevelse, som kammarens ärade ledamöter samt och synnerligen delat med mig. Det var upplevelsen av en blankett, som vi hade att fylla i och som var svårtillgänglig. Det var i hög grad den gällande lagstiftningen som var orsaken till svårigheterna, och jag lovade mig att det skulle bli bättre. Genom förenklingar av olika slag, samordning och enhetlighet skulle vi slippa ifrån väsentliga delar av krånget. Det förenklingsarbetet pågår och kommer snart att avsätta nya resultat. Men märk väl, att en del av krånget består i att vi har en särskild yrkesskadeförsäkring med arbetstagarbegrepp, avgiftsdifferentiering och specialförvaltning. Därför måste man lämna en rad av uppgifter, som sedan ligger till grund för avgiftsdifferentiering och försäkringsrätt. Kan vi få bort åtminstone en del av dessa skiljelinjer mellan olika grupper — olika förmåner och olika avgifter — står stora förenklingar att vinna.

Jag vet inte vilka som var mest irriterade på krånget i januari, men flera tävlade om att visa sig argast. Nu i dag visar det sig att några av de ivrigaste krångelebekämparna med all energi strävar efter att bibehålla orsakerna till krånget. Herr talman! All visdom är tydligen inte vattenklar.

Då vi läser de borgerliga motionerna, finner vi många uttryck för meningen att yrkesskadeförsäkringen inom en enhetlig socialförsäkring inte kan kvarstå som en helt självständig försäkringsform. Också den av oppositionen dikterade delen av andra lagutskottets utlåtande andas mycket av förståelse för

mina synpunkter. Det måste te sig föga rationellt att i framtiden låta denna försäkring fungera vid sidan om socialförsäkringen i övrigt. Ingen kan förneka, att en enhetlig förvaltning är att föredra med hänsyn till både kostnaderna och behovet av enkelhet för de försäkrade, att avgiftsberäkning och uppbörd kan göras enklare, att man kan slä ihop socialförsäkringsavgifterna och låta skatteförvaltningen ta hand om den.

Ja, det säger man, men ändå kan de borgerliga partierna inte förmå sig till att ta steget fullt ut, att dra konsekvenserna av sina egna resonemang. Saken är inte utredd, säger man. Det är ju dock så att den har stått på dagordningen ända sedan 1920-talet. 1953, samma år som den nuvarande sjukförsäkringen beslutades, framlades senast en utredning i denna fråga, och därvid slog man fast att den beslutade samordningen förutsatte ett intimt samarbete mellan sjukhusen och yrkesskadeförsäkringens organ samt att förefintligheten av ett flertal sinsemellan konkurrerande försäkringsinrättningar syntes ägnade att komplicera en sådan ordning, som man uttryckte det. Utredningen åberopar också andra skäl för att en enda försäkringsinrättning skulle ha hand om försäkringen, men det ansågs inte möjligt att genomföra en sådan förändring redan i samband med den nya lagstiftningens ikraftträdande den 1 januari 1955.

Av remissvaren var det bara två som direkt avvisade denna centraliserings tanke: Socialförsäkringsbolagens förening och Svenska arbetsgivareföreningen. Fem statliga myndigheter, däribland försäkringsrådet, anslöt sig till utredningsmannens förslag att man skulle något avvakta vidare erfarenheter. Sju andra remissorgan ansåg sig redan då kunna förorda centralisering. Det var Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska sjukkasseförbundet, försäkringsinspektionen, pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstal-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

ten och statens organisationsnämnd. Dessa förslag och yttranden redovisades för riksdagen i propositionen år 1954 om den nya yrkesskadeförsäkringslagen. Där föreslogs att bolagen skulle få rätt att under en övergångstid, som det hette, vid sidan av riks-försäkringsanstalten bedriva yrkesskadeförsäkring.

Sedermera har frågan diskuterats i samband med pensionsutredningens slutliga förslag 1956 och pensionsberedningens förslag 1957. I sitt betänkande 1960, som ligger bakom propositionen, ägnade socialförsäkringens administrationsnämnd denna fråga ett särskilt kapitel. Sammanfattningsvis torde kunna sägas, anförde administrationsnämnden, att yrkesskadeförsäkringsinrättningarnas verksamhet påverkas av samordningen på sådant sätt, att skaderegleringen blivit starkt reducerad och att handläggningen av livränteärenden blivit den dominerande arbetsuppgiften. Det synes enligt administrationsnämnden inte sannolikt att några erfarenheter av vikt rörande verkningarna av sjuk- och yrkesskadeförsäkringarnas samordning står att vinna utöver dem som redan erhållits. Ur denna synpunkt, anför nämnden, bör hinder inte möta att uppta centraliseringsfrågan till prövning. Administrationsnämnden ansåg sig emellertid inte böra föreslå några mera genomgripande förändringar i yrkesskadeförsäkringens administration i ett läge, då frågan om försäkringens materiella innehåll var föremål för prövning.

Vid remissbehandlingen har i ett flertal yttranden beklagats, att frågan inte kunnat bringas till sin lösning i detta sammanhang, och ytterligare ett antal framhåller återigen önskvärdheten av en snar lösning. Jag har därför ansett att den långa diskussionen bör kunna föras till ett slut. De administrativa anordningarna måste nämligen underordna sig de materiella bestämmelserna i vår lagstiftning, och på den punkten är

huvudlinjen alldeles klar, även om många detaljer återstår att lösa.

Vi bör få en enhetlig socialförsäkringsavgift och en ensartad avgiftsuttjädningsbörd. Finansieringsmetodikerna för den lilla delen av socialförsäkringen, som yrkesskadeförsäkringen i framtiden kommer att utgöra, bör inte vara väsensskild från systemet i övrigt. Vi står t. ex. inför problemet att värdesäkra livräntorna — tänk på det — på samma sätt som pensionerna, och detta kan tekniskt ordnas inom en enhetlig försäkring. Att differentiera avgifterna mellan yrken efter olika yrkesskaderisker finner jag vidare vara en diskutabel ordning numera. Vi har inte högre sjukförsäkringsavgifter för de företag som utsätter de arbetande för större allmänna hälsopåfrestningar än andra. Vi har samma avgifter till ATP för alla trots de stora olikheter i förslitning och invaliditetsrisk som olika delar av arbetslivet uppvisar. Skall man verkligen under sådana förhållanden belasta vissa näringar med en aning mer i avgift till yrkesskadeförsäkringen än andra, i synnerhet om det medför betydande krängel och extrakostnader?

Vem är det för resten som betalar avgiften? Det har vi diskuterat ofta. Vi har till leda fått höra att avgifter för socialförsäkringen, som läggs på arbetsgivarna, förs över antingen på arbetstagarerna genom att de får lägre löner eller på allmänheten genom högre priser. Jag brukar själv säga, att det är produktionen som betalar. Mig förefaller det då naturligt att en sådan produktionskostnad slås ut över hela kollektivet.

Varken i propositionen eller i mitt anförande nu har jag sagt, att det finns någon kritik att rikta mot de enskilda bolagens sätt att sköta sina uppgifter — det vill jag understryka. Bolagen handlar för övrigt enligt lagens bestämmelser och under försäkringsinspektionens tillsyn samt enligt vanlig affärspraxis. De som dikterat utskottsutlåtandet har inte förmått sig att ge ett gott

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

betyg åt alla de tio företag som skött yrkesskadeförsäkringen. De har glömt det största, nämligen riksförsäkringsanstalten. Själv vill jag gärna ge ett gott vitsord åt alla företag som handhaft yrkesskadeförsäkringen.

Meningslöst är dock att i denna fråga sätta sig till doms såsom en magister över en skolklass. Förutsättningarna för verksamheten är så olika. Enligt 1958 års statistik var inemot 70 000 arbetsgivare försäkrade hos bolagen. Riksförsäkringsanstalten hade åtta gånger så många — över 560 000. Lagg märke till detta! Men antalet anställda hos de 560 000 var bara 20 procent större än hos de 70 000.

Vad beror det på? Jo, det beror på att riksförsäkringsanstalten har skyldighet att se till att försäkringsplikten iaktas av alla de små arbetsgivare, t. ex. husmödrar, som ofta inte ens känner till saken, medan bolagen kan välja sina kunder.

Jag vill därför inte alls ge mig in på en differentierad betygsättning. Det handlar ju heller inte om att värdera vad som varit utan att ordna det bra för framtiden.

I propositionen förordas ju också att pensionsnämnderna skall upphöra med sin verksamhet, att lokalsjukkassorna skall avvecklas, att riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen skall uppgå i ett nytt ämbetsverk och att försäkringsrådet efter en övergångstid skall upphöra. I detta ligger inget missnöje med pensionsnämnder och lokalsjukkassor, inget klander mot de berörda ämbetsverken eller försäkringsrådet. Förslagen på dessa punkter är helt enkelt ett steg och ett mycket stort steg på vägen mot det mål, varom väl alla i dag är ense: en enhetlig socialförsäkringsorganisation, som leder till minskade förvaltningskostnader och minskat krångel för den enskilde.

Då jag alltså nu föreslår ett beslut om att de ömsesidiga bolagen skall efter en viss tid upphöra är detta att se som ännu

ett steg på samma väg. Viktigt är också att detta steg tas, därför att vinsten av den administrativa samordning som i övrigt genomförs i annat fall delvis går förlorad. — Därtill kommer att besked skall lämnas i tid. I alltför många år har ovisshet rått i denna fråga. Rimligt är att de som berörs får tid för omställning. I hela vårt arbetsliv pågår för närvarande en väldig rationaliseringsprocess, som ställer företag och anställda inför nya anpassningsproblem. På olika sätt — och inte minst genom arbetsmarknadspolitiken — medverkar samhället till att underlätta omställningen. Med en varseltid på fem år bör vi ha goda möjligheter att också på detta område bevaka de intressen som bör bevakas.

Att sedan åtskilliga praktiska problem föreligger då det gäller avvecklingen av bolagens verksamhet på detta område har jag aldrig dolt. Tvärtom har jag aviserat att dessa frågor skall tas upp i samband med att yrkesskadeförsäkringens framtida utformning utreds. För principfrågan — en enhetlig socialförsäkringsorganisation — fordras emellertid ingen ny utredning.

Slutligen får jag tillfoga den reflexionen att det enskilda försäkringsväsendet i stort har visat god anpassningsförmåga efter ändringar i socialförsäkringslagstiftningen. Sjukförsäkringen föranledde inte någon olycka, såvitt jag vet, och ATP:s första år tycks ha varit ett gott år för en stor del av försäkringsvärlden — av annonser och rapporter att döma.

Nu har finansministern föreslagit en avdragsreform som är ämnad att ge de privata försäkringarna en ny stöt framåt — och mig skulle det då förvåna om inte också denna lilla ändring, som innebär att nio företag får lov att upphöra med en liten gren av den lagstadgade försäkringsverksamheten, skulle klaras utan någon större smärta.

Herr talman! Jag anser att principbeslutet om yrkesskadeförsäkringens

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

förvaltning är viktigt, det erkänner jag öppet. Lika viktiga är ställningstagandena i fråga om förvaltningen i övrigt — även då det gäller ordningen för den framtida behandlingen av ärenden rörande förtidspension. Men då utskottet på denna punkt så utförligt har argumenterat för propositionens linje, skall jag avstå från att närmare gå in härpå. Jag är också överens med utskottet i de frågor som rör behandlingen av ärendena inför försäkringsdomstolen.

Men så kommer jag över till den andra frågan, vilken har delat utskottet i två hälfter, nämligen den s. k. tvåtredjedsregelns slopande i fråga om företagarnas pensions- och avgiftsberäkning inom ATP. I denna fråga är jag överens med utskottsmajoriteten och avser att något uppehålla mig vid den borgerliga samlingsreservationen.

Att jag är förvånad över reservanternas hållning i denna fråga förundrar väl ingen. Här har det vitt och brett talats — jag har åtskilliga citat i min portfölj — om den orättvisa och den diskriminering — för att använda två av de mildare uttrycken — som företagarna utsatts för genom reduktionsregelns införande. Förra året begärdes i en särskild motion av folkpartiet och högern att tredjedelsreduktionen skulle slopas så att »full likställdhet» skulle erhållas »mellan inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete». Folkpartiets representanter i utskottet reserverade sig då för en utredning om förbättring — så hette det — av företagarnas ställning i tilläggs pensionssystemet i vad det gäller reglerna om beräkning av pensionsgrundande inkomst. De anförde att den i lagtexten gjorda åtskillnaden mellan inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete inte gav uttryck för rättvisa mellan olika grupper av medborgare.

Högerns representanter var fortfarande emot ATP men anslöt sig till yrkandet om full likställdhet mellan inkomst av anställning och inkomst av annat

förvärvsarbete för den tid obligatoriet består, som man uttryckte det. I överensstämmelse härmed lade man fram förslag till lagändring — en ändring som inte skiljer sig från den som nu föreslagits i propositionen. Centerpartiets representanter i utskottet anslöt sig till högerns ståndpunkt.

Sedan har diskussionen fortsatt inom och utom riksdagen, och jag har på olika sätt fått klart för mig, att sedan ATP beslutats, företagarna och de fria yrkesutövarna är inställda på att få samma pensionsberäkning och samma avgifter som löntagarna. Jag hade tydligen varit onödigt lyhörd för talet om de alltför höga avgifterna och det mindre pensionsbehovet inom företagssektorn. Bolagsbildningsrushen visade, menade man, att företagarna helt och fullt ville vara med, och utträdena var också mycket få.

Redan innan propositionen lades fram lät jag förstå att jag ämnade följa den nya opinion som framträtt hos företagarna. Dels var jag nu liksom tidigare angelägen att ha med företagarna i ATP och att så långt möjligt tillgodose deras önskemål om anslutningsformen, dels fann jag det vara en fördel just ur enhetlighetssynpunkt att vi fick så likartade regler som möjligt. Ty också i denna fråga gäller ju att olikheter föranleder gränsdragningssvårigheter. Vem är arbetsgivare? Vem är arbetstagar? Vem skall betala avgiften och hur skall den beräknas o. s. v.? Varje förenkling minskar — det är uppenbart — riskerna för krångel.

Så kom propositionen — välkomnad av många. Då befanns det att en del motionärer gärna vill ha den gamla ordningen kvar också — och andra möjligheter tillika. Ett par motionärer har ett motionsyrkande i januari och ett annat i april. De borgerliga partierna förenas sedan i endräkt om två ståndpunkter, nämligen dels att godtaga reduktionsregelns avskaffande i dag och dels att begära att den skall åter-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

komma i höst. Jag kan sannerligen med skäl sjunga med Ernst Rolf: »Gör man så eller så, blir det inte bra ändå.» Ett mera halsbrytande politiskt rock'n'roll-nummer än det som här uppvisats har jag svårt att föreställa mig.

Jag medger dock gärna att svängningar av detta slag ger det politiska livet en vårligt aprilmässig atmosfär.

Jag vill dock inte beskylla någon för inkonsekvens, vilket jag gjorde i den förra frågan. Centerns linje är klart uttryckt: man vill underminera ATP med hänsyn till sin egen grundsyn. Högerns linje är också klar: följ den gamla tvåan! Och folkpartiet är lika konsekvent, eftersom det som vanligt intar samtliga förekommande ståndpunkter.

Ändå, herr talman, är detta inte enbart ett muntert skådespel. Jag tänker inte då på att ståndpunkterna skiftar — alla ändrar vi väl oss ibland — och inte på att man vill ha individuell valfrihet. Det har man ju velat hela tiden.

Reservanternas motivering är ganska knapphändig. Den an knyter till det resonemang som fördes under pensionsstridens dagar om att pensionsbehovet är varierande, att avgifterna kan bli betydande och att valmöjligheter är bra. Ändå vill reservanterna just nu godta att alla företagare får räkna avgifter och pension på hela inkomsten utan annan valmöjlighet än den som består i utträdesrätten. Men längre fram skall fältet för valfrihet för denna grupp återigen utvidgas långt utöver vad som nu är fallet.

Vad är egentligen tanken bakom denna metod? I en av motionerna finns ett uttalande av den innebörden att många företagare skulle vilja vara med i början några år, därför att avgifterna då är låga, medan de därefter skulle ta sin ställning under omprövning. Jag har erbjudit dem möjlighet att träda ut och ta konsekvenserna därav. De borgerliga partierna gemensamt vill nu ge dem möjlighet att betala full avgift så länge avgifterna är låga för att därefter vara

med i systemet med en avgift som de kan bestämma själva. Detta innebär, herr talman, uttryckt på annat sätt: Om företagen bara får tillfälle att bygga upp pensionsrätten medan avgifterna är låga, så räcker det, förutsatt att de först litet senare får möjlighet att minska sina avgifter. Det blir ju den tidens försäkringskollektiv som får betala förmånerna. Någon risk för systemet finns ju inte, eftersom löntagarna inte kan manipulera med utträden och reduktioner.

Reservanterna vet att en försäkring enligt fördelningssystemet förenad med valfrihet inbjuder till och möjliggör spekulationer. De begär alltså att sådana spekulationsmöjligheter skall medges en del av de försäkrade, nämligen företagen, på bekostnad av de övriga, nämligen löntagarna. Det går inte att påstå att man inte förstått konsekvenserna av detta förslag. Utskottet har självt antytt dem och t. ex. påpekat att en valfri reduktionsregel naturligtvis endast kunde få användas en gång för alla, nämligen då pensionsgrundande inkomst första gången beräknas.

Detta faktum och följden av ett sådant engångsval ur den enskildes synpunkt har dock inte gjort något intryck på reservanterna. Jag ifrågasätter verkligen om det stora flertalet av landets småföretagare och fria yrkesutövare är trakterade av ett system som skulle innebära att en del av försäkringskollektivet skulle ges tillfälle att spekulera i vinster på löntagarnas bekostnad. Det kan faktiskt bli för mycket partitaktiskt omslagspapper också.

Av vad jag nyss sagt framgår följaktligen att man inte kan åberopa mina tidigare uttalanden om vilja till tillmötesgående för att spanna mig framför den kärna som oppositionen nu har konstruerat. Vad jag sagt mig kunna diskutera är sådana förbättringar som kan förenas med reformens principiella huvuddrag. Det förslag som här har skisserats av oppositionen har ingen-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

ting att göra med de principer om solidaritet och sammanhållning som ATP bygger på. Detta är något helt annat än att kunna ombilda sitt företag till aktiebolag för att få del av förmånerna som löntagare. I sådana fall, vilka väl nu blir helt onödiga om den föreslagna lagändringen genomföres, var det fråga om att höja sina avgifter och att underkasta sig de regler beträffande bokföring o. d. som en aktiebolagsbildning medför. Här är det tydligen fråga om att från tid till annan kunna jämka sina avgifter på det sätt som blir mest fördelaktigt utan hänsyn till försäkring-
en och de andra försäkringstagarna.

Herr talman! Jag står således fast vid mitt förslag, som banar vägen för för-
enklingar och större enhetlighet på grundvalarna för den tilläggs pensionering som riksdagen en gång har beslutat.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag vill först om det föreliggande förslaget säga, att på de allra flesta punkterna, då det gäller omorganisationen av sjukförsäkringen och samordningen av administrationen för sjukförsäkringen och pensioneringen, har utskottet uppnått enighet och tillstyrker propositionen.

Vi har också godtagit förslaget till ändrad beräkning av den pensionsgrundande inkomsten för företagen, som går in i ATP-systemet. Därmed har den orättvisa, som i så många sammanhang har klandrats, tagits bort. Jag tror att socialministern försöker att politisera på denna punkt mer än vad som är påkallat. Han läste in i reservationen på den sistnämnda punkten saker och ting, som i varje fall inte jag anser att man kan läsa in i densamma. Jag återkommer till detta senare.

Beträffande omorganisationen av sjukförsäkringen, som är den stora frågan i detta ärende, råder i väsentliga stycken enighet inom utskottet. Dubbelkass-systemet, med det krångel som det har

inneburit, försvinner. Man får en enhetlig bokföring och redovisning. Man kan i viss mån tillgodogöra sig stor-driftens fördelar. Lokalsjukförsäkringen förvandlas till lokalkontor som blir underlydande länssjukförsäkringen. Vi är visserligen inom utskottet medvetna om att det bland de allmänna sjukförsäkringarnas folk råder en viss oro. De känner oro över att lokalsjukförsäkringen styrelser försvinner. De är också ängsliga över att de kan bli alltför mycket beroende av länssjukförsäkringen och att det kanske blir en byråkratisering av hela verksamheten. Personligen tror jag att denna ängslan i någon mån är obefogad. Till lokalkontoren kommer ju att knytas de s. k. försäkringsnämnderna, som i väsentliga avseenden bör kunna överta och fullgöra de uppgifter som styrelserna tidigare har haft.

Det råder också inom utskottet enighet i allt väsentligt om de uppdragna linjerna för administreringen av pensioneringen. På ett par punkter går åsikterna isär, åsikter som har redovisats i reservationer. Vi är eniga med departementschefen om att pensionsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten bör sammanlösas till ett riksförsäkringsverk. Det blir visserligen ett mammutverk, men den samordning av sjukförsäkring och pensionsförsäkring, som skall ske på det lokala planet, kräver att man också på det centrala planet samordnar handläggningen av ärendena. Vi är tillfredsställda med att en särskild domstol, socialförsäkringsdomstolen inrättas.

Som redan har framgått råder det oenighet på några punkter. Det gäller för det första socialförsäkringsbolagen, som socialministern i sitt anförande har pekat på. Där har folkpartiet, högern och centerpartiet i utskottet med lotens hjälp dikterat utskottsutlåtandet.

Jag tänker inte gå in på alla detaljer i den frågan, ty jag vet att en annan talare kommer att ägna stor uppmärksamhet åt just den sidan av ämnet. Jag vill bara ta upp ett par saker, som varit av

Andring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

betydelse vid vår utformning av utlåtandet. För närvarande bedriver dessa nio socialförsäkringsbolag yrkesskadeförsäkringsverksamhet i konkurrens med riksförsäkringsanstalten. I propositionen föreslås att riksdagen i dag skall göra ett principuttalande av den innebörden, att bolagen skall upphöra med sin yrkesskadeförsäkring med utgången av 1965. Som skäl anföres, som vi har hört, att administrationen därigenom skulle förenklas. Det nya riksförsäkringsverket skulle handha verksamheten. Möjligheter skulle därigenom öppnas till förenkling av avgiftsberäkning och avgiftsuppbörd. Man skulle så småningom — det framgick också av socialministerns tal — komma fram till en enhetlig socialförsäkringsavgift. Som ytterligare skäl anförs, att om riksdagen i dag gör ett principuttalande i frågan i enlighet med propositionen, så beredes bolagen tillfälle att under tiden fram till 1966 avveckla denna verksamhet och göra de förändringar beträffande personalorganisationen, som kan vara nödvändiga.

Det är egentligen inte enbart mot denna tanke vi, som dikterat utskottsutlåtandet, har gjort invändningar. Vi har inte haft anledning att diskutera omorganisationen, eftersom vi saknar det material, som bör finnas innan man kan diskutera, huruvida socialförsäkringsbolagen skall fortsätta sin verksamhet eller inte. Vad vi har fäst oss vid alldeles särskilt är att statsmakterna tidigare har uttalat, att hela socialförsäkringens utformning och innehåll bör bli föremål för utredning. Den utredningen pågår. Man kan väl vänta att resultatet av densamma blir klart inom något av de närmaste åren. Administrationsnämnden pekar på samma sak och säger, att eftersom frågan inte är utredd har nämnden inte haft anledning att nu lägga fram något förslag. Av det skälet har en stor del av remissorganen över huvud taget inte yttrat sig om socialförsäkringens omor-

ganisation, även om några remissinstanser — som framgick av socialministerns anförande — på grund av de betydningar som gjorts i administrationsnämndens betänkande, snuddat vid frågan. Men de har naturligtvis inte kunnat diskutera den i detalj, eftersom administrationsnämnden inte tagit upp den, ännu mindre redovisat något utredningsresultat.

Vi som dikterat utlåtandet menar alltså, att det inte finns någon anledning för riksdagen att i dag genom ett principuttalande binda sig på denna punkt. Riksdagen bör först veta hur denna försäkringsgren skall utformas och samordnas med övrig socialförsäkring. Detta är grundtanken. Dessutom finns det, i varje fall för mig, ytterligare ett skäl. Det finns god tid för utredningen liksom för framläggande av en proposition, eftersom man förutsätter att den reformerade yrkesskadeförsäkringen inte skall träda i verksamhet förrän 1966. När så är fallet, bör man i detta liksom i så många andra fall ge dem som berörs och även andra remissinstanser möjligheter att yttra sig över förslaget. Jag skulle vilja säga, att innan delinkveten avrättas, bör han åtminstone få möjlighet att knorra.

Av de skäl, som jag här redovisat, ber jag att på denna punkt få yrka bifall till vad utskottet har anfört. Det innebär alltså att jag yrkar avslag på reservation nr II.

En annan skiljaktighet i uppfattningen gäller pensioneringens lokala administration. Den är redovisad i reservation nr III, som har biträts av folkpartiets och centerpartiets representanter i utskottet. Enligt propositionen skall pensioneringen administreras på det sättet, att ålderspension, änkepension och barnpension skall handläggas på tjänstemannaplanet. Det är pensionsfall, som är mycket enkla. Det gäller att konstatera några data och därefter expediera ansökningen till riksförsäkringsverket.

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

Beträffande andra förmåner inom folkpensioneringen, hustrutilläggen, kommunala bostadstilläggen och änkepensionerna i övergångsfallen, föreslås att dessa skall handläggas av de till sjukkassornas lokalkontor knutna försäkringsnämnderna. Det gäller här inkomstprövade förmåner, vilka till en del finansieras med statsmedel och till en del med kommunala medel. Den princip som har varit avgörande för socialministern, när han utformat detta förslag, har — skulle jag tro — varit att eftersom kommunerna bidrar till kostnaderna, bör de till lokalsjukkassornas kontor knutna nämnderna, som utses av kommunernas fullmäktige, i framtiden få besluta om dessa förmåner. Detta är en riktig tanke. Dessa försäkringsnämnder skulle alltså i detta avseende komma att överta den verksamhet, som pensionsnämnderna nu utövar.

Övriga pensionsförmåner, inbegripet invalidpensionering, skulle administreras av de till länssjukhusen knutna pensionsdelegationerna. Dessa skulle administrera ATP och andra icke inkomstprövade pensionsförmåner. Mot detta finns inte heller i princip någonting att invända. Nu är det emellertid så att vi i dag inte vet någonting om hur invalidpensionerna kommer att utformas. 1958 års socialförsäkringskommitté är ännu inte klar med sin utredning i det avseendet. Man vet därför inte heller hur invalidpensionerna i framtiden skall finansieras. Av propositionen förefaller det som om den vägledande tanken för socialministern, när han skrivit detta avsnitt, har varit, att invalidpensionerna i fortsättningen helt skall finansieras av statsmedel. Om så blir fallet, vilket jag hoppas, är det nog riktigt att invalidpensionerna administreras av pensionsdelegationen. Men vi vet som sagt ingenting om detta. Skulle det bli så att kommunerna även i fortsättningen liksom för närvarande skall bidra till invalidpensioneringens finansiering, är det principiellt oriktigt

att pensionsdelegationerna skall handlägga den del av prövningen, som avser inkomstberäkning och behovsprövning. Det vore att fränhända kommunerna beslutanderätten på ett område, där de skall vara med om att betala. Visserligen har vi blivit vana vid att kommunerna får än den ena, än den andra uppgiften i fråga om vilken de har mycket litet att säga till om, trots att de måste vara med om att betala kostnaderna. Men man bör därför inte sätta det i system på sätt som här föreslås.

Nu skall denna verksamhet inte trädas i kraft förrän 1963, och socialförsäkringskommittén beräknas vara färdig med sitt förslag redan om någon månad. Vi reserverar menar att man inte behöver ta ståndpunkt till denna detalj, förrän Kungl. Maj:t lägger fram propositionen om invalidpensioneringens utformning. Blir det så att kommunerna skall bidra till kostnaderna, bör den del av invalidpensionernas administrering, som berör inkomstprövning och problem som sammanhänger därmed, hänskjutas till försäkringsnämnderna. Själva den medicinska prövningen kan såsom föreslagits i propositionen handhavas av pensionsdelegationerna — låt vara att det blir en tudelning av uppgiften — men denna måste nog i alla fall i viss mån komma till stånd, eftersom utredningarna i allt väsentligt måste göras på det lokala planet. Vi menar därför att det heller inte finns anledning att nu ta ståndpunkt till denna detalj, förrän vi får se hur invalidpensioneringen utformas och framför allt hur den skall finansieras.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservation III.

Beträffande socialförsäkringsdomstolen har vi också en skiljaktig mening, som jag inte skall gå närmare in på, eftersom problemet kommer att belysas av en annan talare. Det gäller det allmänna ombudet som enligt lagrådets förslag bör knytas till försäkringsdomstolen. Även departementschefen är tyd-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

ligen av den uppfattningen att det skulle vara av betydelse att en partsrepresentant knytes till försäkringsdomstolen. Jag vill bara beklaga att socialministern på den punkten inte har tagit steget fullt ut. Det innebär att socialförsäkringsdomstolen när den börjar sin verksamhet inte kan fungera på det sätt som enligt reservanternas mening varit önskvärt. Där har vi i reservationen föreslagit att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om förslag redan instundande höstriksdag, så att partsrepresentanten kan börja sin verksamhet snarast möjligt.

Jag yrkar bifall jämväl till denna reservation.

Jag vill också beröra en annan fråga, som är redovisad i den reservation, som är betecknad nr 1 och som upptar frågan huruvida part som kallas till muntlig förhandling inför försäkringsdomstolen skall ha rätt att erhålla ersättning för kostnaderna för resa, uppehälle m. m. Där har departementschefen uttalat sig mycket positivt, men eftersom frågan är föremål för utredning, har inte något förslag utformats. På den punkten är det tre reservanter inom utskottet som vill, att riksdagen redan nu skall besluta att ersättning skall utgå.

Utskottsmajoriteten har i huvudsak på de skäl departementschefen anför biträtt propositionen, ehuru väl vi alla inom utskottet är på det klara med att den som inkallas till muntligt förhör inför försäkringsdomstolen bör få ersättning för resekostnader m. m. av allmänna medel. Annars kan för den enskilde uppstå den situationen, att han av ekonomiska skäl avstår från att inställa sig hos försäkringsdomstolen och där framföra sina synpunkter i en fråga, som kan vara av stor betydelse för honom. Jag ser mig alltså på grund av det anförda och i förhoppning att det snart kommer att framläggas ett positivt förslag i detta avseende föranlåten

att yrka bifall till vad utskottet i detta avseende hemställt.

Till sist kommer jag fram till frågan om pensionsgrundande inkomst inom ATP-systemet. Jag vill först konstatera, att vi inom utskottet — det gäller samtliga partier, såvitt jag förstår — med tillfredsställelse ser att den skiljaktighet som varit rådande vid beräkning av pensionsgrundande inkomst för å ena sidan löntagare och å andra sidan företagare och fria yrkesutövare blir undanröjd i och med den lagändring som utskottet enhälligt tillstyrkt. På den punkten råder alltså endast en mening.

Socialministern har polemiserat mot den reservation, i vilken folkpartiet, högern och centerpartiet har begärt utredning angående ökade valmöjligheter inom ATP-systemets ram vad beträffar beräkning av pensionsgrundande inkomst. Jag skall gärna erkänna att de motioner utskottet har haft att behandla i detta avseende utgör en ganska rikhaltig provkarta på olika önskemål. Trots att provkartan är ganska brokig måste man ur denna ändock utläsa att det bland berörda folkgrupper finns en önskan om att i någon mån modifiera pensionssystemet i detta avseende.

I motioner från folkpartihåll föreslås att tvåtredjedelsregeln skall bibehållas som en valmöjlighet vid sidan av det förslag som Kungl. Maj:t nu lagt fram. I andra motioner har andra utformningar av valmöjligheten redovisats.

Jag vill för min del säga, att jag är fullt på det klara med, att man inte kan breda ut sig här och tillskapa hur många valmöjligheter som helst. Men jag vill å andra sidan, herr socialminister, konstatera att vi för närvarande har tvåtredjedelsregeln inskriven i pensionslagen. Om man här inskränker sig till att behålla den valmöjligheten innebär det egentligen ingen förändring av det system som redan finns.

Jag fäste mig vid att när socialministern framförde sina kritiska kommentarer innebar det samtidigt en drä-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

pande kritik mot det förslag som Kungl. Maj:t på sin tid själv framlade och som innebar att man kan stå utanför systemet, dels att löntagare och tjänsteman blir försäkrad för hela inkomsten till viss gräns, dels att fria företagare och yrkesutövare får lägga två tredjedelar av sin inkomst ovanpå det dubbla basbeloppet till grund för pensionsberäkningen. Bibehålles tvåtredjedelsregeln som valmöjlighet, blir enda skillnaden mot vad som nu gäller den, att till den kategori, som lägger hela inkomsten till grund för pensionsberäkningen, föres en grupp företagare och fria yrkesutövare, under det att man bibehåller såsom en särskild valmöjlighet tvåtredjedelsregeln för de företagare, som vill nyttja denna. Det är i grund och botten med en sådan variation ingen större ändring, som föreslås. Men jag är medveten om att det innebär vissa komplikationer och att man därför måste undersöka saken närmare och utreda den. Det går inte med den utformning som det nu föreliggande lagförslaget har att utan vidare bibehålla tvåtredjedelsregeln.

Det har dock framförts starka opinionsyttringar på denna punkt från folk som understrukt, att det är önskvärt att vid sidan av den ordning som nu tillskapats bibehålla en sådan möjlighet för dem som tycker att avgiftsbetalningen blir betungande.

Sedan vill jag för min del kraftigt understryka en sak till. Socialministern gjorde i sitt anförande vid ett par tillfällen i rätt spydiga formuleringar gällande att här skulle företagarna på löntagarnas bekostnad få hoppa in och ut i pensionssystemet och välja avgiftsbetalning allteftersom det passade dem. Man skulle alltså ett år kunna lägga hela inkomsten till grund för pensionen och ett annat år, om det passade bättre, använda tvåtredjedelsregeln. I varje fall har inte jag i reservationen lagt in den betydelsen. Ett sådant förfaringsätt skulle lätt leda till orimliga konsekven-

ser i ATP-systemet. De valmöjligheter som skapas måste innebära, att företagarna och de fria yrkesutövarna, när de träder in i systemet, bestämmer sig en gång för alla huruvida de vill lägga hela inkomsten till grund för beräkning av pensionen eller om de vill tillämpa tvåtredjedelsregeln. Därom kan det inte behöva råda någon tvekan, anser jag. Annars skulle valmöjligheten kunna missbrukas.

Nu har jag uppehållit mig vid den redan gällande tvåtredjedelsregeln såsom en valmöjlighet vid sidan av det nu föreslagna systemet, och jag har nog personligen lagt huvudvikten vid denna valmöjlighet. Men jag medger att andra lösningar kan vara tänkbara. Som jag tidigare angivit kan man dock inte plocka in hur många variationer som helst. Men det är tänkbart, att man kan tillämpa tvåtredjedelsregeln t. ex. nedifrån basbeloppets övre gräns för att därigenom tillfredsställa dem, som har låga inkomster och som inte anser sig kunna betala avgift för hela inkomsten. Jag tror inte att den variationsmöjligheten skulle vinna anslutning av så många, men den kan förtjäna att studeras och övervägas i en utredning, liksom det kan vara av betydelse att studera andra former. Även om ett pensionssystem är uppbyggt på grunder, som det bereder vissa svårigheter att variera, skall man ändå inte utan vidare avvisa ett utredningskrav — i all synnerhet som vi för närvarande vid sidan av den grupp, som lägger hela inkomsten till grund för pensionsberäkningen, dock har en valmöjlighet för företagarna att ta tvåtredjedelsregeln. Detta innebär emellertid ingen individuell valmöjlighet för dem utan endast en kollektiv, då de redovisas som en särskild grupp. Jag tycker nog, att socialministern på denna punkt i politiserande syfte lade in en betydelse i reservationen, som inte kan läggas in i densamma. Det är inte min önskan att bidra till att uppluckra ATP-syste-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

met — inte i dess principiella utformning. Men därmed har jag inte sagt, att man inte bör undersöka, om det finns möjligheter att tillfredsställa dem som vill ha en valmöjlighet ytterligare.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall även till reservation nr V. I de avseenden, där jag inte yrkat bifall till reservationerna, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr HAMILTON (h):

Herr talman! Allra först en rent principiell synpunkt: Den föreliggande propositionen, som är kontrasignerad av statsrådet och chefen för socialdepartementet, föreslår som vi vet bland annat att riksdagen genom ett principbeslut skall beröva socialförsäkringsbolagen rätt att efter 1865 meddela försäkring för yrkesskada. Därigenom sätter man väsentliga delar av lagen om yrkesskadeförsäkring ur kraft utan att framlägga ändringsförslag i hävdvunnen och lagfäst ordning. Det föreligger inte ens ett utredningsförslag, och än mindre har remissbehandling skett.

Det är minst sagt märkvärdigt och enligt mitt sätt att se konstitutionellt betänkligt, när ett statsråd uppmanar riksdagen att använda en lagstiftningsmodell, där hävdvunnen laglig praxis ersättes av lösa förmodanden och hypoteser utan redovisat utredningsmaterial. Genom det föreslagna förfarandet berövas inte bara riksdagen utan även och i synnerhet lagrådet möjlighet att granska själva huvudfrågan, när den dagen kommer — ett föregripande som på ett olyckligt sätt kan hindra eller fastlåsa även en kommande detaljgranskning på det allsidiga sätt som grundlagen förutsätter. Det kringgående av lagrådet, som härigenom sker, borde vara ett angeläget granskningsobjekt för konstitutionsutskottet.

Beträffande det statsmonopol inom yrkesskadeförsäkringen, som socialministern nu föreslår, bör man vara på det klara med att det ytterst gäller frå-

gan om försäkringsformens existens och huruvida premiebetalarnas och de försäkrades intressen skall tillmätas någon avgörande betydelse eller icke. Såsom framgår av handlingarna har monopoltanken framförts av en av intressenterna i ärendet, riksförsäkringsanstalten, redan på 20-talet. Detta åberopade också statsrådet i sitt anförande, men man hade nog önskat att han använt aktuellare argument som kan hänföras till 60-talet. Däremot har spørsmålet icke varit föremål för någon utredning i vanlig ordning. Inte heller har det företagits någon remissbehandling av monopolförslaget. Den remissbehandling, varom här tidigare talats, har rört administrationsnämndens yttrande och socialförsäkringen i dess helhet och icke det föreliggande förslaget. Ett bräckligare underlag och en ensidigare bevisföring för ett regeringsförslag har man i denna rätt härdade kammare sällan tagit del av — åtminstone inte under de fem år jag suttit här.

Den borgerliga delen av andra lagutskottet, som på denna punkt står för utskottsutlåtandet, förkastar socialministerns förslag. Det har omvittnats att den hälft av yrkesskadeförsäkringen som skötes av socialförsäkringsbolagen har handhäfts på ett förtjänstfullt och omdömesgillt sätt. Inte heller mot den del av verksamheten, som ligger hos riksförsäkringsanstalten, har riktats någon kritik. Det enda avsnitt, där socialministern anser sig kunna finna angreppspunkter, är administrationskostnaderna och omfånget av verksamheten.

Vad administrationskostnaderna beträffar är det givetvis möjligt men knappast sannolikt att ett monopol skulle medföra besparingar. De egentliga förvaltningskostnaderna hos socialförsäkringsbolagen är redan nu synnerligen måttliga och i varje fall så låga att berättigade anmärkningar icke kan framställas. Vidare står vid införandet

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

av ett statsmonopol så stora värden på spel, att administrativa besparingar i sig knappast kan utgöra ett bärkraftigt argument, i all synnerhet som erfarenhetsmässigt den sortens besparingar i monopolföretag inte brukar bli tillnärmelsevis så stora som monopolanhängarna i förväg siar om. Administrationskostnaderna får därför inte bedömas som en isolerad sak, utan de måste sättas in i det stora sammanhanget: samhällets totala kostnader för yrkesskadeförsäkringen. För konsumenten är i detta fall tjänstens bruttopris det avgörande, inte hur produktionskostnaderna är sammansatta. Naturligtvis skall inte konkurrensen vara något självändamål, men erfarenheten har givit klart belägg för att bruttokostnaderna blir låga med nuvarande konkurrenssystem.

Vidare bör inte staten tala med klunden tunga. Senast i förrgår under debatten om prisövervakningen talades det högljutt om konkurrensens välsignelse och betydelse och om nödvändigheten av att vi i denna kammare lagstiftar mot konkurrensbegränsning. Två dagar senare behandlas ett förslag, enligt vilket socialministern vill att vi skall lagstifta mot konkurrens. Det är omöjligt att finna någon som helst konsekvens i tankegångarna.

Om man, herr talman, skall föra ett resonemang om administrationskostnaderna och möjligheterna till besparingar, förutsätter detta en vederhäftig kostnadsredovisning. Hittills har det varit omöjligt för riks-försäkringsanstalten, om den än arbetar dag och natt — eller rättare sagt Natt och Dag — att prestera en kostnadsredovisning, som ens med de blygsammaste anspråk på fullständighet kan betecknas som tillfredsställande när det gäller att skilja ut yrkesskadeförsäkringen. Hur skall det i framtiden gå för det dubbelt så stora riks-försäkringsverket att skilja ut de redan i dag odefinierbara siffrorna, som endast kan tas fram procentvis? En korrekt kostnadsredovisning utgör ett

lika stort intresse för staten som för de redovisningsskyldiga. Varför skall man bortse från detta och bara intressera sig för myndigheternas bekvämlighet? Statens och medborgarnas möjligheter till insyn och kontroll försvinner otvivelaktigt, om konkurrensen på detta område utrotas.

Det andra monopolargumentet är yrkesskadeförsäkringens föreburna blygsamma omfång. Med påståendet att en ringa del kan behandlas nästan hur som helst kan man naturligtvis komma mycket långt, och det är påfallande hur angelägen departementschefen är att jämföra yrkesskadeförsäkringens ersättningsbelopp med miljarderna från ATP, folkpension och sjukförsäkring, trots att han är medveten om att yrkesskadeförsäkringen till sin karaktär är helt väsensskild från dessa. Inom densamma råder full ekvivalens mellan förmåner och avgifter i motsats till vad fallet är inom övriga socialförsäkringsgrenar. Den omständigheten att vår nädiga överhet vant sig att behandla en ringa del av t. ex. vårdbehövande eller skattebetalare lättvindigare än huvuddelen utgör möjligen ett incitament till att använda metoden även i detta fall. Vana kan dock aldrig ge rättfärdighet åt ett ensidigt betraktelsesätt.

Jag vill understryka glidningen i departementschefens tankegång, när han från konstaterandet att utbetalningarna från yrkesskadeförsäkringen utgör en ringa del av de övriga socialförsäkringarnas totala förmåner snabbt rutschar över till jämförelsen mellan arbetsgivarnas avgifter till yrkesskadeförsäkringen och de väsentligt högre belopp samma personer erlägger till socialförsäkringen i dess helhet. Visst är, herr talman, avgifterna till yrkesskadeförsäkringen relativt måttliga, cirka 90 miljoner kronor. Den siffran har emellertid inte något annat intresse än som delpost av de totala kostnader som yrkesskadorna åsamkar samhället. Acceptorar man den uppskattning som

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

gjorts på försäkringshåll av yrkesskadornas totala ekonomiska betydelse är 500—600 miljoner kronor en riktpunkt.

Mot socialministerns tal om ringa omfattning och om rationaliseringsvinster i ett statsmonopol skall man ställa den vinst som i det nuvarande systemet ernås genom differentiering av avgifterna och genom skadeförebyggande verksamhet. En sådan jämförelse underlättas av i ämnet publicerade exempel på effekten av bolagens skadeförebyggande verksamhet, vilka ger monopoltanken föga stöd.

Herr talman! Så länge som sjukförsäkringen och invalidpensioneringen m. m. inte täcker de försäkringsbehov som uppstår då en arbetstagare skadas i yrkesarbetet, föreligger fortfarande ett behov av en särskild yrkesskadeförsäkring. Så länge dennas framtida materiella innehåll inte har utretts erbjuder det nuvarande systemets form av obligatorium utan monopol säkerhet, kostnadsredovisning och rättvis fördelning av avgifter mellan olika branscher. En bjärt kontrast är den bebådade monopolistiska förenklingen av avgifter och uppbörd — ett system som medför att den avgiftsskyldige omöjligen kan veta hur mycket han betalar eller vad han betalar till och att han aldrig kan vara säker på att han inte utsätts för någon sorts dold beskattning eller tvingas lämna subventioner till verksamhet av annat slag.

Ett av de argument som i dag har framförts här till förmån för propositionen är att det skulle vara omöjligt att värdesäkra livräntorna inom yrkesskadeförsäkringen, om det nuvarande systemet bibehölls. Som var att vänta gavs inte något underlag för detta påstående. Jag skulle för min del vilja peka på att i den överenskommelse som skett mellan arbetsgivare och tjänstemän i pensionsfrågan om de förmåner som går ovanpå ATP har det icke betraktats som omöjligt att komma fram till en värdesäkringsmodell, trots att uppgö-

relsen i detta fall helt ligger på det privata området.

Herr talman! Jag tillåter mig att på denna punkt yrka bifall till utskottets förslag.

Beträffande försäkringsdomstolen råder det motsättningar om en liten detalj, nämligen frågan om kostnaderna för parts inställelse inför domstolen. Sedan departementschefen i bestämda ordalag har förklarat sig beredd att ompröva spörsmålet om allvarigare olägenheter skulle uppstå, har jag ansett det tillräckligt att avvakta besvärssakkunnigas uttalande i saken för vinnande av enhetlighet i förvaltningen. Jag yrkar därför bifall till utskottet även på den punkten.

När det gäller pensioneringens lokala administration kan jag i stort godta utskottets formuleringar, men jag vill på en punkt anmäla avvikande mening, nämligen beträffande avgörandet av invalidpensionsärendena. Det står redan i dag klart att bedömningen av dessa i framtiden av olika anledningar blir väsentligt mera komplicerad samt att behovet av särskild expertis ökar kraftigt. Enhetlighet i bedömandena får då större vikt. Därför har herr Kaijser och jag i utskottet reserverat oss för att invalidpensionsärendena i framtiden skall företas till avgörande inom riks-försäkringsverket. Jag ber att få yrka bifall till reservation nr III. B.

Beträffande partsrepresentation vid socialförsäkringsprocesser kan jag helt instämma med herr Anderson i Sundsvall.

Herr talman! Jag ber också att få yrka bifall till reservationen V., som innebär att man skall acceptera departementschefens förslag beträffande ATP för företagare i så måtto att löneinkomst och företagarinkomst i lika mån skall ge underlag för pensionsrätt. För innevarande år kan man acceptera den föreslagna ordningen helt utan egentliga invändningar, eftersom avgifterna ännu är låga i jämförelse med vad de

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

kommer att bli — kanske 18—20 procent. Vi reserverar väntar till höstriktsdagen förslag om valfrihet mellan olika pensionsnivåer. Jordbrukare och andra företagare som så önskar skall kunna välja mellan exempelvis ingen, halv och hel pensionering med motsvarande avgifter. Det är rätt och rättvist att sådan valfrihet införes från och med nästa år.

De argument som framförts från denna talarstol om riskerna för spekulation ifråga om ut- och inträde är den obotfärdiges förhinder. 15- och 30-årsreglerna borde inte vara omöjliga att justera till försäkringsmatematiskt riktigare former. Fördelningsprincipen är visserligen en helig ko för socialministern, men varför skall den svenska kreatursaveln stå stilla just på den punkten när den i övrigt utvecklas i ekonomiskt sund riktning?

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Jag vill först med anledning av herr Hamiltons yttrande beträffande socialministerns förslag om förbud för socialförsäkringsbolagen att teckna försäkringar framhålla att vi inom utskottet inte alls har fattat saken på det sättet att socialministern tänker införa denna bestämmelse med retroaktiv verkan från år 1865. Detta betecknar jag som en felsägning av herr Hamilton.

Herr talman! I den proposition som vi nu har att ta ställning till är det ett avsnitt som helt naturligt tilldrar sig stort intresse, nämligen förslaget om att den nuvarande tvåtredjedelsregeln för ATP för företagare och fria yrkesutövare skall slopas. Motivet är — säger departementschefen — ett tillvaratagande av företagarnas och de fria yrkesutövarnas intressen. Jag vill inte bestrida att detta förslag innebär att departementschefen tillmötesgår stora grupper av företagare, men samtidigt har de företagares intresse som för sin verksamhet har att investera betydande kapital

inte beaktats. Bland dessa grupper av företagare har vi jordbrukare och vissa av småindustriens män. För dessa ställer sig möjligheterna att i framtiden vara med i ATP och betala avgifterna där helt annorlunda än för fria yrkesutövare med akademisk utbildning såsom advokater och tjänsteläkare. Deras kapital består ju till övervägande del i utbildning. Jordbrukaren har däremot ett betydande kapitalbehov för sin rörelse. Detta kapitalbehov kommer sannolikt inte att minska utan i stället öka betydligt i framtiden.

För närvarande är kapitalbehovet i jordbruket cirka 100 000 kronor per sysselsatt person. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande siffra för industrien är 60 000 kronor i medeltal. Detta innebär att ett familj jordbruk i våra dagar har ett kapitalbehov på mellan 200 000 och 300 000 kronor. Ett betydande lånebehov föreligger och lånen skall amorteras. En amortering av detta slag innebär ett visst pensionskydd — särskilt beträffande åldersförsörjningen. Detta innebär att exempelvis en lantbrukare inte har samma behov av den ålderspension som ATP ger en löntagare, eftersom lantbrukaren genom amorteringarna skapar sig ett kapital, som ger honom ett visst skydd på ålderdomen. Därtill kommer att en lantbrukare inte har det utrymme för avgifter som avgifterna i ATP kräver i framtiden.

Om vi utgår ifrån att två personer — en lantbrukare och en löntagare — har samma inkomst, låt oss säga 15 000 kronor per år, så har båda cirka 12 000 kronor disponibla sedan skatten erlagts. I lantbrukarens inkomst ingår även värdet av de beräknade naturaförmånerna. Av dessa 12 000 kronor skall lantbrukaren göra sina amorteringar. Utgår vi från familj jordbruket med ett kapitalbehov på cirka 200 000 kronor kommer denna lantbrukare att ha amorteringar på cirka 4 000 kronor per år.

För det första vill jag därför konsta-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

tera, att en lantbrukare inte har samma behov av det åldersskydd som ATP ger på grund av att han måste bygga upp ett eget kapital. För det andra har han inte heller samma utrymme för avgifter till ATP eftersom han av sin disponibla inkomst måste göra betydande amorteringar. Detta kan man inte komma ifrån. Företagarna däremot har ett stort behov av invaliditets- och efterlevandeskydd. Vi hoppas på att den utredning som pågår skall kunna lösa detta problem.

Det är klart att jordbrukarnas amorteringar i någon mån skulle kunna minskas om de fick tillgång till mera långfristiga krediter. Detta är dock en fråga som vi inte skall diskutera i detta sammanhang.

Med hänsyn till dessa förhållanden och till de mycket varierande kapitalbehoven inom jordbruket och inom övriga företagargrupper samt även till de förbättrade folkpensionerna är en ökad valfrihet för företagarna väsentlig. Detta skulle, anser jag, inte innebära att företagarna skulle komma i någon särställning i förhållande till löntagarna. Det skulle i stället innebära en ökad anpassning till de redan bundna pensionskostnaderna som vi har inom exempelvis jordbruket och som består i amorteringar och annat sparande. Det skulle innebära en rättvis behandling av företagarna i förhållande till löntagarna. Det skulle också ge företagarna möjligheter att på längre sikt — även när avgifterna blir höga — kunna vara anslutna till ATP.

Reservanterna har, som tidigare nämnts, gått med på departementschefens förslag beträffande ändringen av företagarkinkomsten. Med utgångspunkt från de förhållanden som jag här berört har reservanterna begärt, att Kungl. Maj:t skall utreda denna fråga och framlägga förslag till höstriktsdagen.

Nu säger socialministern i sitt anförande här, att företagarna är inställda på att få samma rätt som andra. Det är

nog riktigt beträffande vissa företagarkategorier men det ligger inte så till inom samtliga. Jag kan peka på den framställning RLF gjort till socialministern. Jordbrukarna, som utgör en betydande grupp, har önskat valfrihet. Redan vid riksdagens början framförde centerpartiet detta önskemål om valfrihet.

Jag vill också bemöta det påstående socialministern gjorde att vi med detta förslag vill skapa ett system för spekulation bland företagarna genom att öppna möjligheten att gå ut och in. Liksom herr Anderson i Sundsvall vill jag säga, att vi med vårt förslag inte menat att man skulle ha möjlighet att variera från år till år. Vi skulle i stället ha ett system där valfriheten gäller just den tidpunkt när man går in i systemet. Jag har den uppfattningen att om vi får ett sådant system motverkar det en spekulation som med nuvarande system kan innebära, att en företagare är med från början men inte har möjlighet till det i fortsättningen när avgiften blir hög.

I propositionen har departementschefen givit uttryck för sin vilja att diskutera varje positivt förslag till en förbättring av ATP, förslag som kan förenas med reformens principiella huvuddrag och kan tänkas vinna anslutning från dem som berörs.

Herr talman! Vad reservanterna här begär innebär för ett betydande antal en förbättring därför att det utgör en anpassning till de försäkrades *möjligheter* att skaffa sig ett åldersskydd. Reservanternas förslag ligger också i linje med departementschefens uttalande att vi skall söka efter positiva förslag till förbättring av ATP.

Övriga reservationer som är fogade till detta utlåtande gäller egentligen inte huvuddragen i förslaget. Reformen av socialförsäkringens administration — en ganska genomgripande reform — råder det i stort sett politisk enighet om. Men även om man är enig om de stora riktlinjerna, är meningarna delade på

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

vissa punkter och detta tar sig uttryck i reservationerna.

I motioner har också framförts vissa kritiska synpunkter på förslagets själva huvuddrag. Det kan vara förklarligt med tanke på den starka förankring som sjukkasserörelsen som folkrörelse har haft och allttjämt har i de djupa leden. Men även om vi får betrakta denna reform som inledningen till ett slutskede för sjukkasserörelsen såsom folkrörelse får vi inte betrakta det föreslagna systemet som absolut slutgiltigt. Det kan bli nödvändigt med justeringar och ändringar på åtskilliga, kanske rätt väsentliga punkter. Vi har t. ex. inte löst frågan om lokaliseringen av riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolen.

De ytterligare uppgifter som sjukkassorna kommer att få genom samordningen av socialförsäkringarna kräver naturligtvis en så långt det är möjligt rationell administration. Och även om det i vissa fall finns betydande nyanser och principiella olikheter i uppfattningarna om hur mycket samhället skall bestyra för den enskilde, så är vi väl alla ense om, att samhället har ansvar och förpliktelser i fråga om socialförsäkringarna. Det är detta som gör att jag för min del i stort har kunnat ansluta mig till förslaget i fråga om administrationen av socialförsäkringen som det nu föreligger. Därmed vill jag inte på något sätt undervärdera det betydelsefulla och oegennyttiga arbete som under de gångna åren nedlagts inom våra nuvarande sjukkassor. Den lokala förankring och folkrörelsekaraktär som sjukkassorna haft har varit av omätbart värde för att skapa förtroende för en nödvändig försäkringsverksamhet.

Andra lagutskottets ledamöter var i går och såg på Stockholms sjukkassas lokaler och fick upplysningar om dess administrativa uppläggning. Det var en ganska fantastisk apparat. Och något av denna uppläggning kommer väl sjukkassorna att få inom varje län, även om de inte överallt blir av samma stor-

leksordning. När man såg Stockholmskassan gjorde man den reflexionen, att när denna organisation skall genomföras runt om ute i landet så ställer det såväl i inledningsskedet som i det fortsatta arbetet mycket stora krav på dem som skall sköta det hela, om inte den enskilde kassemedlemmen skall komma att känna sig som en bricka i denna nya, tekniskt rationella och till sin omfattning mycket stora apparat. Låt oss inte blunda för att det kan komma att gnissla, åtminstone i början, och att vi kan komma att behöva göra vissa justeringar.

Jag skall sedan övergå till att göra några kommentarer till vissa punkter i förslaget.

Tillsammans med fru Svenson i första kammaren och herr Rimmerfors i denna kammare har jag lämnat en reservation rörande ersättning åt enskild part för dennes kostnader när han av domstolen blir kallad till denna. Allra först vill jag uttrycka en tillfredsställelse över att en högsta prövningsinstans — det kommer försäkringsdomstolen nu att bli — inrättas i och med det föreliggande förslaget. Med den omfattning som socialförsäkringen kommer att få råder det säkerligen inget tvivel om behovet av samordnad prövning i en högre instans.

Enligt förslaget skall muntlig handläggning förekomma för att domstolen genom förhör med part skall kunna vinna klarhet om faktiska omständigheter, så att målet blir fullständigt utrett. Domstolen förelägger i sådant fall part att inställa sig. Parterna kan här ofta vara personer som genom oförvälat inkomstbortfall fått sin ekonomi avsevärt undergrävd och därför anser sig sakna ekonomiska möjligheter att resa lång väg för denna inställelse. Såväl departementschefen som utskottsmajoriteten är i princip välvilligt inställda till ersättningsfrågan, men avfärdar den med att säga att vi skall vänta och se hur det ställer sig i praktiken. Vi reser-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

vanter anser emellertid, att i de fall domstolen ger part ett föreläggande att inställa sig, så förmenar domstolen att partens närvaro vid förhandlingen är av utomordentligt värde för målets handläggning. Och då måste det vara i högsta grad otillfredsställande om den enskildes ekonomi, ja den plats i landet — hur långt från domstolen — där vederbörande bor, kan bli avgörande för om en part kan inställa sig. Fattar riksdagen nu ett beslut som ger domstolen möjlighet att ge part föreläggande om inställelse då domstolen anser detta vara av behovet påkallat, så bör också riksdagen ta den ekonomiska konsekvensen av detta och låta samhället bestrida kostnaderna för inställelsen.

Reservanterna har även i ett annat avsnitt rörande försäkringsdomstolen annan mening än utskottsmajoriteten. Det gäller det allmännas partsrepresentant. Jag vill i detta avseende understryka vad som framhålles i reservation nr 4.

I fråga om socialförsäkringsbolagens ställning efter 1965 har herr Anderson i Sundsvall framhållit, att utskottsmajoriteten inte kunnat ansluta sig till departementschefens uppfattning. Jag vill i anledning av detta säga, att de uppgifter som stod att läsa i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, att fru Svenson, herr Rimmerfors och jag hade reserverat oss för departementschefens förslag i denna fråga, inte är riktigt med sanningen överensstämmande, eftersom vi tillhör utskottsmajoriteten på den punkten.

Jag kan ansluta mig till vad som här tidigare har sagts beträffande socialförsäkringsbolagen. Jag vill emellertid understryka, att vi inte kan finna att dessa bolag har misskött sig. De har i stället utträttat ett mycket betydelsefullt arbete till gagn för alla parter, och vi tror inte det är oviktigt att det finns ett visst konkurrensförhållande mellan olika försäkringsinrättningar, vilket också har framhållits i bland annat Kooperativa förbundets remissyttrande.

Nu anser vi som sagt att det är felaktigt att träffa ett principbeslut om detta.

Beträffande pensioneringens lokala administration vill jag ansluta mig till vad herr Anderson i Sundsvall här tidigare anfört på den punkten.

Jag ber därför, herr talman, att med stöd av vad jag här sagt få yrka bifall till reservationerna I, III, IV och V av fru Gärda Svenson m. fl., och i övrigt ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Herr Anderson i Sundsvall gjorde gällande, att jag i mitt anförande skulle ha politiserat vad som förekommer i utskottets utlåtande på en punkt och vad reservanterna sagt på en annan punkt. Jag skulle med andra ord ha försökt lägga in andra meningar i vad som sagts än som avsetts av dem som själva sagt det.

Jag måste uppriktigt säga, att jag inte riktigt förstår detta, även om jag nu skall medge att sedan jag exempelvis lyssnat på herr Hamilton å ena sidan och herr Anderson i Sundsvall å den andra, finner jag att man kan tolka vad reservanterna har sagt på skilda sätt. Herr Anderson vänder sig inte mot tanken på ett inlemmande av yrkesskadeförsäkringen i den övriga socialförsäkringen. Jag hade inte precis någon känsla av att herr Hamilton hade riktigt samma mening. Eller är han beredd att beröva försäkringsbolagen deras urgamla rätt? I så fall var det inte en principiell rättvisesynpunkt han utvecklade nyss.

Min slutsats efter herr Andersons anförande var den, att utskottsmajoriteten när det gäller yrkesskadeförsäkringens inlemmande i socialförsäkringen i övrigt i viss mån har missförstått vad det är fråga om. Herr Anderson sade att

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

man skall ge delinkventen möjlighet att knorra innan han avrättas. Han betraktar detta som en avrättning! Om han betraktar det så, är det en synpunkt som skall respekteras, framför allt därför att den tycks vara så djupt känd. Det är emellertid en felsyn, herr Anderson, att betrakta detta som en avrättning. Skall vi betrakta vad vi i dag beslutar som en avrättning av sjukkassorna med deras tidigare rättigheter eller pensionsverket eller allt detta andra som vi tar ståndpunkt till? Jag påpekade i mitt första anförande, att det inte är fråga om att riksdagen nu skall besluta en nyordning därför att vi är missnöjda med försäkringsbolagens verksamhet. Det är helt enkelt ett led i en rationaliserings- och förenklingsprocess som riksdagen nu vill medverka till.

Då säger herr Anderson, att vi skall utreda saken. Vad är det då som herr Anderson vill utreda? Preciserat det i punkt 1, 2, 3! Vi kan utreda hur övergången skall ske. Jag har själv sagt att jag inte döljer att här finns problem och svårigheter som skall lösas, men i fråga om socialförsäkringens samordning och förenhetligande är vi i princip eniga, efter vad jag kan förstå av herr Andersons senaste anförande.

Men man tycks som sagt inom utskottsmajoriteten ha enats utifrån i någon mån olika förutsättningar. Herr Hamilton föreföll närmast upprörd över att jag nu hade tänkt mig att man skulle beröva försäkringsbolagen en gammal rätt. Det kan i och för sig vara en synpunkt. Jag förmodar att herr Hamiltons och mina anfäder i sin himmel böjde sin nacke och log inför detta argument. Jag hade emellanåt det intrycket att herr Hamilton missuppfattat situationen i dag. Han trodde att det var försäkringsbolagens rättigheter och möjligheter vi diskuterade.

Men, herr Hamilton, det gäller försäkringstagarna. Det är dem vi skall tänka på. Herr Hamilton tar inte några

intryck av att yrkesskadeförsäkringsfallen under de senaste åren i stor utsträckning har överflyttats till och övertagits av sjukförsäkringen. Han tycker inte att det är något argument att 1951 års statistik visar att försäkringsbolagen har ungefär 70 000 arbetsgivare och riksförsäkringsanstalten 560 000, men att antalet anställda försäkringstagare hos dessa 560 000 företagare endast är 20 procent högre än hos de 70 000 arbetsgivare, som är anslutna till försäkringsbolagen. Men det måste väl ändå säga oss någonting om konkurrensen och konkurrensmöjligheterna, som herr Hamilton så starkt tryckte på.

Jag trodde inte att vi skulle behöva diskutera den saken i dag, ty min avsikt är inte att kritisera den verksamhet som försäkringsbolagen bedrivit. Här tvingas jag emellertid nu att erinra om vissa ting. Konkurrensförhållandena mellan riksförsäkringsanstalten och bolagen präglas framför allt av det förhållandet, att alla arbetsgivare som inte har försäkringar tecknade i något bolag automatiskt har sina anställda försäkrade i riksförsäkringsanstalten. Därför måste riksförsäkringsanstalten på begäran lämna uppgift om vilken premie ett företag skall erlägga för sin försäkring i anstalten, och företaget kan sedan hos ett annat försäkringsbolag efterhöra om premierna kan bli billigare där. Ett sådant bolag kan alltså genom att bjuda under riksförsäkringsanstalten få företaget som kund, om bolaget finner detta önskvärt, annars inte. Bolagen har sålunda en viss möjlighet att gallra sina försäkringstagare, under det att sådana möjligheter saknas för riksförsäkringsanstalten.

Talet om att försäkringsbolagen tar de största riskerna bör därför ses i belysning av vad jag här sagt. Vissa slag av försäkringar är mera riskbetonade än andra och föranleder därför tillämpning av högre tariffer. Det behöver därför inte innebära någon uppoffring från bolagens sida att t. ex. försäkra gruv-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

företag. Jag vill understryka det med hänsyn till vad som sagts i utskottet. Men om bolagen får försäkra bara de minst riskbetonade gruvföretagen, under det att riksförsäkringsanstalten får ta resten — ja, då bör väl t. o. m. herr Hamilton förstå att bolagen har plockat russin ur kakan även där.

Låt oss omsätta detta på en annan försäkringsform, herr Hamilton! Vi tänker oss att Thulebolagen vore tvingade att livförsäkra sådana försäkringstagare som inga andra bolag ville ha. Skulle det då råda ett likaberättigat konkurrensförhållande mellan Thulebolagen och övriga bolag? Det är den saken herr Hamilton har förbisett i sina resonemang om konkurrensen.

Även om jag bortser från det rationella i att ha en försäkringsavgift och en försäkringsform, så kommer jag ändå fram till den slutsatsen, att den nuvarande ordningen ur riksförsäkringsanstaltens synpunkt måste betraktas som mindre tillfredsställande i konkurrens-hänseende.

Vandringen mellan försäkringsbolagen och riksförsäkringsanstalten medför nämligen betydande svårigheter för anstalten. Det rör sig här om några tusen arbetstagare årligen. Om ett företag t. ex. är insolvent, så kan försäkringsbolaget säga upp den kunden, och företaget blir då automatiskt försäkrat hos riksförsäkringsanstalten. Och detta kallar herr Hamilton för ett konkurrensförhållande på lika villkor! Jag förstår inte hur man kan komma till en sådan slutsats.

Sedan sade herr Hamilton att man kan värdesäkra livräntorna utan att därför behöva ha en enda försäkringsform eller ett enda försäkringsföretag. Ja, men så har ju aldrig skett. Varför? Det går inte att i sammanhanget hänvisa till SPP och tjänstemännen. SPP använder endast en del av det dolda överskottet för att hjälpa dem, som blivit mest lidande på det rådande systemet. Det är

inte något försök till värdesäkring, och ingen har heller tidigare påstått det.

Så kommer jag till den andra punkt, där vi haft olika meningar och som jag nyss berörde. Herr Anderson i Sundsvall sade att det bland vissa folkgrupper — det gällde då företagargrupper — fanns en önskan att modifiera det nuvarande systemet. Denna önskan måste emellertid ha uppkommit nu. Den fanns inte för några månader sedan, när man uppvaktade mig och ville att jag skulle modifiera systemet i enlighet med den proposition som jag sedan lade fram. Jag vill inom parentes säga att när herr Gustavsson i Alvesta gör gällande att centerpartiet här följer sin gamla linje, så ger jag honom utan förbehåll rätt. Och herr Gustavsson har på ett skickligt sätt lockat övriga borgerliga partier i utskottet med för sin ståndpunkt. Det erkännandet skall han ha av oss. Jag vet inte om han är värd samma erkännande av dem som tillsammans med honom skrivit på reservationen.

Men när det gäller tredjedelsregeln säger herr Anderson i Sundsvall att hans avsikt inte är att man skall bereda dem som försäkrar sig hur många valmöjligheter som helst. Vad som sker nu, säger han, är att önskemål framförs om att tvåtredjedelsregeln skall få bestå, såsom socialministern i propositionen i fjol föreslog efter de mycket starka påtryckningar som gjorts från oppositionspartierna, där det talades om att företagarna inte kunde betala fulla avgifter på grund av att de måste placera avgiftspengarna i sina egna företag. Med andra ord: det skulle vara så fördömande för företagarnas kapitalbildning att man av det skälet inte kunde gå med på att företagarna skulle ha samma pensionsmöjligheter, samma avgifter och samma rättigheter när det gällde pensionernas storlek som löntagarna.

Och jag tog intryck, som jag förut

Andring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

sade, av dessa argument, inte för att jag särskilt trodde på dem utan bara för att vi när vi genomförde ATP ville få så små motsättningar som möjligt mellan de olika partierna. Efteråt fick jag som sagt av dem som drev denna linje upp-bära kritik för att jag tillmötesgått önskemålen.

Nu säger herr Anderson i Sundsvall, att när jag kritiserat vad reservanternas föreslår skulle detta vara en kritik mot den tvåtredjedelsregel som jag föreslog, innan jag lade fram det förslag vi i dag diskuterar. Åter ett bevis för att herr Anderson i Sundsvall har missförstått det hela! Ur den synpunkten är han förlåten — jag börjar med andra ord begripa, varför han skrivit på reservationen.

Jag vill emellertid erinra herr Anderson i Sundsvall om att enligt det förslag jag tidigare lade fram fanns möjligheter till visst val *men inte till spekulat*ion. Vad reservanternas nu föreslår är inte bara en möjlighet att välja utan även en möjlighet att spekulera. Om jag själv vore privatföretagare skulle jag verkligen gripa tillfället, för den händelse reservanternas förslag blev genomfört. Tänk att sitta med 30 000 kronors inkomst och betala full avgift under de första femton åren för att därefter gå ned till tredjedelsavgift och ändå få full pension!

Vad jag föreslog tidigare var att man skulle välja *från början*. Vad ni i dag tänker er är att man nu skall använda sig av det system som jag förordat i propositionen, och sedan skall möjligheten att få gå ned med avgifterna ända till en tredjedel i en framtid utredas. Ja, för företagarna är det ju bra. Men vad skall alla löntagare säga som inte alls får sådana möjligheter och som, just därför att de finns, bär upp systemet och gör det möjligt att tillåta sådana extravaganser som dem reservanternas nu tänkt sig? Som herrarna lagt upp saken misstänker man ju, om man tänker logiskt, att detta är avsikten

bakom förslaget. Jag har svårt att tänka mig att det skulle vara detta med avgifterna, som dikterat reservanternas yttrande, och jag skall belysa det närmare.

Herr Gustavssons i Alvesta ståndpunkt har jag fortfarande respekt för, ty den är ju direkt betonad av de väljare som han företräder — jag höll på att med hänsyn till att åtskilliga jordbrukare önskat bara grundpension säga att den krasst betonats. Men låt oss se vad det betyder avgiftsmässigt även när det gäller jordbrukarna.

Vid förra årets taxering låg nära hälften av alla företagare — av alla jordbrukare var det nära 60 procent — under en taxerad inkomst på 8 000 kronor om året — i och för sig överraskande siffror men det är så. För alla dessa betyder reduktionsregelns borttagande ingen som helst skillnad; de skulle nämligen inte ha berörts av den. Det är alla dessa små inkomsttagare som man säger sig värna om.

Låt mig sedan gå över till dem som ligger vid 10 000 kronors inkomst. Ovanför den inkomstgränsen befann sig endast en fjärdedel av jordbrukarna vid förra taxeringen. Vid 10 000 kronors inkomst höjs ATP-avgiften i år med 20 kronor genom reduktionsregelns borttagande, alltså 1 krona 67 öre i månaden. 1964 har avgiftsökningen stigit till 3 kronor i månaden. 75 procent av landets jordbrukare skulle med andra ord inom de närmaste åren få betala högst 3 kronor mer i månaden — de allra flesta av dessa skulle inte få ett öre mer som de skulle kunnat lägga ned i sitt företag, om reduktionsregeln fanns kvar.

En man med 12 000 kronors inkomst — bara drygt 15 procent av jordbrukarna ligger högre vid taxeringen — får betala 48 kronor per år eller 4 kronor i månaden för att få pensionsrätt på hela inkomsten. 1964 har årsbeloppet stigit till 84 kronor. För de flesta rör det sig sålunda om mycket små belopp.

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

Däremot är de inte utan betydelse då det gäller pensionsrätten på längre sikt — det vill jag understryka.

Herr talman! Med dessa reflexioner har jag bara velat kommentera de ting som berörts på de båda punkter där det finns en samlad borgerlig front. På övriga punkter anser jag — som jag förut har sagt — att den motivering som utskottet har givit är så pass stark att jag av tidsskäl inte anser mig behöva gå in på dem.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp) kort genmäle:

Herr talman! Då jag rörande socialförsäkringsbolagen tillät mig använda formuleringen att man rimligtvis bör ge delinkventen tillfälle att knorra innan han avrättas, syftade jag på att remissinstanserna inte hade haft tillfälle att yttra sig över den omorganisation av yrkesskadeförsäkringen som är påtänkt och som skulle innebära att socialförsäkringsföretagen skulle frångå den uppgift inom socialförsäkringen, som skulle monopoliseras och bedrivs av riks-försäkringsverket ensamt. Det blir visserligen en del uppgifter för socialförsäkringsbolagen kvar, även sedan den väsentliga delen av yrkesskadeförsäkringen tagits ifrån dem. Det är dock inte säkert att det som blir kvar blir tillräckligt för att alla bolagen skall kunna leva vidare. Det är mycket troligt att en del av dem får helt upphöra med sin verksamhet.

Den differentierade avgift, som socialförsäkringsbolagen använder sig av har också sitt stora värde ur arbetarskyddssynpunkt. Socialförsäkringsbolagen försöker nämligen stimulera försäkringstagarna att vidtaga skyddsåtgärder, naturligtvis i första hand i syfte att skydda arbetskraften. Men genom att vederbörande av socialförsäkringsbolagen stimulerats till att vidtaga effektiva skyddsåtgärder har också avgifterna kunnat hållas lägre.

Socialministern biter sig fast vid att

vi genom att i reservation begära utredning angående valmöjligheter inom ATP-systemet öppnar vägen till spekulation, som han säger. Men vi bör först och främst ha klart för oss att det är fråga om en utredning, och jag gav i mitt första anförande uttryck för att det inte var meningen att öppna vägen för spekulation.

Socialministern säger, att det är underligt att denna fråga har tagits upp, ty han har uppvaktats av företagare som önskar få samma villkor i detta fall som löntagarna. Detta torde vara riktigt. Men har det inte också gjorts uppvaktningar från företagare—jordbrukare, vilka som valmöjlighet velat ha kvar tvåttredjedelsregeln?

Herr HAMILTON (h) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag göra ett tillrättaläggande. Jag angav i mitt första anförande årtalet 1865, vilket naturligtvis skulle ha varit 1965.

Socialministern frågar: Vart syftar herr Hamilton och vad har han för bakgrund till sitt yttrande? Jag ber då att få upprepa vad jag har sagt förut: »Så länge som sjukförsäkringen och invalidpensioneringen m. m. inte täcker de försäkringsbehov som uppstår då en arbetstagare skadas i yrkesarbetet, föreligger fortfarande ett behov av en särskild yrkesskadeförsäkring. Så länge dennas framtida materiella innehåll inte har utretts o. s. v.»

Min synpunkt här är att vi inte bör ingripa förrän vi vet vad som skall hända. Om alla andra försäkringar byggs ut, så att ingen yrkesskadeförsäkring behövs, då får vi ta den saken till omprövning. Men vi behöver inte nu tvista om några administrationskostnader som i så fall inte kommer att existera.

Här har talats om konkurrensförhållande. Den konkurrens som har funnits har varit kraftig och till mycket stor nytta över huvud taget för alla de försäkrade. Socialministern har defini-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

tivt fel när han nu påstår att bolagen har plockat russin ur kakan — som han uttryckte det. Han tog gruvbolagen som exempel och sade att dessa har samma tariffpremier, samma villkor. Men så är det väl inte, herr socialminister, vare sig hos riksförsäkringsanstalten eller försäkringsbolagen. Premierna och villkoren i övrigt är ju beroende på skaderisken under olika förhållanden och på vilka resultaten blir av de skadeförebyggande åtgärder som företagen vidtar i samarbete med försäkringsinrättningen. Om försäkringsbolagen skulle ha »plockat russin», skulle de väl i alla fall haft möjlighet att komma ned till en lägre sammanlagd premiekostnad per tusen kronor i lönesumma i dag än riksförsäkringsanstalten. Jag borsar i den jämförelsen från de mindre arbetsgivarna.

Beträffande de mindre arbetsgivarna är att påpeka att av de frivilliga försäkringarna som utan tvekan är de försäkringsinrättningarna dyraste, finns det dubbelt så många hos bolagen som hos riksförsäkringsanstalten. Det tyder närmast på att bolagen väl kan stå ut med att administrera även små försäkringar.

Därtill ett sista ord om värdesäkring — Är det några som kämpar för värdesäkring i samhället, är det vi i de borgerliga partierna. Det har på alla punkter mött motstånd från vår nådiga regering. Kom då inte och förebrå bolagen att de inte gett sig i kast härmed. Värdesäkring ligger...

Herr talmannen avbröt här anförandet när tiden för genmålet överskridits.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern sade, att jag företräder en krass linje. Är det krasst att begära en anpassning av pensionssystemet till de olika gruppernas behov och till deras ekonomiska behö-
 gselser?

Socialministern återkom till talet om att vår reservation inbjuder till spe-
 kulation. Socialministern påstår att syf-
 tet med den utredning vi begär skulle
 vara att ge företagarna möjlighet i fram-
 tiden till en sänkning av premien med
 en tredjedel. Vad vi begär är emeller-
 tid att Kungl. Maj:t skall utreda denna
 fråga och redan till höstriksdagen fram-
 lägga förslag om valfrihet, varvid valet
 av pensionsnivå skall göras redan vid
 inträdet. Då kan det inte bli fråga om
 någon spekulering. Socialministern sä-
 ger vidare att 60 procent av jordbruka-
 rna har en inkomst som ligger under
 8 000 kronor, och för dem skulle re-
 duktionsregeln inte ha någon inverkan.
 Jag vill då fråga, om socialministern
 inte räknar med att denna grupp skall
 få del av den reallöneökning som vi för-
 utsätter skall komma olika grupper till
 del.

Vi bygger vårt förslag på den för-
 utsättningen att detta är ett system för
 framtiden. Jag vill då fråga socialmi-
 nistern varför han slutar sitt räkne-
 exempel med premierna redan år 1964.
 Beror det på att socialministern tror,
 att systemet kanske inte är hållbart?
 I dag är det så att många jordbrukare
 avvaktar med att besluta hur de skall
 ställa sig i fråga om pensionen; de
 står kvar för att se hur systemet kom-
 mer att utveckla sig.

Jag skall ta ett par andra exempel.
 Jag nämnde i mitt förra anförande en
 jordbrukare med 15 000 kronors in-
 komst. Om vi utgår från pensionsbered-
 ningens förslag om en premie på 15 pro-
 cent av den pensionsgrundande inkom-
 sten, blir premien för denne vid helt
 deltagande 1 650 kronor, vid tvåtredje-
 delars deltagande 913 och för halvt del-
 tagande 825 kronor. Jag tror att dessa
 siffror ger en bättre jämförelse än dem
 socialministern framförde.

Chefen för socialdepartementet, herr
 statsrådet NILSSON:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alves-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

ta frågade av vilken anledning jag kunde säga, att centerpartiets ståndpunkt innebar ett krasst hänsynstagande till partiets väljare. Det är väl i och för sig inget ont i att ni på ett övertygande och konsekvent, nästan krasst sätt tillvaratar era väljares intressen: helst grundpension och ingenting därutöver. Jag förmodar att denna inställning under hela den tid vi diskuterat denna fråga legat till grund för centerpartiets ståndpunktstagande. Av samma, låt mig gärna säga, krassa intresseskäl har socialdemokratien som företrädare för löntagarna kommit till en motsatt uppfattning, och vi har lika konsekvent slagits för ATP. De enda som varit »ideella» i detta sammanhang är högern och folkpartiet, som också i hög grad företräder löntagarna men som trots det i långa stycken gått på samma linje som centerpartiet. Kan det vara något fel att konstatera ett så enkelt faktum?

Herr Gustavsson säger vidare, att han gärna vill höra andra siffror än dem jag nämnde beträffande avgiftsskillnaderna för olika inkomsttagare. Jag uppfattade inte riktigt om herr Gustavsson talade om skillnaden mellan det ena och det andra avgiftsalternativet i sitt 15 000 kronorsexempel. Det är ju skillnaderna som är det avgörande. Men låt mig hålla mig till det exempel jag tog förut med en inkomst på 12 000 kronor.

Om vi tar bort reduktionsregeln, vilket är förslaget i propositionen, skulle en man — låt oss säga att det är en jordbrukare — som år 1980 har 12 000 kronor i inkomst få en ökning av avgiften med 144 kronor enligt propositionen. Säg nu inte, herr Gustavsson, att jag med detta exempel velat göra gällande att den som har 12 000 kronor i dag inte skall ha mer än 12 000 kronor 1980. Det är ett alltför enkelt resonemang. Även jag vill förvisso att också jordbrukarna skall få del av den allmänna standardhöjningen här i samhället. Fortsätter rationaliseringen inom jordbruket, kommer herr Gustavsson

att bli bönhörd i detta avseende. Vill herr Gustavsson försöka få en så snabb rationalisering som möjligt inom jordbruket för att höja jordbrukarnas levnadsstandard i takt med den allmänna standardutvecklingen, kan han räkna med ett gott stöd av det socialdemokratiska partiet och även av mig.

Herr Anderson sade att det i alla fall var en sak som jag hade förbisett, nämligen att de differentierade avgifterna hade en viss betydelse för arbetarskyddet. Jag skall villigt erkänna att försäkringsbolagen därvidlag har gjort en insats under de gångna åren. Vid den samordning med sjukförsäkringen som skedde den 1 januari 1955 förutspåddes en ökning av olycksfallen i arbete. Denna ökning har emellertid helt uteblivit. Det är inte differenser i yrkesskadeförsäkringspremierna som avgör arbetsgivarnas villighet att satsa på ett gott arbetarskydd eller att försöka påverka de anställda att finna sig i ett dåligt skydd. Vi har en arbetarskyddslagstiftning, herr Anderson, vi har samarbete på detta område mellan arbetsmarknadsparterna och vi har företagarnas intresse av att maskinerna inte stannar. Sådant är mycket mera avgörande. Nödvändigheten av att även försäkringsinrättningarna ägnar sig åt arbetarskydd kan nog numera diskuteras. För övrigt kommer det att finnas möjligheter att differentiera premierna i den mån yrkesskadeförsäkringens uppgifter överföres till den allmänna sjukförsäkringen och pensioneringen. Avgifterna är där inte riskgraderade.

Herr Hamilton gjorde en taktisk reträtt i sitt senaste anförande. Han kunde till och med medge att han om försäkringen byggs ut tillräckligt inte skulle motsätta sig att yrkesskadeförsäkringen inlemmades i övrig socialförsäkring. Det är en uppmjukning i förhållande till hans första anförande. Han trodde emellertid vidare att jag hade missförstått vad som sker beträffande graderingen av avgifterna inom den

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

nuvarande yrkesskadeförsäkringen. Han sade att inte alla gruvbolag har samma avgifter. Men det var ju precis vad jag försökte tala om för herr Hamilton nyss. Jag vet mycket väl att de bättre bolagen har lägre avgifter och de sämre bolagen högre avgifter och att de insolventa bolagen har riks-försäkringsanstalten. Det är detta som jag tycker inte är ett alldeles riktigt konkurrensförhållande.

Beträffande arbetsgivaravgifterna skulle jag vilja säga att en omställning till det system som jag nu förordar i min proposition bland annat innebär att jordbruk, husbyggnad, lastbilstrafik och gruvor får en viss avgiftsminskning, medan detaljhandel, finansföretag och försäkringsbolag får en viss avgiftshöjning.

Herr HAMILTON (h) kort genmäle:

Herr talman! Avgörande är ju rikstigheten av herr statsrådets påstående att kostnaderna blir lägre om man gör ett statsmonopol. Jag måste understryka att vad socialministern än säger så blir administrationskostnaderna beroende av den fördelning av kostnaderna mellan de avgiftsskyldiga som försäkringsinrättningarna gör. Kommer den synpunkten med i bilden är jag övertygad om att inga besparingar kan göras med ett statsmonopol, i varje fall inte ett statsmonopol under kontroll av statsrådet och chefen för socialdepartementet.

Denna uppfattning grundar jag på erfarenheter från det område som statsrådet själv berörde i morse. Den 31 januari i år skulle samtliga arbetsgivare ifylla ett av riks-försäkringsanstalten komponerat gruvligt missfoster, kallat arbetsgivaruppgift. Räknar man med att 600 000 mindre arbetsgivare fick en merkostnad av 20 kronor av detta och 45 000 större arbetsgivare en merkostnad av 100 kronor, så skulle merkostnaderna ha utgjort 16 miljoner kronor.

Därtill kommer myndigheternas merkostnader.

En tydligare bild av vilka risker som kan vara förenade med vissa slag av monopol kan svårligen tänkas. Jag tar fasta på att det var statsrådet själv som i morse sade att det var just lagstiftningen som var orsak till detta — jag skulle vilja förtydliga: monopollagstiftningen.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern nämnde att det är rationaliseringen som ger de ökade inkomsterna och förbättringarna. Vi kan i stort vara ense på den punkten, men, herr socialminister, rationaliseringar kräver kapital. Företagarna måste låna detta kapital, som de sedan skall amortera. Utrymmet för dessa amorteringar skulle minska vid en premiebetalning. Det är med utgångspunkt från detta som vi har begärt denna valfrihet, men socialministern vill inte ta hänsyn till detta kapitalbehov.

Socialministern talade också om skillnaderna i premier nu och 1980. Det skulle vara intressant att veta efter vilket procenttal socialministern räknar med att uttagen skulle göras 1980.

När socialministern återkommer till — som han säger — den krassa linjen, så vill jag konstatera att han har sagt att det är med utgångspunkt från krassa arbetarintressen som han har utformat ATP-systemet. Skulle det inte vara riktigt om socialministern tog som sin uppgift att utforma ett system som passar så många som möjligt av det svenska folket?

Herr BENGTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Det var synd att inte herr Hamilton i sin senaste replik utvecklade den fråga som den första replikens tidsbegränsning hindrade honom att utveckla. Som socialpolitiskt intresserad skulle jag gärna ha velat få

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

en liten redovisning av den väldiga kamp som herr Hamilton fört för värdesäkra livräntor.

Kravet på socialpolitisk samordning är gammalt och har uppburits av en mycket bred opinion.

Jag skall inte fördjupa mig i någon historik, då jag här framträder och lämnar en del synpunkter på utskottets utlåtande. Jag vill bara nämna en enda sak, nämligen att riksdagens revisorer för några år sedan påtalade och anlade ganska kritiska synpunkter på den socialpolitiska splittringen. Detta uttalande från statsrevisorerna väckte ganska stor entusiasm på alla håll.

Nu är möjligheterna till samordning mycket stora. Behovet av samordning är också mycket stort, trots det steg som togs för några år sedan beträffande sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Man kan uttala sin glädje över att vi i dag tar ett stort steg framåt på samordningens väg, även om det bara gäller den ena delen av samordningen, nämligen organisationen, förvaltningsapparaten. När vi diskuterade denna fråga i utskottet, hade vi som bakgrund den allmänna principiella inställningen, *att administrationen, förvaltningsapparaten, skall vara ett instrument, genom vilket man för ut reformernas förmåner till medborgarna*. Administrationsapparaten är inte och får aldrig bli ett självändamål. Samma sak gäller självfallet, om administrationsapparaten representeras av ett privat bolag.

Samordningen på den materiella sidan, som vi inte skall diskutera i dag, kommer att träda i kraft 1963. Det är då verkligen värdefullt, ja nödvändigt, att man har organisationen klar för att kunna tjäna just som det instrument, som den är avsedd att vara. Det är klart att man vid en samordning på detta område inte kan förbigå yrkesskadeförsäkringen. Jag måste också med några ord beröra den fråga, som diskuterats här på förmiddagen och som egentligen är mycket liten i det stora sammanhang-

et, nämligen frågan om yrkesskadeförsäkringen och dess administration.

Av socialministerns anförande har klart framgått, att denna obligatoriska försäkring handhas av nio bolag och en statlig inrättning. På detta område har skett en oerhörd förändring. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med många siffror men vill dock nämna ett par. Före samordningen 1954 hade man att handlägga cirka 280 000 skaderegleringar inom yrkesskadeförsäkringen. Nu har man 16 000 sådana på ett år. Redan 1954 framstod det som alldeles klart för alla och envar, att det bara var en tidsfråga, när administrationen av yrkesskadeförsäkringen skulle förändras i riktning mot en avveckling av de privata bolagen.

Majoriteten i andra lagutskottet har inte kunnat tillstyrka socialministerns förslag på denna punkt. Jag vill gärna framföra en del synpunkter från oss reservanter, som alltså tillstyrker förslaget om avveckling. Jag vill då understryka, att förslaget och vår tillstyrkan av detsamma inte har något som helst samband med frågan om det sätt, på vilket företagen har skött sin verksamhet. Herr Hamilton slog in öppna dörrar, så att det riktigt dånade, då han här redovisade hur praktiskt försäkringsbolagen sköter sig. Lika litet som en ändring av den centrala och den lokala apparaten för pensioneringen och sjukförsäkringen har något samband med hur man skött dessa försäkringar, har förslaget om avveckling av de privata bolagens verksamhet i detta sammanhang något samband med hur de skött sin verksamhet. Skulle, herr talman, en rationalisering av förvaltningsapparaten ha som bevekelsegrund att vederbörande misskötte sig, finge vi skrinlägga praktiskt taget alla försök till rationaliseringsåtgärder.

Nu är det så, att yrkesskadeförsäkringen torde ge ersättningar på cirka 70 miljoner kronor om året, medan den andra delen av socialförsäkringarna re-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

dan nu betalar ut cirka 4 000 miljoner kronor — en summa som om ett antal år kan beräknas bli fördubblad. Då har det för utskottsreservanterna varit avgörande, att om man inte nu avvecklar socialförsäkringsbolagen, förrycker man hela socialförsäkringens administration. Den förrycks om denna lilla och krympande del av socialförsäkringen skulle handhas på ett särskilt sätt.

Jag sade tidigare, att administrationen inte får vara ett självändamål, och den förvaltning vi här diskuterar får inte heller vara ett självändamål. Vi får finna oss i att förändringar på den materiella sidan kommer att medföra organisatoriska omdispositioner, både nu och i framtiden. Önskvärda förändringar på det materiella området får självfallet inte skjutas åt sidan på grund av ovilja att ändra administrationsapparaten.

Nu säger kanske någon: Men vi vet inte alls hur det kommer att bli med yrkesskadeförsäkringen. Jo, vi vet tillräckligt om hur samordningen kommer att utformas för att kunna fatta detta principbeslut. Man kan tänka sig, att yrkesskadeförsäkringen kommer att bli en tillägsförmån till de andra försäkringarna, eftersom sjukförsäkringen och pensioneringen skall utgöra bottenunderlag. Då kan man avskaffa yrkesskadeförsäkringen helt och hållet och låta de förmåner, som nu utgår från densamma och som inte kommer att utgå från sjukförsäkringen, utges som en merförmån. Man kan naturligtvis också bibehålla försäkringen, men då låta den bli administrerad av en enda enhet.

Då har man sagt: Ja, men det skall ju också utredas hur yrkesskadeförsäkringen skall administreras, och det är riktigt. Jag vill fästa uppmärksamheten på att socialministern i propositionen har — det är det som gjort intryck på oss reservanter — anvisat tvenne alternativ för denna utredning om administrationen. Inget av dessa alternativ påverkar frågan om ett principbeslut rör-

ande avvecklingen. Han säger där, att man antingen kan avveckla försäkringen och låta de andra försäkringarna gemerförmåner eller också låta den vara kvar och administreras av en enda försäkring.

Det är alltså detta som skall utredas, och resultatet av den utredningen har inte något som helst att göra med det principbeslut som man nu bör fatta. Dessutom vill jag bara fästa uppmärksamheten på att det som socialministern framförde om livräntornas värdebeständighet är ett gammalt önskemål, som man nu kan tillgodose genom den väntade förändringen.

Jag kanske får lov att säga ett par ord om avgifterna till yrkesskadeförsäkringen. Vi räknar med att avgifterna i genomsnitt uppgår till 3 promille på lönesumman. Nu varierar avgiften ganska kraftigt mellan olika yrkesområden beroende på riskerna: gruvorna betalar 1,7 procent, bankerna 0,5 promille och den mekaniska verkstadsindustrin 3 promille. Man ställer sig den frågan: Finns det någon rimlig anledning att ha kvar dessa differentierade avgifter för denna del av de anställdas skydd? Sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen svarar ju för den övervägande delen av kostnaderna för yrkesskador. Dessa avgifter är inte differentierade.

Sedan vill jag till herrar Anderson i Sundsvall och Hamilton säga, att de farhågor man år 1953 hyste då vi diskuterade samordning mellan sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring, att enhetliga avgifter till sjukförsäkringen skulle inverka menligt på arbetarskyddet — allra mest betonades detta av socialförsäkringsbolagen — inte besannats. Arbetsgivarna själva uttalade inte så stora farhågor för den saken. Det får inte vara så att arbetarskyddet på något sätt påverkas av denna omständighet, varför den motiveringen för att ha kvar den nuvarande ordningen med differentierade avgifter inte är värd någonting. För övrigt tror jag inte att arbetsgivar-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

na påverkas av differentiering av denna lilla del av avgifterna för de anställdas skydd. Det är eftersträvansvärt att få enhetligare socialförsäkringsavgifter. För övrigt kan man fråga sig: Är det rättvist med den differentiering som nu förekommer? Att ha en avgift baserad på riskerna för olika kategorier tycker jag inte på något sätt är rättvist.

Jag behöver inte utveckla några synpunkter på de administrativa vinster med en enhetlig avgift. När vi för sju år sedan diskuterade frågan om en avveckling av socialförsäkringsbolagen, sade man ifrån att när man fattar beslut härom, måste detta innehålla bestämmelser om en rimlig avvecklingstid för bolagen. Utskottsreservanterna menar att den avvecklingstid socialministern här har givit försäkringsbolagen tillgodoser det kravet. Den är rimlig.

Får jag sedan ta upp frågan om den lokala organisationen, kanske det viktigaste i hela denna proposition. Här har vi inom utskottet kunnat enas om den lokala organisationen för sjukförsäkringen. Egendomligt nog har man inte kunnat enas om den lokala organisationen för pensioneringens handhavande. Till utskottets utlåtande har fogats tvenne reservationer på denna punkt. Den ena reservationen har avgivits av folkpartister och centerpartister, den andra av högerledamöterna. Reservanterna är lätta att handskas med, eftersom deras argument slår ihjäl varandra. Den ena reservationen går ut på att man nu inte skall fatta beslut om den lokala organisationen för pensioneringens handhavande. Man menar att man bör ha kvar en lokal organisation för detta. Men om man nu gör som reservanterna förordar, missar man mer än halva poängen i hela förslaget till samordning.

Den organisation som vi nu diskuterar skall tjäna den materiella samordningen. Här avser vi att samordna sjukförsäkringen med pensioneringen, så att vi slipper ifrån luckorna i socialför-

säkringsskyddet, varigenom vi får till stånd ett effektivare skydd. Jag kan nämna att vi inom kort får ett förslag om en i princip obegränsad sjukhjälpstid. Man skulle då enligt reservationen ha kvar folkpensioneringens invalidpensionering ute hos de kommunala organen. Man skulle däremot avgöra frågorna om sjukförsäkringen och tilläggs-pensioneringen i det regionala organet. Resultatet blir ju då att man hindrar en önskvärd förenkling av samordningen.

Motivet för denna reservation är att invalidpensioneringen inte är utformad i detalj, men man väntar sig att förslagen till en ny invalidpensionering blir sådana, att det blir fråga om en mycket grannliga uppgift, en svår uppgift att bedöma vem som skall ha invalidpension eller inte och att man då måste ha tillgång till lokala uppgifter. Man måste ha kännedom om de lokala förhållandena.

Det föreliggande förslaget tillgodoser i själva verket reservanternas önskemål. Det är nämligen klart, att det regionala organet måste inhämta alla sakuppgifter hos de lokala organen. De s. k. försäkringsnämnderna kommer också att lämna erforderliga uppgifter. Vinsten med detta system är helt enkelt, att samma organ, som har hand om vederbörande under den första sjukdomstiden och ger sjukpenning samt deltar i rehabiliteringsanordningar och dylikt, skall besluta om förtidspension. Det är en oerhörd vinst.

Man har anfört, och det gjorde herr Anderson i Sundsvall också, att man inte vet, om kommunerna kommer att ekonomiskt medverka vid bestridandet av kostnaderna för förtidspensioneringen och att, om kommunerna skall vara med och bekosta förtidspensioneringen, de också bör vara med vid prövningen. Men, herr Anderson i Sundsvall, den omständigheten, att kommunerna eventuellt kommer att få vara med och betala, har inte något samband med den-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

na fråga. Den lag om förtidspension som riksdagen kommer att anta måste ju innehålla bestämda regler för hur förtidspensioneringen skall fungera. Den måste innehålla regler om att den som på grund av medicinsk invaliditet förlorar sin arbetsförmåga skall få förtidspension. När pensionsmyndigheten prövar rätten till pension, får den inte vid sitt ställningstagande påverkas det allra minsta av den omständigheten, att kommunen deltar i bestridandet av kostnaderna för pensionerna. Den som på grund av medicinsk invaliditet fått sin arbetsförmåga nedsatt skall få förtidspension oberoende av finansieringsmetoden. Den saken har alltså inte det ringaste att göra med vad herr Anderson i Sundsvall snuddade vid, nämligen frågan om den kommunala självstyrelsen. Spörsmålet om pensioneringskostnaderna skall diskuteras i annat sammanhang.

Den andra reservationen, som går mot den andra ytterligheten och som herr Hamilton pläderat så aktivt för, går i själva verket ut på att bevara den nuvarande ordningen. Visserligen vill man ha de regionala organen som utredande och prövande organ, men beslutet skall ligga hos den centrala myndigheten. Motiveringen härför är att man vill ha större enhetlighet vid bedömningen och att man befarar oenhetlighet om de regionala organen får fatta beslut. Mitt bestämda intryck är, att reservanterna har överdimensionerat de medicinska synpunkterna och helt bortsett från alla de övriga omständigheter, som måste påverka rätten till pension. Man tycks utgå från att samma medicinska invaliditetsgrad medför samma nedsättning av arbetsförmågan. Den medicinska invaliditeten är dock inte helt avgörande för arbetsinvaliditeten. Redan inom den nuvarande invalidpensioneringen varierar antalet pensionärer oerhört i olika delar av landet, beroende på arbetsmarknadsläget, näringslivets struktur o. s. v.

Var man än lägger beslutanderätten, måste man vid invaliditetsbedömningen gå ut från den enskilda människa, vars situation man skall bedöma. Det är hans alldeles speciella omständigheter som skall vara avgörande, hans ålder, tidigare yrke, platsen där han bor, hans medicinska invaliditet o. s. v. Det är alltså ingen risk att lägga beslutanderätten hos de regionala organen. Erforderlig enhetlighet kommer säkerligen att uppnås genom överläggningarna med den centrala myndigheten.

Får jag sedan, innan jag lämnar denna talarstol, endast göra ett litet påpekande om en annan reservation, som gäller frågan om allmänt ombud. I den frågan har utskottet inte kunnat enas. Utskottet delar helt departementschefens uppfattning, att det finns skäl som talar för en sådan anordning. Men majoriteten anser liksom socialministern, att anordningen inte är nödvändig vid starten. Den enskilda människan kommer för övrigt inte att känna någon som helst olägenhet av att vi inte inrättar denna tjänst. Det förhåller sig snarare tvärtom. Tanken är ju nämligen inte, att ombudet skall tjänstgöra som någon rättshjälpsanstalt för enskilda personer. Han skall inte föra den enskildes utan tvärtom det allmännas talan. Den som är missnöjd med beslut av riks-försäkringsverket äger rätt att föra sin talan vidare till domstolen. Ombudet skall huvudsakligen föra sådana ärenden till domstolen, där den enskilde är nöjd med beslutet. Man kan alltså mycket väl avvakta en närmare utredning av hur ombudsmannainstitutionen skall vara organiserad — det skadar vidare inte att man vinner erfarenhet av det förslag, som socialministern har förordat, angående möjlighet för riks-försäkringsverket att underställa vissa avgöranden domstolens prövning.

Med hänsyn till alla de synpunkter, som framförts av socialministern beträffande tvåtredjedelsregeln, har jag

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

ingen anledning att ytterligare fördjupa mig i den frågan. Jag vill bara framhålla, att vi som står för utskottets utlåtande på denna punkt har bestämt hävdad, att en sådan valfrihet som reservanterna förordad är helt oförenlig med systemet. Detta påstående minskar emellertid inte på något sätt reformens värde.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr II av herr Strand m. fl. och till utskottets förslag på alla andra punkter.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Vissa skiljaktigheter i detaljer, i och för sig viktiga sådana, får inte skymma bort det faktum, att det i stort sett råder enighet om detta utskottsutlåtande. Både andra lagutskottet och riksdagens kamrar har anledning att med tillfredsställelse notera denna nya milstolpe i utbyggnaden av vår socialförsäkring. Sten efter sten har här fogats till ett bygge, som avser att ge social trygghet åt vårt folk. Jag kan på den punkten bara nöja mig med att uttala min tillfredsställelse med reformen och min lyckönskan till socialministern. Att socialministern sedan roar sig med en och annan spydighet mot folkpartiet tar vi inte så allvarligt. Men nog är det onödigt, när han känner vår principiella inställning till svensk socialpolitik och våra insatser i detta gemensamma arbete.

På en speciell punkt ville jag, utöver vad herr Anderson i Sundsvall anfört, motivera en av reservationerna, vilket är anledningen till att jag har begärt ordet. Det gäller förslaget om att vi redan från början av socialförsäkringsdomstolens tillvaro skulle få en företrädare för det allmänna, alltså den fråga som herr Bengtsson i Varberg kort berörde.

Bakom detta resonemang ligger den synpunkten, att systemet med en socialförsäkringsdomstol borde byggas upp med rättegångsbalkens domstolsförfa-

rande som mönster. Enligt rättegångsbalken skall ju rättegången byggas på en ordning med två motstående parter. Om det allmänna inte får något ombud måste ju domstolen själv fungera som det allmännas representant, eftersom den ena parten, d. v. s. staten och lagstiftarna, saknar ett eget ombud. Även om jag är medveten om att detta inte är någon stor fråga vill jag framhålla, att det kan uppstå lägen, där det skulle vara önskvärt att någon företrädde också den andra parten och vakade över att samhällets egna intressen tillgodoses. I motsats till herr Bengtsson i Varberg tror jag, att ett sådant ombud också har till uppgift att biträda en enskild medborgare som inte anser sig ha fått sin rätt tillgodosedd. Det naturliggaste är ju ett tvåpartsförfarande, inte bara domstolen och en part.

Nu har dessa synpunkter också kommit fram under ärendets gång, men utskottet har stannat för, som herr Bengtsson i Varberg sade, att åtminstone från början avstå från ett ombud för det allmänna. Jag vill emellertid erinra om att man allvarligt diskuterat och understrukit värdet av en sådan parallellitet med ett vanligt rättegångsförfarande, både från besvärssakkunnigas sida, i Kungl. Maj:ts proposition och i lagrådet.

Besvärssakkunniga säger, att en särskild partsrepresentation för det allmänna i socialförsäkringsmål, ett allmänt ombud, skulle innebära en naturlig lösning av problemet. Man vinner åtskilliga fördelar, säger besvärssakkunniga, om processen på detta sätt anordnas som ett förfarande med två motstående parter. Utredningen blir fullständigare, och domstolen får ett säkrare underlag att bygga sina avgöranden på. För det allmänna är det också av vikt att i socialförsäkringens intresse prejudicerande frågor kan underställas domstolen även av andra än de enskilda parterna.

Chefen för socialdepartementet refe-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

rerar detta resonemang och tillägger: »Vad jag nu anfört talar enligt min mening för att processen i socialförsäkringsmål bör tillföras, åtminstone i högsta instans, en särskild representant för det allmänna.»

Det som sedan föranleder Kungl. Maj:t att i sitt förslag ändå avstå från att föreslå detta ombud för det allmänna, synes enbart vara en önskan att pröva systemet utan partsombud för det allmänna, innan man inför ett system med sådant ombud. Departementschefen säger att betänkligheter i dagens läge kan resas mot att ta ett sådant steg utan en närmare undersökning rörande vilka konsekvenser i olika avseenden detta skulle föra med sig. »Jag finner mig därför inte beredd att nu föreslå införandet av en särskild partsrepresentation för det allmänna», säger statsrådet. Han tillägger dock, och det visar betydelsen av att denna fråga hålles levande: »Denna fråga bör dock lämpligen tagas upp vid ett senare tillfälle, sedan större erfarenhet angående besvär förfarandets funktion inom det nya socialförsäkringssystemet vunnits.»

Det är på denna punkt som reservanterna visserligen resonerar annorlunda än departementschefen men med klar anslutning till hans tanke på en partsrepresentation. Vi menar för det första, att värdet av en sådan anordning är så obestridligt, att man troligen förr eller senare kommer att införa den, och för det andra att det i så fall är mycket enklare och riktigare att göra det redan från början.

Vi är härvidlag inne på exakt samma väg som lagrådet. Jag vill helt kort citera vad lagrådet säger: »De fördelar som skulle vara att vinna om en särskild partsrepresentation för det allmänna tillskapas, är enligt lagrådets mening så betydande att man bör söka genomföra en sådan ordning redan nu. Endast om avsevärda svårigheter av organisatorisk art skulle lägga hinder i vägen, bör frågan uppskjutas.»

Reservanterna delar denna mening och har inte under resonemanget i denna fråga blivit övertygade om att svårigheterna att redan nu införa denna anordning skulle vara särskilt betydande. Vi anser det principiellt olämpligt, att domstolen skall börja sitt arbete från ett utgångsläge som förutsättes bli ändrat inom kort. Vi föreslår emellertid med hänsyn till den korta tiden inte någon lagändring utan hemställer, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till höstsessionen, så att verksamheten med denna fylligare representation kan påbörjas med ingången av år 1962.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr IV.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Jag tänker inte ta upp någon debatt utan vill bara ge några kommentarer till förslaget om slopande av dubbelkassesystemet och därmed av 600 lokalsjukkassor.

Herr Anderson i Sundsvall sade något om det krångel som dubbelkassesystemet medför, men om det har funnits något sådant krångel har det icke märkts bland medlemmarna. Vid många olika tillfällen och senast i riksförsäkringsanstaltens yttrande över administrationsnämndens betänkande har det framhållits, att lokalsjukkassorna fullgjort sina uppgifter på ett förtjänstfullt sätt.

Det har emellertid alltsedan den nuvarande allmänna sjukförsäkringen trädde i kraft den 1 januari 1955 inom rörelsen pågått en diskussion om den framtida organisationen. Många inflytelserika kretsar har haft den uppfattningen, att kassornas verksamhet borde starkt centraliseras för att man på så sätt kanske skulle spara några ören per medlem i förvaltningskostnader och ge centralsjukkassorna en starkare ställning.

De som haft en annan uppfattning och som hävdar, att medlemmarna har

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

rätt till en fullgod service även om de råkar bo ute på landsbygden, känner mycken oro inför det utredningsarbete som pågått. Låt mig säga att denna oro har visat sig överdriven. Även om man känslomässigt tycker att det är synd att en folkrörelse försvinner, är det föreliggande förslaget om en administrationsenhet ett följdriktigt led i försäkringens utveckling. Och såväl utredningen som departementschefen har ansett, att servicen till medlemmarna är en viktig uppgift för sjukkassorna.

Jag vill citera vad departementschefen anför i denna fråga: »Det är angeläget att avskaffandet av lokalsjuk-kassorna inte leder till någon försämrad service för allmänheten eller till att det folkliga inslaget i sjukkasseverksamhetens handhavande försvinner. Administrationsnämnden har beaktat dessa synpunkter genom att föreslå att de nuvarande lokalsjuk-kassorna ombildas till lokalkontor för centralsjuk-kassorna och att till varje lokalkontor knytes en rådgivande nämnd. Lokalsjuk-kassornas omvandling till lokalkontor synes mig på ett tillfredsställande sätt lösa frågan om fortsatt tillgång på närbelägna sjuk-försäkringsorgan för de försäkrade. Centralsjuk-kassorna bör också ha möjlighet att utbygga sitt lokalkontorsnät utöver vad som följer av de nuvarande lokalsjuk-kassornas ombildande. Jag vill framhålla, att avskaffandet av lokal-sjuk-kassorna inte innebär att avgörandena i sjukförsäkringsärenden flyttas från de lokala expeditionerna till centralsjuk-kassorna i vidare mån än ärendenas beskaffenhet fordrar. Jag anser också att medlemsregistreringen alltjämt bör ske lokalt.»

Man hälsar med tillfredsställelse detta uttalande. Jag kan själv inte finna annat än att det även i fortsättningen skall finnas lokalkontor i samma utsträckning som hitintills och kanske i ännu större omfattning. De nya uppgifter som skall åvila sjuk-kassorna kan göra behovet av nya kontor aktuellt. I vissa

städer, där det finns mer än ett lokal-sjuk-kassekontor, kan dessa utan olägenhet för allmänheten ombildas till ett enda. Genom att lokalkontoren även i fortsättningen enligt departementschefens uppfattning bör ha hand om medlemsregistreringen liksom beslutanderätten i försäkringsfrågor kan de lämna allmänheten samma service som tidigare. En centralisering på dessa vitala punkter skulle få till följd en försämring för medborgarna och — det är min övertygelse — även ett stort missnöje.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att nämna centraliseringen av pensionsregistret. Skulle det i framtiden visa sig, att allmänheten har behov av snabba upplysningar om sin rätt till tilläggs-pension och den nuvarande ordningen med centralisering av registret försvårar för lokalkontoren att stå allmänheten till tjänst, bör systemet omprövas och registren läggas ut på lokalkontoren. Ur servicesynpunkt är det även viktigt att de i fortsättningen erhåller allt det informationsmaterial och alla de cirkulär som skickas ut från riksförsäkringsverket utan att dessa behöver gå via den centrala sjuk-kassan i länet. På så sätt överflyttas det goda samarbetet som rått mellan sjuk-kassorna och riksförsäkringsanstalten på det nya verket.

Det är med stor tillfredsställelse man noterar förslaget, att försäkringsnämnderna skall handha uppgiften att vara lokalt organ för de behovsprövade folk-pensionsförmånerna. De får därigenom en konkret uppgift att syssla med. Viktigt är också att sjuk-kassan — som det sägs i propositionen — ordnar med informationsmöten för ledamöterna i dessa nämnder. I och med att ombudsmötena försvinner gäller det att finna andra former för information till dem, som på arbetsplatser och i offentlig verksamhet kommer i kontakt med den enskildes försäkringsproblem.

När det gäller landstingets nya upp-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

gift att utse majoriteten i sjukkassornas styrelse är det väsentligt, att landsingen utser personer som har tid och intresse att ägna sig åt denna verksamhet. Vi står inför en stor omdaningsprocess inom socialförsäkringarna såväl administrativt som försäkringsmässigt. Skall styrelsen fylla sin uppgift kommer det att kräva mycken tid och mycket arbete. Om sjukförsäkringen även i framtiden skall ha kvar något av den idealitet som präglade den under uppbyggnadsskedet, krävs det att de folkvalda representanterna har intresse och tid att motarbeta all byråkratisering inom den.

Till slut, herr talman, vill jag uttala en förhoppning om att socialförsäkringskommittén skall komma fram med förslag till förbättrade sjukförsäkringsförmåner på olika områden. Främst gäller det kanske samordningsfrågor, införande av högre sjukpenning och en försäkring som ger även fria företagare sjukpenning och trygghet vid sjukdom.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag med den ändring som föreslås i reservationen nr II av herr Strand m. fl.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp):

Herr talman! Jag ber kammaren om tillgift för att jag trots den starkt begränsade tiden säger några ord i denna fråga, men att jag vill göra detta beror närmast på att jag tillhör motionärerna.

I proposition nr 45 med förslag till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring har Kungl. Maj:t föreslagit, att riksdagen skall fatta principbeslut om att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag. Innebörden av ett sådant beslut skulle bli den, att de socialförsäkringsbolag som nu är verksamma efter nämnda tidpunkt inte längre får vara försäkringsgivare i fråga om den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen.

Detta förslag är ur flera synpunkter anmärkningsvärt. De problem, som skulle aktualiseras genom ett eventuellt bifall till förslaget, är långt ifrån klarlagda. Frågan om en samordning av yrkesskadeförsäkringen med sjukförsäkringen och pensioneringen har gjorts till föremål för utredning inom 1958 års socialförsäkringskommitté och detta utredningsarbete pågår alltjämt. I avvaktan på förslag från nämnda kommitté har administrationsnämnden, som har att utreda möjligheten av en samordning i administrativt hänseende mellan socialförsäkringens olika grenar, icke närmare gått in på frågan om administrationen av yrkesskadeförsäkringen. Sedan socialförsäkringskommittén avslutat sitt arbete torde, såsom departementschefen framhåller, en särskild utredning komma att tillsättas rörande yrkesskadeförsäkringen. En sådan utredning bör givetvis undersöka behovet av och förutsättningarna för bibehållandet av en särskild yrkesskadeförsäkring.

Eftersom det således ännu inte är utrett, om en särskild yrkesskadeförsäkring bör finnas i framtiden eller om den bör samordnas med annan socialförsäkringsform, är det minst sagt egendomligt, att Kungl. Maj:t nu vill binda riksdagens handlingsfrihet vid de kommande avgörandena på detta område genom ett principbeslut, som förbjuder socialförsäkringsbolagen att teckna obligatorisk yrkesskadeförsäkring efter år 1965. Förslaget om ett sådant principbeslut är i sakligt hänseende dåligt underbyggt. I propositionen framlägges icke några övertygande argument om önskvärheten av att monopolisera den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen för ett statligt försäkringsorgans räkning.

Eftersom frågan om yrkesskadeförsäkringens materiella innehåll och administration ännu inte är utredd måste det vara både omotiverat och olämpligt, att riksdagen nu fattar ett beslut

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

som förbjuder socialförsäkringsbolagen att efter en viss tidpunkt teckna obligatorisk försäkring mot yrkesskador. Detta utgör det ur formell synpunkt viktigaste argumentet mot ett principbeslut nu. Även argument ur reellt saklig synpunkt kan dock anföras mot ett sådant. Det har varit till stor fördel, att den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen inte centraliserats till en enda försäkringsantalt utan kunnat tecknas såväl i riksförsäkringsanstalten som i privata socialförsäkringsbolag. Härigenom har en sund konkurrens mellan försäkringsgivarna kunnat upprätthållas, vilket alldeles säkert bidragit till att kostnaderna för administrationen av denna försäkringsform kunnat hållas nere.

Försäkringsbolagen har enligt vad erfarenheten visar kunnat hävda sig väl i konkurrensen med riksförsäkringsanstalten. Grovt räknat administrerar de hälften av försäkringarna och riksförsäkringsanstalten den andra hälften. Riskfördelningen mellan bolagen och anstalten är inte heller så ojämn som det ofta påstås. Det förhåller sig inte så, att bolagen i allmänhet erhållit sådana försäkringar där risken för olycksfall och utbetalning av ersättningar är minst och att riksförsäkringsanstalten fått svara för sådana försäkringar där risken är störst. Bolagen intar inte en gentemot den statliga anstalten privilegierad ställning i dessa avseenden.

Med hänvisning till erfarenheterna av konkurrensen mellan bolagen och riksförsäkringsanstalten kan man inte påstå, att yrkesskadeförsäkringens nuvarande konstruktion skulle vara ett hinder för en rationalisering av socialförsäkringssystemet och en samordning av dess olika grenar. Det är tvärtom tänkbart, att en centralisering till en statlig anstalt kan medföra avsevärda nackdelar, inte minst i fråga om administrationskostnaderna. Om denna kommer att sakna stimulerande konkurrens från bolagens sida kommer den också att sakna speciella motiv för att

söka pressa dessa kostnader. Vi har ju i detta land lagstiftning mot konkurrensbegränsning, men på detta område vill man förbjuda konkurrens. Det är svårt att finna någon logik i detta.

Arbetsgivarna är ju skyldiga att betala kostnaderna för de anställdas yrkesskadeförsäkring — oavsett vad socialministern sagt tidigare i dag. Det är då bara naturligt, att de bildat egna företag för skötseln av denna försäkring. Inga rimliga anmärkningar av större tyngd har heller kunnat riktas mot dessa privata försäkringsbolags sätt att sköta sin uppgift. Varför vill man då förbjuda dem att sköta den i framtiden? Hittills har ingen velat förmena medborgarna att bilda sammanlutningar — ideella föreningar likaväl som ekonomiska föreningar eller bolag — för att tillvarata sina gemensamma intressen. Förslaget om förbud för bolagen att teckna yrkesskadeförsäkringar går inte riktigt väl ihop med föreningsfrihetens grundprinciper.

Jag har jämte några andra ledamöter av denna kammare avlämnat en motion, nr 740, i vilken vi yrkat avslag på förslaget i propositionen nr 45 om ett principbeslut av den innebörd, för vilken jag redogjort. Andra lagutskottet har i sitt nu föreliggande utlåtande över den nämnda propositionen anslutit sig till motionärernas ståndpunkt och yrkar således avslag på propositionen i vad den avser ett sådant principbeslut. Jag hälsar självfallet utskottets ställningstagande med stor tillfredsställelse. Det är glädjande att utskottet helt instämt i de synpunkter som vi motionärer framfört.

Mot utskottets förslag på denna punkt har dess socialdemokratiska ledamöter avgivit reservation. Reservanterna anser, att de av departementschefen anförda skälen för att yrkesskadeförsäkringen i framtiden koncentreras till de organ, som handhar sjukförsäkring och pensionering, är entydiga och att de härmed förenade administrativa förde-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

larna uppenbart är betydande. Jag skall inte kommentera reservationen på annat sätt än att jag vill framhålla, att varken departementschefen eller reservanterna kunnat lämna några övertygande argument för att deras uppfattning är hållbar. De har så mycket mindre kunnat göra detta, som frågan om socialförsäkringssystemets framtida utformning alltjämt befinner sig under utredning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till punkten C i andra lagutskottets utlåtande nr 45.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Det mesta som kan sägas i denna fråga har redan sagts. Därför skall jag inskränka mig till några mycket korta kommentarer till socialministerns första inlägg. Socialministern är visserligen inte närvarande i kammaren, men jag hoppas att det går att få fram en hälsning till honom.

Jag skulle kunna börja med att lyckönska socialministern till att han fått igenom detta stora och omfattande förslag under så pass stor enighet. Om man granskar reservationerna finner man nämligen att de huvudsakligen endast tagit upp detaljer. Att debatten i dag ibland har tytt på att det skulle råda stora motsättningar får nog helt och hållet tillskrivas socialministern själv. Hans sätt att inleda debatten och lägga upp den har gjort, att diskussionen blivit kärvare än vad ståndpunktstagandena egentligen kunde ge anledning till. Jag vet inte vad socialministern haft för avsikter med att genom vissa mycket besynnerliga misstolkningar av förslagen driva fram denna motsatsställning — det vet han säkert bäst själv.

Beträffande yrkesskadeförsäkringen säger socialministern, att den i fortsättningen torde bli en liten gren av det stora socialträdets. Jag är inte alldeles säker på att den blir så liten som hans formulering ger intryck av. Socialmi-

nistern menar alltså, att förtidspensioneringen och sjukförsäkringen skall ta nästan hela utrymmet, så att det blir mycket litet kvar för yrkesskadeförsäkringen.

Jag är inte säker på att det blir så. De som trots invaliditet har över hälften kvar av sin försörjningsförmåga kommer inte att få någon förtidspension. Om de lidit skada i arbetet är det ganska rimligt att de får en ersättning, som kan betraktas som ett skadestånd, trots att pengarna inte utbetalas i form av ett engångsbelopp utan i form av livränta. Det är väl rimligt att företagsamheten i huvudsak får svara för denna kostnad. Kommer en person till skada i arbetet bör han åtminstone få en viss ersättning.

Sedan har vi de personer som får sin inkomst sänkt och där nedgången ligger mellan 50 procent och 67 procent. Dessa kommer att få förtidspension, men endast till en tredjedel. De förlorar alltså en betydande del av sin inkomst men får en ganska liten förtidspension. Är det då så otänkbart, att också dessa får en skadeersättning om de i arbetet förlorat en lem — trots att de får en mindre förtidspension?

Jag tror alltså, att yrkesskadeförsäkringen även i fortsättningen kommer att få rätt stor betydelse och att man inte för socialministerns förslag kan ange som skäl, att försäkringen kommer att få så litet att syssla med.

Sedan säger socialministern att det är en inkonsekvens av de borgerliga partierna att inte ta steget fullt ut i denna fråga. I viss mån — menar han — har man i utskottsutlåtandet argumenterat för en nedläggning av den privata socialförsäkringen. Om detta är en kritik måste den även riktas mot administrationsnämnden. Den förde också detta resonemang men slutade med, att det ändå inte fanns någon anledning att fatta ett principbeslut, som inte skall träda i kraft förrän om fyra år.

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

Jag tycker att vi kan vänta tills vi får det materiella innehållet i yrkeskadeförsäkringen klarlagt, innan vi fattar beslut om hur administrationen skall skötas. Jag har dock, herr talman, inte begärt ordet för detta utan för att kommentera det socialministern sade om tvåtredjedelsregelns slopande be-
träffande företagen inom ATP.

Socialministern sade att folkpartiet vill ha reformer som hör hemma i ett annat system. Han ville liksom göra gällande, att vi genom vårt förslag skulle riva sönder ATP. Socialministerns käraste sysselsättning under de senaste åren har varit att utså misstro mot folkpartiet när det gäller ATP. Om det finns någon möjlighet att misstolka någonting som folkpartiet säger på detta område tänker han tydligen göra det.

Vi har upprepade gånger sagt att vi vill införa ökad valfrihet. Men vi inskränker oss till att kräva den valfrihet som är möjlig inom systemets ram. Om socialministern ville vara vänlig och godtaga vår förklaring på denna punkt behövde vi inte diskutera på det sätt som här har skett utan vi kunde inskränka diskussionen till att avse frågan, om vårt förslag är möjligt eller inte är möjligt att förena med systemet. Det skulle alltså bli en saklig debatt och inte det misstänkliggörande som socialministern nu så gärna sysslar med.

Vad är det då i vårt förslag som socialministern menar skulle riva upp ATP? När socialministern kommer till sina argument, visar de sig vara alldeles otroligt svaga. Det skulle kunna bli svårigheter på två sätt, säger han.

Det ena slaget av svårigheter skulle uppstå genom att en företagare från början gick med i ATP med hela sin inkomst och sedan efter 15 år delvis utträder och står kvar med bara en lägre inkomst, varigenom han spekulerat i de lägre avgifter som gäller under den första perioden. Den invändningen kan med samma styrka riktas mot utträdesrätten. Man har enligt gällande

regler rätt att vara med i 15 år och så begära utträde. Det kan inte vara värre för systemet om man står inne 15 år och sedan går ut med en tredjedel av sin inkomst än om man står inne i 15 år och utträder med *hela* sin inkomst. Socialministerns argument på den punkten är fullkomligt ohållbart.

Det andra slaget av svårigheter uppstår genom att man i början kan stå inne med bara en del av sin inkomst men senare går in med hela sin inkomst. Femtonårsregeln skulle då göra, att man ändå kunde få full pension trots att man betalt lägre avgifter. Det ligger en hel del i det resonemanget. Såväl herr Anderson i Sundsvall som herr Gustavsson i Alvesta har emellertid framhållit, att de inte menar annat än att man vid inträdet måste bestämma sig för med vilken inkomst man skall gå med i pensioneringssystemet. I så fall faller spekulationsmöjligheterna helt bort. För min del tror jag att det inte ens skulle vara omöjligt att utforma ett system, som medgav att man senare ändrade den del av inkomsten som är med i systemet.

Denna invändning kunde nämligen med ungefär samma fog riktas mot möjligheten att *utträda* ur systemet. Om man går ur systemet och så går in igen vid 35 års ålder, får man 30 års intjänad tid och full pension men får ändå billigare avgifter. Detta har emellertid förebyggts med ett reduceringssystem, som såvitt jag förstår gör spekulering fullständigt omöjlig. Kan man göra ett sådant reduceringssystem effektivt när det gäller rätt att träda ut med hela inkomsten, kan man väl göra det också då det gäller rätt att utträda med en tredjedel eller med hälften av inkomsten. Den saken bör utredningen klarlägga.

Skulle en utredning visa, att det är oförenligt med systemet att medge valfrihet senare under den pensionsberättigades liv, kommer vi inte att yrka på en sådan valfrihet. Vi är fullt på det

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

klara med att vi måste vara nöjda med den valfrihet som går att ernå under bibehållande av det system vi nu har med dess fördelar och olägenheter. Vi kommer inte att yrka på någon valfrihet som är oförenlig med systemet. Om socialministern äntligen ville godta den förklaringen, skulle vi slippa debatter av den ganska otrevliga typ som vi haft i dag.

Herr ANDERSSON i Knäred (cp):

Herr talman! I anslutning till denna proposition har jag väckt ett par motioner. En del av synpunkterna där har redovisats i utskottsutlåtandet eller i reservationerna. I den mån de inte alls beaktats skall jag inte ge mig in på dem nu. Jag vet att allesammans sitter och väntar på att debatten skall sluta så snart som möjligt. Det är bara ett litet avsnitt, som inte tidigare i dag har behandlats, som jag skulle vilja belysa. Dessutom vill jag göra några korta kommentarer i övrigt.

I en motion som jag tillsammans med några kamrater väckt har vi berört de s. k. merprestationer, som sjukkassorna nu lämnat i större eller mindre utsträckning. Dessa prestationer skall nu, enligt propositionen, överlämnas till Kungl. Maj:ts bestämmande. Om detta finns ingenting att säga.

I motionerna har jag emellertid berört frågan om reseersättning från de nya kassorna i anslutning till dessa s. k. merprestationer. De kan inte utnyttjas på samma sätt av alla sjukkasemedlemmar. Av formella skäl fick denna del strykas i motionen sedan den avlämnats, därför att riksdagen tidigare under detta år hade behandlat motionsledes framförda yrkanden om att fria resor skulle föreskrivas i dessa sammanhang och att den av mig väckta frågan, som inte hade speciellt berörts i propositionen, fördenskull inte kunde tas upp till ny behandling. Detta gör att min argumentering i motionen hänger i luften. Jag kan därför väl förstå att

utskottet, som framgår av skrivningen på s. 125, har haft en smula svårt att förstå motionens yrkande. Det beror som sagt på att en del av den har tagits bort. Jag vill emellertid utnyttja tillfället att nu vädja till socialministern, att han ville beakta frågan om reseersättningsarna i samband med dessa s. k. merprestationer, så att dessa prestationer verkligen kan utnyttjas på samma sätt av alla sjukkasemedlemmar oberoende av bostadsort.

Vad sedan frågan om yrkesskadeförsäkringens administration beträffar har den redan diskuterats så mycket, att jag här kan fatta mig kort. Jag har mycket svårt att förstå, att det skall vara nödvändigt med ett principbeslut därvidlag i samband med behandlingen av här förevarande proposition. Socialministern har ju aviserat, att frågan om yrkesskadeförsäkringens framtid skall utredas så fort som socialförsäkringen i övrigt är klar. När 1958 års socialförsäkringskommitté har lagt fram sitt betänkande, vilket kommer i nästa månad, är det meningen att yrkesskadeförsäkringen skall tas upp. Då borde det inte vara nödvändigt med ett principbeslut om yrkesskadeförsäkringen innan vi klarat ut det materiella innehållet.

Däremot kan jag väl förstå, att man på detta stadium önskar klara ut administrationen i övrigt när det gäller pensioneringen och sjukförsäkringen, trots att det materiella innehållet beträffande invalidpensioneringen ännu inte är klart. På den punkten kan jag inte biträda reservationen utan ansluter mig till utskottets hemställan. Jag gör det så mycket mera, som jag tror att vi kan räkna med att nästa år nå full enighet om invalidpensioneringens finansiering. I varje fall är det ingen tvekan om att vi i det parti jag tillhör kommer att ställa mycket bestämda krav på att staten skall övertaga kostnaderna i sin helhet för den pensioneringen. Den frågan liksom en rad andra kommer tillbaka nästa år i samband med behandlingen

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

av det materiella innehållet i hela vår socialförsäkring.

Sedan kommer jag till den fråga som har diskuterats mest här i dag, nämligen ATP och möjligheterna att variera pensionsnivåerna samt de olika premierna för egna företagare. Där tyckte jag att socialministern till att börja med behandlade inkomstredovisningen en smula vårdslöst, när han talade om den taxerade inkomsten och beräkningen av pensionspremierna i anslutning till den. Vad som ligger till grund för pensionsförsäkringen är ju i realiteten inte det, som i dagligt tal kallas taxerad inkomst, vilket är vad som återstår sedan de allmänna avdragen är gjorda. Pensionsberäkningarna däremot göres innan de allmänna avdragen är verkställda. Det är den inkomsten som ligger till grund för beräkningen av pensionen. Detta gör att siffrorna inte stämmer när det gäller inkomstnivåerna för de grupper socialministern här nämnde.

Jag kan emellertid ge socialministern rätt i att skillnaden i premier för den stora massan av småföretagare, t. ex. jordbrukare och andra, är mycket liten, om man rör sig dels med en beräkning för full pension och dels med en regel, som ger två tredjedels pension när man kommer över det dubbla basbeloppet.

I själva verket vill vi ha helt andra variationsmöjligheter i pensionsnivåerna och därmed i premiernas storlek när det gäller egna företagare. Av formella skäl har vi dock varit förhindrade att motionsledes ställa sådana yrkanden i anslutning till proposition nr 45. Vi har varit tvungna att endast hålla oss till de möjligheter som reglerna nu ger och till det som socialministern har föreslagit. Om vi här skall kunna komma till en tillfredsställande lösning, lär man på företagarsidan behöva ha valfrihet mellan låt mig säga tredjedels, halv och full pension, och det bör inte vara omöjligt att åstadkomma.

Jag är ganska övertygad om att det under de kommande åren blir nödvän-

digt att ta upp det problemet till mera allvarligt övervägande än vad socialministern gjort i dag, när han bara inriktade sig på att ge en vrångbild av hela situationen. Om det inte där gives reella möjligheter att välja olika pensionsnivåer — av orsaker som herr Gustavsson i Alvesta tidigare redogjort för — så blir situationen den, att de äldre företagarna kommer att vara anslutna till ATP, medan de yngre går ur, vilket näppeligen kan vara ett bra system.

Herr talman! Jag skall nöja mig med det anförda och ber att få yrka bifall till samma reservationer som herr Gustavsson i Alvesta, utom på den punkt som gäller den lokala administrationen av socialförsäkringen, där jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Egentligen skulle jag ha velat blanda mig i den tävnan, som man arrangerar här i dag — liksom man gör så fort det gäller pensionsfrågor — mellan de borgerliga och socialdemokratiska partierna om vem som har haft och för närvarande har den bästa linjen i pensionsfrågan och pensionsfrågor över huvud taget. Men då jag respekterar talmannens lofvärda ansträngningar att på frivillighetens väg söka få till stånd en tidsbegränsning, skall jag inte nu ta upp den saken. Jag skall göra det senare och visa, att det egentligen är den kommunistiska gruppen som i de flesta pensionsfrågor har varit föregångare och att såväl de borgerliga som regeringspartiet efter hand har följt i stort sett de linjer som kommunisterna rekommenderat.

Jag har begärt ordet för att med tillfredsställelse notera, att man nu kommit därefter, att man tänker befria småföretagarna från den diskriminering, som redan inletts i och med allmänna pensionsberedningens förslag att ute-

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

stänga dem helt från den allmänna försäkringen. Jag vill bara beklaga, att man inte förrän så lång tid efteråt har kommit underfund med att detta var en diskriminering av småföretagarna. Man lägger fram ett förslag, som innebär att direktörer med höga inkomster, s. k. löntagare som är anställda i stora företag, får full pension — hur höga inkomster de än har får de ju en pension där den pensionsgrundande inkomsten är 30 000 kronor. Samtidigt genomför man för småföretagare, som kanske har 10 000, 12 000 eller 15 000 kronor i årsinkomst och ofta har svårt att dra sig fram, en bestämmelse som väsentligt reducerar deras pensionsgrundande inkomst.

Jag måste i detta sammanhang påtala det försök till undanglidning från tidigare ställningstaganden, som socialministern gör i den proposition vi nu behandlar, där han söker göra gällande att det nu inträffat ett förändrat läge och att det tillkommit en hel rad nya omständigheter, som föranlett honom att företa en omprövning av frågan. Redan från början måste det dock för var och en ha stått klart, att det är en orättvisa mot en stor småföretagargrupp, när man på detta sätt reducerar den pensionsgrundande inkomsten medan man låter vilken inkomst som helst vara pensionsgrundande för andra företagare, vilka har möjligheter att organisera det så, att de kan uppträda som löntagare i ATP:s mening. Det är beklagansvärt att någonting sådant har behövt förekomma och att man skapat denna oro och bitterhet bland en stor småföretagargrupp i stället för att redan från början ha berett den rättvisa.

Den kommunistiska riksdagsgruppen lade omedelbart fram ett förslag om en förbättring i fråga om beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten för småföretagarna. Men detta förslag möttes av en kallsinnig riksdag, där ingen talade för vår motion mer än vi själva. Riksdagen avsåg enhälligt, emot kom-

munisternas röster, vårt framlagda förslag. Man sade från utskottet, att en höjning av gränsen med åtföljande höjning av den pensionsgrundande inkomsten vore berättigad, men att detta skulle medföra en motsvarande ökning av de avgifter den försäkrade har att erlagga för sin pensionering. Sedan säger man, att det torde »inte utan vidare kunna tagas för givet, att de som berördes av den ifrågakvarande gränsdragningen i allmänhet önskar en ändring i den av motionärerna angivna riktningen». Då var småföretagarvänligheten här i riksdagen inte större hos de borgerliga partierna än att de enades om att avslå denna berättigade motion.

Jag har velat framhålla detta därför att man inte skall vara så hurtfrisk och tvärsäker från borgerligt håll när man försöker framträda som småföretagarvänlig i detta avseende. Det var först senare man vaknade, och det var först sedan småföretagarna börjat bilda bolag för att kunna uppträda som löntagare som man började intressera sig för denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. A I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. A II

Såvitt avsåge det föreliggande lagförslaget

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid utlåntandet fogade reservationen I); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustavsson i Alvesta begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

andra lagutskottets hemställan i mom. A II) i utskottets utlåtande nr 45, såvitt avser förslaget till lag om försäkringsdomstol, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till reservationen I) av fru Gärda Svenson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustavsson i Alvesta begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 166 ja och 52 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Såvitt avsåge fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående särskild partsrepresentation för det allmänna i socialförsäkringsprocessen

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen IV); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Anderson i Sundsvall begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. A II) i utskottets utlåtande nr 45, såvitt avser fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående särskild partsrepresen-

tation för det allmänna i socialförsäkringsprocessen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen IV) av fru Gärda Svenson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Anderson i Sundsvall begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 116 ja och 107 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. A III—A VIII

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. B

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. C

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Bengtsson i Varberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. C) i utskottets utlåtande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, m. m.

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen II) av herr Strand m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 107 ja och 115 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen II) av herr Strand m. fl.

Mom. D

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen III A) av fru Gärda Svenson m. fl.; samt 3:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen III B) av herrar Kaijser och Hamilton; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hamilton begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Hamilton votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. D) i andra lagutskottets utlåtande nr 45 antager det förslag, som innefattas i den av fru Gärda Svenson m. fl. avgivna, med III A) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen III B) av herrar Kaijser och Hamilton.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hamilton begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst-omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 79 ja och 44 nej, varjämte 100 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. D) i utskottets utlåtande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen III A) av fru Gärda Svenson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Sandsvahl begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 73 nej, varjämte 32 av

kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr *Källenius* (h) anmälde att han röstat fel i huvudvoteringen beträffande moment D.

Mom. E 2, E 4 och E 6

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlålandet fogade reservationen V); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Anderson* i Sundsvall begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. E 2), E 4) och E 6) i utskottets utlåtande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlålandet fogade reservationen V) av fru *Gärda Svenson* m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr *Anderson* i Sundsvall begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 116 ja och 107 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. E 1, E 3 och E 5

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ändring av vissa postavgiften m. m.

§ 5

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1961/62 till försäkringsdomstolen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6

Ändring av vissa postavgifter m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 3 mars 1961 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 90, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (postal tidningsförordning);

dels besluta att postbefordringsavgifterna för paket skall från och med den 1 juni 1961 utgå med belopp, som förordats av departementschefen;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med generalpoststyrelsens förslag utfärda bestämmelser rörande rätt för styrelsen att medgiva nedsättning av postavgifter.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

1. *Ny tidningsförordning.* I fråga om organisationen av postverkets tidningsrörelse föreslås, att de nuvarande postabonnemangen avvecklas och ersättes med oadresserade utgivarkorsband. Postverket skall emellertid åta sig att beträffande vissa tidningar tills vidare ombesörja abonnemangsbokföringen. Förslag framlägges om ett nytt avgifts-

Ändring av vissa postavgifter m. m.

system, grundat på fyra komponenter. En taxehöjning av ca 13 % föreslås för att kompensera kostnadsökningar. Vid utformningen av taxeförslaget har eftersträfvats, att taxehöjningen skall åläggas olika kategorier av tidningar så jämnt som möjligt. Ett genomförande av förslaget beräknas — inklusive en rationaliseringsvinst av ca 5 mkr — förbättra postverkets driftresultat med ca 10,5 mkr för helt år. En icke obetydlig förlust kommer dock alltså att kvarstå för postverkets tidningsrörelse. Den nya förordningen avses skola träda i kraft den 1 januari 1962.

2. *Höjning av paketportona.* I syfte att förbättra postverkets driftresultat och att samordna paketavgifterna med statens järnvägars motsvarande taxor föreslås en höjning av paketportona med i genomsnitt ca 20 %.

3. *Rabatt å postavgifter.* Generalpoststyrelsen föreslås få rätt att medge nedläggning i postavgifter i fall då överenskommelse kan träffas med avsändare om särskilda anordningar för att underlätta försändelsernas postbehandling.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 594 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 719 av herr *Nelander m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 90 måtte besluta, att för tidningar av dagspresskaraktär, så ock alla tidningar och tidskrifter som väsentligen framstode som organ för sammanslutningar med huvudsakligt syfte att verka för religiösa, nykterhetsfrämjande, idrottsliga, försvarsfrämjande eller politiska ändamål eller att företräda vanföra eller eljest arbetshindrade medlemmar, icke skulle uttagas högre postavgifter än vad som föreslagits för tidningar med en periodicitet av minst 2 nummer per vecka, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring i förslaget till postal tidningsförordning;

2) de likalydande motionerna I: 595 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 720 av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 måtte besluta,

a) att postabonnemang enligt nu gällande ordning under en övergångstid av förslagsvis fem år skulle bibehållas,

b) att ändringar i taxorna för detta postabonnemang nu icke skulle genomföras,

c) att Kungl. Maj:t bemyndigades att fastställa taxor för »rationaliserat postabonnemang» efter vad i motionerna närmare angäves,

d) att de lokala postmyndigheterna bemyndigades träffa uppgörelse om distribution också på utgivningsorten av såväl adresserade som oadresserade tidningar;

3) de likalydande motionerna I: 596 av herr *Ebbe Ohlsson* och II: 717 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 90 i vad detta avser höjning av avgifterna för postverkets paketbefordran»; samt

4) motionen II: 718 av herr *Hagberg m. fl.*, vari yrkats avslag å förevarande proposition.

Utskottet hemställde,
i fråga om villkoren för postbefordran av tidningar

A. att riksdagen måtte — med förklaring att Kungl. Maj:ts proposition nr 90 i förevarande del icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas — i anledning av de likalydande motionerna I: 594 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 719 av herr *Nelander m. fl.*, de likalydande motionerna I: 595 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 720 av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.* samt motionen II: 718 av herr *Hagberg m. fl.*

dels besluta att befordringsavgifterna för utgivarkorsband och postabonnemang för tidningar under år 1962 skulle utgå med de i nedanstående sammanställning under rubriken *utskottets förslag* angivna beloppen:

Ändring av vissa postavgifter m. m.

Försändelseslag	Avgiftsgrupper	Nuvarande avgifter öre	Utskottets förslag öre
Utgivarkorsband i allmänhet	varje $\frac{1}{2}$ kg eller del av $\frac{1}{2}$ kg	31	34
	dock lägst	124	136
kommissionärskorsband	varje kg eller del av kg för tidning med minst 6 nr i veckan	37	37
	dock lägst	74	74
	varje kg eller del av kg för tidning med mindre än 6 men minst 1 nr i veckan	50	50
	dock lägst	100	100
Postabonnerade tidningar	varje i tidningstaxan intagen abonnemangstermín	70	80
	varje under en vecka utkommande nr av tidningen	166	173
	dock lägst	132	146
	varje helt eller påbörjat kg av tidningens sammanlagda årsvikt	144	149
	sammanlagd avgift för ett postabonnerat tidningsexemplar, lägst	105	115

¹ Dessa avgifter avser helår och beräknas i förhållande därtill för kortare abonnemangstider.

dels antaga följande förslag till

Förordning

angående upphävande av förordningen den 22 april 1932 (nr 75) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter

Härigenom förordnas att förordningen den 22 april 1932 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter skall upphöra att gälla med utgången av år 1962.

dels med godkännande av de riktlinjer för organisationen av postverkets tidningsrörelse från och med ingången av år 1963, som utskottet förordat, bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om avgifterna i tidningsrörelsen för tiden den 1 januari 1963—den 31 december 1966 samt att utfärda erforderliga bestämmelser angående villkoren för postbefordran av tidningar under samma tid;

B. att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 594 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 719 av herr Nelander m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 595

av herr Eskilsson m. fl. och II: 720 av herr Eliasson i Sundborn m. fl., samt 3) motionen II: 718 av herr Hagberg m. fl., i vad densamma rörde frågan om villkoren för postbefordran av tidningar,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

i fråga om paketportot

C. att riksdagen med avslag å de likalydande motionerna I: 596 av herr Ebbe Ohlsson och II: 717 av herr Nordgren m. fl. ävensom motionen II: 718 av herr Hagberg m. fl., i vad densamma rörde frågan om paketportot, måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 90 i denna del att postbefordringsavgifterna för paket skulle från och med den 1 juli 1961 utgå med belopp, som förordats av departementschefen;

i fråga om nedsättning av postavgifter

D. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med generalpoststyrelsens förslag ut-

Ändring av vissa postavgifter m. m.

färda bestämmelser rörande rätt för styrelsen att medgiva nedsättning av postavgifter.

Reservation hade avgivits av herrar Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Magnusson i Borås, Christenson i Malmö, Darlin, Stenberg och Fälldin, vilka ansett, att utskottet under punkten C) bort hemställa, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition i vad avsåge höjning av paketportot måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 596 av herr Ebbe Ohlsson och II: 717 av herr Nordgren m. fl. besluta, att postbefordringsavgifterna för paket skulle fr. o. m. den 1 juli 1961 utgå med belopp som jämlikt propositionen förordats av generalpoststyrelsen.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! I fråga om tidningsabonnemang har en kompromiss träffats som innebär en höjning med cirka 10 procent av i dag utgående abonnemangavgifter. Den fullmakt, som utskottet föreslår att riksdagen skall ge regeringen att efter förhandlingar fastställa taxorna, kan givetvis av riksdagen icke förnyas, för den händelse de däri uppdragna riktlinjerna icke skulle följas.

I propositionen föreslås också en höjning av paketportot. Generalpoststyrelsen hade föreslagit en höjning av portot på de tyngre paketen, de som väger över tre kilo. Skälet för den föreslagna höjningen var att hindra att konkurrensläget mellan statens järnvägar och posten skulle ändras. Den föreslagna höjningen skulle inbringa 2 miljoner kronor i ökade inkomster för generalpoststyrelsen. Departementschefen föreslår emellertid även en höjning på de mindre paketen, vilket skulle ge postverket en ökning av inkomsterna med 8 miljoner kronor. Detta förslag är märkligt, eftersom posten förklarar att

någon ytterligare höjning av dessa avgifter icke erfordras, alldenstund man har full kostnadstäckning genom de nu utgående avgifterna.

Vi reserverar kan godkänna den mindre höjningen, som medför att man bibehåller konkurrensläget. Men vi kan inte vara med om den större höjningen. Det verkliga resultatet av en sådan höjning blir ju att paketportot görs till en skatteälla. Det har vi reagerat mot. Staten bidrar på detta sätt enligt min mening till att öka kostnadsläget för näringslivet i detta land. Det innebär en kostnadsökning med icke mindre än 20 procent, och det torde vara ett rekord. Näringslivet har all anledning att se till att dess kostnader icke ökas i det konkurrensläge, vari vi nu befinner oss. Det är ytterligt angeläget att statsmakterna inte bidrar till att öka kostnadsläget.

Dessutom blir det på det sättet att vissa företag drabbas särskilt hårt, nämligen de som har sin varudistribution så ordnad, att de måste skicka många små paket.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få instämma i vad herr Magnusson i Borås här sagt.

Redan generalpoststyrelsens förslag att göra vissa uppjusteringar av paketavgifterna, som skulle inbringa 2 miljoner kronor till postverket, skulle kunna ifrågasättas, men det förslaget kan ändå betecknas som rimligt med tanke på att man vill åstadkomma en viss jämvikt mellan järnvägsfrakterna och postpaketfrakterna. Däremot måste kommunikationsministrern och utskottets förslag att höja avgifterna med ytterligare 3 miljoner kronor till 10 miljoner kronor, en höjning som inte är kostnadsmässigt motiverad, betecknas som helt orimligt.

Bifall till reservationen!

Ändring av vissa postavgifter m. m.

Herr DARLEN (h):

Herr talman! Som bekant är ju paketposten en lönande gren av postverkets verksamhet. När generalpoststyrelsen trots detta anser sig tvingad att förordna en höjning av postpaketavgifterna, är detta förslag icke betingat av företagsekonomiska synpunkter. Det beror på en missriktad solidaritet mellan tvänne statliga monopolföretag. Hur skulle det se ut i det privata näringslivet, om man höjde priset på en vara med våldsamma belopp för att hjälpa ett företag, som håller på att säcka ihop? Det skulle medföra kaos och snedvridning, en snedvridning som departementschefen och utskottsmajoriteten nu är i färd med att ordna till, då de går emot generalpoststyrelsen, som bl. a. yttrat: »Med hänsyn till postpakettrörelsens ekonomiska bärighet finnes inte några direkta skäl för att höja paketavgifterna.» Generalpoststyrelsen känner sig närmast generad över dessa nya skattehöjningar, vilka som bekant drabbar dels näringslivet, dels också i flera fall de mindre bemedlade folkgrupperna på landsbygden, som ju köper mycket av sina varor från postorderfirmor.

Jag vill, herr talman, på det bestämdaste motsätta mig denna nya skatt på 10 miljoner kronor. Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Hagberg m. fl.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman: Den merinkomst som regeringen räknar med att få in genom de ökade fraktavgifterna på tidningar avses tas från de små tidningarna. Samtidigt som dessa påläggs en väsentlig avgiftsökning så gynnas de stora tidningarna. Det är tillräckligt att erinra om att medan Dagens Nyheters fraktkostnader skulle minska med 25,52 procent så skulle en så liten tidning som Strömstads Tidning få vidkännas en ökning med 26,04 procent. Det handlar alltså inte bara om att öka postverkets inkomster, utan samtidigt skall de stora

monopoliserade tidningarna subventioneras. En fågel har viskat i mitt öra att dessa siffror har dragits i tvivelsmål. Jag hänvisar därför till att de stämmer ganska väl med den uträkning som Tidningsutgivareföreningen har gjort.

Beträffande veckotidningarna är det inte riktigt samma tendens. En så relativt harmlös tidning som Allers Familj-Journal får lägre kostnader. För Veckorevyn ökar kostnaderna med 0,8 procent; den ökningen är alltså bagatellartad. Folket i Bild däremot får sina fraktkostnader höjda med 12,9 procent, och för tidskriften Vi ökar de med inte mindre än 25 procent. Det är en klar tendens här — jag vill inte göra gällande att den är avsiktlig — att belöna smaklösheterna. Ju högre ambition veckotidningarna visar, desto dyrare kommer frakten att bli enligt det förslag som regeringen framlagt. Därför yrkade vi avslag på hela förslaget. Utskottet har emellertid gjort en modifikation som för det närmaste året gör det hela acceptabelt. Därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under A i den första dels-satsen som slutar med tabellen, med uteslutande av de båda andra dels-satserna. Jag vill nämligen inte ge regeringen den fullmakt som ett bifall till utskottets förslag i oförändrat skick innebär.

Det föreligger också förslag om en höjning av pakettaxorna. Vi är betänksamma mot denna höjning, men eftersom vi tycker att man framför allt bör se på de mindre tidningarnas intressen — och jag vädjar till kommunikationsministern att han behandlar denna fråga med litet större omsorg — så vill vi inte rösta mot utskottet på denna punkt.

Herr ALLARD (s):

Herr talman! Med anledning av herr Hagbergs anförande vill jag i likhet med herr Magnusson i Borås understryka att bevillningsutskottets förslag beträffande tidningsförordningen är en

Ändring av vissa postavgifter m. m.

kompromiss mellan olika synpunkter som förts fram inom utskottet. Kompromissen innebär i korthet att nuvarande regler i tidningsförordningen förlängs ytterligare ett år. Därigenom har utskottet tagit viss hänsyn till de mindre tidningarnas intressen. Taxan kommer att höjas med tio procent, och kompromissen innebär också ett förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i fortsättningen efter överläggning med postverket och tidningarna fastställa en ny tidningsförordning.

Kompromissförslaget har också en annan effekt, nämligen den att de drygt 10 miljoner kronor, som kommunikationsministern räknat med att postverket skulle få in för att täcka underskottet i tidningsrörelsen, reduceras till 4 miljoner. Man kan förstå om kommunikationsministern inte är särskilt tillfredsställd med den kompromiss, som träffats inom utskottet, och alla tidningar är säkert inte heller tillfreds med den, men kompromissen avser att ta hänsyn till de mindre tidningarnas intressen.

Med anledning av herr Hagbergs jämförelse med hur propositionen skulle ha gynnat de större tidningarna och missgynnat de mindre kan jag säga att det i dag inte finns stor anledning att diskutera detta, då bevillningsutskottet här har kommit med en kompromisslösning. Men jag vill ändå till herr Hagberg säga att när han här gör en viss jämförelse och talar om att de större tidningarna skulle få lägre kostnader, beaktar han inte att de s. k. adresserade utgivarekorsbanden är en distributionsform som inte användes av de större tidningarna. Om herr Hagberg skulle ha gjort en rättvisande jämförelse, skulle han ha jämfört mellan nuvarande postabonnemang och propositionens förslag om oadresserade utgivarekorsband. Då skulle herr Hagberg ha nödgats tala om att även de större tidningarna skulle ha fått ökade kostnader.

Beträffande förslaget om höjning av paketportot föreligger en reservation. När utskottsmajoriteten här har accepterat kommunikationsministerns förslag är det på grund av att de skäl som statsrådet Skoglund har anfört har övertygat utskottet om det riktiga i att företa en sådan höjning. SJ avser nämligen att höja fraktsatserna för paketgods från den 1 juli. Om inte paketportot samtidigt höjs, kommer ett konkurrensförhållande att uppstå, så att paket, som nu och tidigare sänts som paketgods, i fortsättningen skulle sändas som paketpost. Det skulle innebära ett inkomstbortfall för järnvägsstyrelsen, och den konsekvensen vill inte utskottet ta. Dessutom har den situationen uppstått, att kompromissen i tidningsfrågan har minskat postverkets inkomster med drygt 6 miljoner kronor jämfört med det förslag som framfördes i propositionen. Ett bifall till reservationen skulle innebära en ytterligare inkomstminskning med omkring 8 miljoner för helt budgetår, och ett sådant resultat går inte ihop med de tidigare riksdagsuttalanden som gjorts beträffande postverkets driftresultat, då riksdagen vid åtskilliga tillfällen framhållit, att postverket borde lämna ett överskott på 20—40 miljoner kronor. Om vi här skulle följa reservationen, kommer postverkets överskott att reduceras till omkring 12 miljoner kronor per år.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Vad gäller paketportot kommer jag att rösta för den reservation som är framförd på grund av de skäl som givits till känna här.

I fråga om tidningstaxan vore det förvisso åtskilligt att säga, men efter den kompromiss som träffats mellan representanter för olika partier skall jag inte närmare ingå på den saken.

Det är emellertid en särskild sak som föranlett mig att begära ordet, nämligen fyrfartimotionerna nr I: 594 och II: 719, vilka väckts i anslutning till propositionen. I dessa har yrkats att för tidningar av dagspresskaraktär och för tidningar och tidskrifter, som väsentligen har till syfte att verka för religiösa, nykterhetsfrämjande, idrottsliga, försvarsbefrämjande eller politiska ändamål eller att företräda vanföra eller arbetshindrade medlemmar, icke skall uttagas högre postavgifter än vad som har föreslagits för tidningar med en periodicitet av minst två nummer per vecka.

De här uppräknade tidningarna var från början belagda med allmän varuskaft, men efter motion i riksdagen och i enlighet med en reservation i bevillningsutskottet uttalade sig riksdagen för en befrielse för dessa. En proposition lades också fram i fjol, och i enlighet därmed beslöt riksdagen att befria ifrågavarande tidningar från omsättningskaft.

Det kan, anser vi, därför inte vara rimligt att de nämnda tidningarna som till största delen kan sägas tjäna ideella syften, beträffande befodringsavgifter skall taxeras efter den högre taxan. Bevillningsutskottet har nu också uttalat sig för att de skall följa den lägre taxan under det närmaste året. För framtiden, då Kungl. Maj:t och generalpoststyrelsen övertar taxesättningen, har utskottet inte givit så klara direktiv, men man bör väl kunna förutsetta att Kungl. Maj:t noga följer detta ärende och de intentioner som utskottet har givit uttryck åt. Frågas dessa riktlinjer för de nämnda tidningarna av religiös, nykterhetsfrämjande, idrottslig, politisk etc. karaktär, skulle detta helt visst bringa riksdagen att på nytt uppta denna fråga.

Jag har, herr talman, i anledning av utskottsbetänkandet och våra framlagda motioner velat framföra dessa synpunkter men har inget särskilt yrkande.

Ändring av vissa postavgifter m. m.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Ja, man är nu nödsakad att tala litet grand i telegramstil. När en kompromiss om tidningstaxan har gjorts i utskottet, är det meningslöst att här ställa något bifallsyrkande till de motioner, som föreligger från mig och några andra kammarledamöter och som går ut på att bibehålla det nuvarande abonnemangssystemet under en övergångsperiod på fem år. Vi vill inte höja postavgifterna för närvarande; i varje fall vill vi se till att man under övergångstiden begränsar höjningarna i möjligaste mån. Det är alltså meningslöst att här ställa något ändringsyrkande, men som motionär vill jag ge uttryck åt den uppfattningen att kompromissen är i magraste laget.

Jag erkänner, att utskottet har tagit hänsyn till motionärernas synpunkter så till vida att det har medgivit en övergångstid, men denna blir tyvärr bara ett år, vilket kommer att medföra svårigheter för en del tidningar att skaffa de maskiner som behövs och i övrigt anpassa sig till det nya systemet.

Man har vidare generellt höjt avgifterna med tio procent. För att gälla en övergångstid på bara ett år tycker jag att denna procentsats är hög. Och så kommer utskottet överraskande med förslaget att överlåta åt Kungl. Maj:t att under en fyraårsperiod, räknad från den 1 januari 1963, efter överläggningar mellan postverket och tidningsutgivarna bestämma taxan. Utskottet skickar med en hälsning om vilka principer det anser att man skall följa. Jag måste säga att innehållet i dessa principer är ganska tänjbart. A ena sidan talas på mer än ett ställe om angelägenheten av höjningar och kostnadstäckningar, å andra sidan betonas — och det är jag glad över — att man skall taga hänsyn till de speciella förhållandena för de mindre tidningar, som på grund av olika omständigheter har svårt för att genom höjda annanspriser och prenumerationspriser kompensera sig för taxehöj-

Ändring av vissa postavgifter m. m.

ningar. Jag vill naturligtvis välkomna detta uttalande beträffande de mindre tidningarna, men vad detta uttalande är värt, vet vi inte någonting om; det blir uppenbart först i en framtid och helt och hållet beroende av hur Kungl. Maj:t tolkar detsamma.

Jag skall, herr talman, fortsättningsvis begränsa mig till att understryka — något som jag också har haft tillfälle att göra för ett par år sedan i en liknande debatt — att det är fel att bedöma frågan om posttaxorna i så hög grad ur fiskaliska synpunkter, medan man alltför litet beaktar den betydelse för en demokratisk stat, som en fri, nyanserad och livskraftig tidningspress har. Det vore en olycka, om tidningsdöden undan för undan skulle fortsätta och om möjligheten att kunna ge ut tidningar här i landet skulle bli förbehållen bara de stora kapitalintressena eller de stora organisationerna. Det är nödvändigt att statsmakterna också tar hänsyn bl. a. till den kolossala nytta de har av pressen som förmedlare av nyheter och inte minst som organ för att kunna ta död på rykten i tider med särskilda svårigheter — låt oss bara gå tillbaka och tänka på beredskapsåren — och inte bara förutsätter att tidningarna till varje pris skall vara bundna av en kostnadsutredning, som man kan sätta åtskilliga frågetecken för.

Jag hoppas alltså, herr talman, att Kungl. Maj:t under det närmaste året kommer att beakta vad utskottet har anfört och att Kungl. Maj:t beaktar betydelsen av en fri och nyanserad press.

Låt mig så helt kort beröra en detalj! Här har sagts, att postverket under övergångstiden bör ta upp överläggningar med olika grupper av tidningsutgivare för att undersöka, hur man ytterligare skall kunna minska övergångsproblemen. Jag hoppas då att man från postverkets och Kungl. Maj:ts sida skall beakta de synpunkter, som har framförts av erfarna tidningsorganisatörer, och att man skall utforma

detta nya system på ett sådant sätt, att man väsentligt underlättar övergången till detsamma. Jag skall därvidlag inte gå in på detaljerna utan nöjer mig, herr talman, med det sagda. Jag har inget yrkande.

Herr ALLARD (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn ställde inte något yrkande, men med anledning av hans anförande vill jag ändå framföra ett par synpunkter.

Herr Eliasson anser att det skulle vara mycket önskvärt att skjuta övergången till en ny tidningsförordning fem år framåt i tiden. Jag vill då erinra herr Eliasson om att förlusten för postverkets tidningsrörelse under 1961 beräknas bli omkring 22 miljoner kronor. Av denna förlust skulle enligt det förslag, som statsrådet lagt fram, omkring 10 miljoner kronor kunna täckas, varav drygt 5 miljoner kronor skulle utgöra en rationaliseringsvinst.

När utskottet här i princip anslutit sig till statsrådets förslag, har det skett av det skälet, att utskottet anser att man inte bör hindra ett statligt affärsföretag från att företa önskvärda rationaliseringar. Det skulle vara generande för riksdagen, som ställer stora krav på de statliga affärsföretagen, om man skulle fatta beslut i den riktning, som herr Eliasson i Sundborn önskar, ty det skulle innebära, att man hindrar företaget från att genomföra de rationaliseringar, som är önskvärda och nödvändiga.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara säga några ord, eftersom vi inte hinner fördjupa oss i denna fråga.

För förlust- och kostnadstäckningen har jag satt ett frågetecken i kanten, och jag poängterar än en gång att jag inte kan se denna fråga enbart ur fiskaliska synpunkter. Den sammanhänger även med frågan om värdet av en fri press.

Jag har inte velat hindra postverket att rationalisera. När utskottsmajoriteten velat gå med på en övergångsperiod, tycker jag emellertid, att den hade kunnat sträcka sig längre än till ett år. En så kort övergångsperiod kommer att medföra svårigheter för en del tidningar, det tror jag inte herr Allard kan bestrida.

Herr HAGBERG (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade inte tänkt replikera, eftersom talmannen är angelägen om att forcera förhandlingen, men när det dock replikeras, skall jag säga följande till herr Allard.

Den uträkning, som jag stött mig på, är den som är relevant i sammanhanget, eftersom det är den linje för prissättningen som eftersträvas i propositionen och som utskottet också rekommenderar. Taxan för stora tidningar, exempelvis Dagens Nyheter, blir 2 kronor billigare per årsexemplar enligt den utredning som jag har stött mig på.

Herr ALLARD (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn vill inte se denna fråga som fiskalisk. Det förstår jag då det är långt ifrån en fiskalisk fråga, som vi i dag diskuterar, när vi behandlar tidningsförordningen. Det gäller inte att ta ut några skatter, utan det är fråga om att ta ut en del av de kostnader, som tidningsrörelsen förorsakar postverket. Det är fråga om att täcka en del av den stora förlusten, som man nu får klara genom överskott på andra rörelsegrenar inom postverket.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn värdjade till mig, att jag skulle lyssna på den part, med vilken man skall förhandla. Han resonerade som om en sådan vilja inte skulle vara till finnas hos den nuvarande kommunikationsministern. Jag vill då bara påmin-

Ändring av vissa postavgifter m. m.

na honom om att 1959 hade vi lyssnat på varandra, Svenska Tidningsutgivareföreningen och jag, och till och med träffat en överenskommelse, som sedan fälldes av riksdagen, bland annat med herr Eliassons hjälp. I år gick det inte att förhandla, därför att Tidningsutgivareföreningen förklarade sig inte vara förhandlingsduglig, men vi resonerade om frågan. Jag är beredd att fortsätta dessa kontakter.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Utskottet har haft vissa betänkligheter och kompromissat ihop en höjning av tidningstaxan samt godkänt en ny taxeförordning. Huruvida det är riktigt att riksdagen avstår från sin beslutanderätt på detta område och bemyndigar Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser angående postbefordran får väl framtiden utvisa.

Det är emellertid en dålig kompromiss om den föreliggande propositionen att utskottet inte har kunnat komma till något resultat beträffande paketportot. Departementschefen har ökat generalpoststyrelsens taxeförslag med 8 miljoner kronor. Det är ett sällsynt fall att ett verk får mer än det behöver för sin rörelse. Motiveringen, att man skall höja postpakettaxan därför att järnvägsstyrelsen har höjt sina avgifter för befordran av paketgods, är en mycket svag ståndpunkt. Det rör sig om två olika affärsdrivande verk. En konkurrens mellan dessa båda borde driva fram rationalisering och därmed höjd effektivitet. Hade kommunikationsministern kommit med den glada nyheten att postverkets service skulle förbättras genom taxetillägget på paketportona utöver vad generalpoststyrelsen begärt, skulle detta ha hälsats med applåder.

Herr MAGNUSSON i Jönköping (cp):

Herr talman! Det är nu andra gången på relativt kort tid som regeringen har framlagt förslag om kostnadsökningar som inneburit höjda kostnader för vec-

Ändring av vissa postavgifter m. m.

kotidningar av dagstidningskaraktär utöver de ökningar man föreslagit för tidningar som kommer ut med mer än ett nummer i veckan. Senast var det i samband med förslaget om varuskatten. Nu föreligger ett förslag om höjning av posttaxan, som skulle innebära en övervältring av ytterligare kostnader på dessa tidningar. Från den utgångspunkten kan man tycka att man skall vara tillfreds med den skrivning som utskottet åstadkommit, varigenom det för dessa tidningar skulle bli uppskov ytterligare ett år.

Emellertid förordar utskottet dessutom att Kungl. Maj:t bemyndigas att besluta om avgifterna i tidningsrörelsen för tiden den 1 januari 1963—den 31 december 1966. Med det uttalandet av utskottet kan man mot bakgrunden av tidigare erfarenheter befara att kommunikationsministern kommer att bli lika lyhörd som han tidigare varit i fråga om krav från postverket på höjningar. Det har ju på mycket kort tid blivit väsentliga höjningar av postavgifterna på tidningar, nämligen med 40 procent. Detta procenttal hade varit betydligt högre, om inte riksdagen haft kvar sin bestämmanderätt 1959. Då föreslogs 100 procents höjning av postavgifterna, men riksdagen beslöt endast 30 procents höjning. Om man nu avhände riksdagen den möjligheten i fortsättningen, kan ju risk förefinnas, att det blir chockartade höjningar i framtiden.

Dessa veckotidningar drivs ofta under stora ekonomiska svårigheter och med stora offer från de medlemmar som står bakom de organisationer eller sammanslutningar som utger tidningarna. Det är därför, tycker man, inte rättvist att de skall bli utsatta för högre ökning av sina kostnader än tidningar som kommer ut mer än en gång i veckan.

Jag har inget yrkande och skall inte bli långrandig, eftersom tiden är så långt framskriden, men jag skulle ändå vilja vädja till kommunikationsministern, att han, när man kommer över

nästa år och skall besluta om 1963 års avgifter, beaktar dessa mindre tidningars besvärligheter, så att de åtminstone inte får högre kostnadsökning än tidningar av annan karaktär.

Jag skulle också till slut vilja säga att vi i vårt land är mycket stolta över den tryckfrihetsförordning vi har. Att se till att dessa småtidningar kan få ekonomisk möjlighet att komma ut i fortsättningen innebär bara att man befäster tryckfriheten. Åsiktsbildningen måste i ett demokratiskt land vara av så stor betydelse att man borde underlätta möjligheterna för olika åsiktsriktningar att även genom små tidningar komma till uttryck.

Med det anförda skulle jag, herr talmän, ännu en gång vilja vädja till kommunikationsministern att han beaktar detta, när den nya taxan för 1963 skall fastställas.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herr Hagberg i Malmö m. fl.; samt 3:o bifall till det av herr Hagberg i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Stenberg begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till reservationen av herr Hagberg i Malmö m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 98 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 17 mars 1961 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 132, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

I propositionen föreslås att skattskyldiga, som lämnat utfästelse om pension enligt den mellan Svenska arbetgivareföreningen, Svenska industritjänstemannaförbundet och Sveriges arbetsledareförbundet den 30 juni 1960 träffade över-

enskommelsen rörande bl. a. plan för kompletterande pensionsförmåner eller enligt annan överenskommelse med väsentligen likalydande innehåll, skall vid 1961 års taxering erhålla avdrag för härav föranledd avsättning till pensionsstiftelse, även om därigenom större avdrag erhålles än enligt kommunalskattelagens regler.

Till utskottet hade hänvisats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 657 av herrar *Stefanson* och *Yngve Nilsson* samt II: 786 av herr *Magnusson* i Borås m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte godkänna vid propositionen fogat förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse, med den ändringen att 2 § andra stycket erhöles följande lydelse:

2 §.

Skattskyldig, vilken — — — detta belopp.

Avdrag må — — — äro uppfyllda.

Till behandling i förevarande sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 484 av herrar *Stefanson* och *Söderquist* samt II: 555 av herr *Wedén* m. fl., vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till nästa års riksdag om åtgärder i syfte att motverka den nedgång i företagssparandet som kunde förutses inträda de närmaste åren som en följd av ATP-systemets införande, varvid i första hand borde prövas sådan ändring av skattelagstiftningen att rätt medgäves till skattefri avsättning till konto inom rörelsen för utjämning av pensionskostnad enligt i motionerna angivna riktlinjer; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 490 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 575 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari hemställts,

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionerna anförts

a) efter härom företagen skyndsamt utredning för 1962 års riksdag framlägga förslag, innebärande att arbetsgivare medgäves rätt att — utöver de årliga avgifterna för tilläggs pensioneringen — skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna säkrare samt begränsa kostnadsövertäckningen på framtida generationer,

b) igångsätta förberedande utredning i syfte att — sedan ATP-fonderna nått en ur likviditetssynpunkt betryggande storlek och erfarenhet vunnits rörande storleken av arbetsgivarnas frivilliga avsättningar till egna pensionsfonder — begränsa de årliga pensionsavgifterna till ATP-fonderna till vad som erfordrades för täckande av fondernas utgifter under året.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 132, och med avslag på de likalydande motionerna I: 657 av herrar Stefanson och Yngve Nilsson samt II: 786 av herr Magnusson i Borås m. fl. — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid

Kungl. Maj:ts förslag
2 §

Skattskyldig, vilken — — — — — detta belopp.
Avdrag må dock ej åtnjutas med mindre de villkor för avdragsrätt, som angivas i punkt 2 första och andra styckena av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen, äro uppfyllda. *Ej heller må avdrag erhållas till den del avsättningen gäller pensionering av någon som avses i fjärde stycket av samma anvisningspunkt.*

II) av herrar *Spetz, Kronstrand* och *Christenson* i Malmö samt fru *Nettel-*

1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 484 av herrar Stefanson och Söderquist samt II: 555 av herr Wedén m. fl., även som

2) de likalydande motionerna I: 490 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarmson m. fl.,

icke måtte föranleda någon riksdagen åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg, Spetz, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Darlin* samt fru *Nettelbrandt*, vilka under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 657 av herrar Stefanson och Yngve Nilsson samt II: 786 av herr Magnusson i Borås m. fl. ansett att utskottet under punkten A) bort hemställa, att riksdagen — med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 132, icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas och med bifall till nyssnämnda motioner — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse med den ändring av 2 §, som framginge av nedanstående såsom *reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Reservanternas förslag
2 §

Avdrag må dock ej åtnjutas med mindre de villkor för avdragsrätt, som angivas i punkt 2 första och andra styckena av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen, äro uppfyllda.

brandt, vilka ansett att utskottet under punkten B 1) bort hemställa, att riksdagen

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

dagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 484 av herrar Stefanson och Söderquist samt II: 555 av herr Wedén m. fl. ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 490 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt gällde här berörda fråga — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till nästa års riksdag om åtgärder i syfte att motverka den nedgång i företags-sparandet, som kunde förutses inträda de närmaste åren som en följd av ATP-systemets införande, varvid i första hand skulle prövas sådan ändring av skattelagstiftningen att rätt medgaves — för alla rörelser, oavsett företagsform, vilka deklarerade för inkomst enligt bokföringsmässiga grunder — till skattefria avsättning till konto inom rörelsen för utjämning av pensionskostnad enligt i reservationen angivna riktlinjer;

III) av herrar *Hagberg, Gösta Jacobsson, Magnusson* i Borås och *Darlin*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 490 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarson m. fl. — ansett att utskottet under punkten B 2) bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad i nyssnämnda motioner anförts

a) efter härom företagen skyndsamt utredning för 1962 års riksdag framlägga förslag, innebärande att arbetsgivare medgaves rätt att — utöver de årliga avgifterna för tilläggspensioneringen — skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna säkrare samt begränsa kostnadsövervältringen på framtida generationer,

b) igångsätta förberedande utredning i syfte att — sedan ATP-fonderna nått en ur likviditetssynpunkt betryggande storlek och erfarenhet vunnits rörande storleken av arbetsgivarnas frivilliga avsättningar till egna pensionsfonder —

begränsa de årliga pensionsavgifterna till ATP-fonderna till vad som erfordrades för täckande av fondernas utgifter under året.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! Den obligatoriska tilläggspensionen vilar på fördelningsprincipen. Under uppbyggnadstiden sker genom det kompensationsförfarande som där förekommer en övervältring på kommande generationer. Om man skulle tillämpa ett strikt fördelningssystem, skulle det innebära ett mycket stort sparandebortfall. Detta bleve alldeles särskilt markant inom företagen, all den stund det där redan har skett ett sparandebortfall av icke oväsentlig storlek. Även i försäkringsföretag har en hel del sparats för den framtida pensioneringen. Om fördelningssystemet hade tillämpats, hade man emellertid inte behövt bygga upp några sådana fonder. Tillskyndarna av pensionsobligatoriet har dock inte vågat avstå från att bilda vissa fonder. Dessa kan så småningom få en ganska dominerande makt på grund av penningkoncentrationen.

Vi inom högerpartiet har ansett att det är ytterligt angeläget att se till att det sker ett tillräckligt sparande, speciellt inom näringslivet. Under de första åren tar man ut relativt blygsamma avgifter till ATP, medan de verkliga kostnaderna kommer långt senare. Vi menar därför att det bör skapas ett system som ger företagen möjligheter att avsätta den del av pensionskostnaderna som skjuts på framtiden, d. v. s. den del som ligger mellan den till ATP erlagda avgiften och den verkliga pensionskostnaden. Dessa pengar skulle reserveras i företagen. Det är viktigt att detta sker i såväl små som stora företag. Det finns ytterligare en rent företagsekonomisk anledning att ta fasta på en sådan utveckling, nämligen att vi i annat fall

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

kommer att laborera med för låga kostnader. Vi lurar oss själva genom att på detta sätt överlåta åt framtiden att betala en del kostnader. Därför borde ett system skapas som ger tjänstpensioneringen en sundare uppläggning.

Om man tillämpar ett strikt fördelningssystem med endast sådana årliga avgifter som är till för att täcka de löpande utgifterna inom systemet, är det klart att man inte skulle behöva bygga upp några fonder. Kan näringslivet skapa sådana fonder som jag nu har föreslagit, borde därför detta leda till att det i fortsättningen inte behövs högre avgifter till obligatoriet än vad som erfordras för de direkta utgifterna.

Det är givet att ett sådant förslag inte kan genomföras omedelbart. Man måste ha en viss övergångstid. Det är emellertid väsentligt att det på detta område kommer i gång utredningar snarast, så att man när eventuella andra avgifter skall fastställas har ett organisationsförslag i ordning.

Jag ber i all korthet att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen av herr Hagberg m. fl.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! En stor del av det byggande för framtiden som är nödvändigt för att vi skall kunna få ett ökat ekonomiskt framåtskridande har finansierats genom internt företagssparande. I stället för att dela ut hela sin vinst till aktieägarna har företagen låtit en betydande del stå kvar för att användas till investeringar. Förutsättningarna för detta företagssparande har ändrats avsevärt under de senaste åren. Dels har näringslivet fått möta ökad konkurrens, vilket det i och för sig inte är något att säga om, och dels har vissa skärpningar av företagsbeskattningsreglerna skett.

Den mest avgörande försämringen av förutsättningarna för företagssparandet sammanhänger emellertid med det förhållandet, att sedan den nya pensions-

reformen genomfördes har företagen inte alls samma möjligheter som tidigare att åstadkomma en konsolidering via pensionsstiftelserna.

Nu säger man från regeringshåll att det inte gör så mycket om företagssparandet minskar. Man kan i stället öka det offentliga sparandet, d. v. s. finansiera en större del av investeringarna genom skattehöjningar. Vi som inte delar denna uppfattning ser givetvis med oro att förutsättningarna för företagssparandet försämras. Det är därför som det från folkpartiets sida har väckts en motion, där man hemställer om att en utredning företas och att till nästa års riksdag framlägges förslag som skulle göra det möjligt för företagen att till särskilda konton avsätta medel för utjämning av pensionskostnaderna. På grund av de omständigheter, för vilka herr Magnusson i Borås här redogjort, är det motiverat att företagen under ATP:s övergångstid beredes tillfälle avsätta pengar för utjämning av pensionskostnaderna.

Herr talman! Med denna korta motivering vill jag yrka bifall till reservation II) av herr Spetz m. fl.

Jag yrkar också bifall till reservation I) av herr Hagberg m. fl. Vi har tidigare under denna riksdag haft tillfälle diskutera den fråga det där gäller, och det finns inte någon anledning att nu ytterligare motivera reservanternas ståndpunktstagande.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Bevillningsutskottets här föreliggande betänkande avser frågan om lagstiftning angående särskilda bestämmelser med rätt att redan vid 1961 års taxering göra avdrag för avsättning till pensionsstiftelser. Betänkandet är mycket utförligt och motiveringarna för majoritetens ställningstagande är där klart redovisade. Jag förutsätter att alla som är intresserade av frågan har studerat utlåtandet, och jag

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

skall inskränka mig till att hänvisa till detta för att, herr talman, slippa uppta tiden med en uppräknig av de motiv som legat till grund för utskottets ståndpunktstagande.

Även beträffande motionerna och de därav föranledda reservationerna kan jag fatta mig ytterst kort. Reservanterna menar bland annat — för att nu ta upp en detalj — att huvuddelägare i företag skulle beredas möjlighet till avsättning till egen pensionsfond. Den frågan aktualiserades genom 1955 års beslut om rätt till avdrag vid beskattningen och har sedan här i riksdagen prövats vid en rad tillfällen, då man emellertid inte har velat gå med på vad oppositionen yrkat i detta avseende. Senast i år var frågan föremål för en sådan prövning, med resultat att riksdagen även denna gång intog en negativ ståndpunkt, eftersom det har visat sig att denna möjlighet till avsättning skulle kunna utnyttjas i icke avsett syfte för att möjliggöra viss skatteflykt.

Den allmänna motivering, som här anförts av herrarna Magnusson och Gustafsson, har varit ungefär densamma som förekom under den stora debatten om ATP. Man har talat om en övervältring på kommande generationer och om ett sparandebortfall. Visserligen har man inte kunnat göra gällande att sparandet blir mindre totalt sett, men man menar att frågan om det totala sparandet också måste bedömas ur den synpunkten att det skall finnas ett sparande inom företagen.

Herr Magnusson var även inne på frågan om fonderna och sade att dessa kommer att medföra en farlig maktkoncentration. För att vinna tid skall jag inte, herr talman, gå närmare in på dessa saker, som har diskuterats alltsedan vi här i huset över huvud taget började syssla med frågan om en tilläggs-pensionering. I reservationerna och i reservanternas anföranden här i dag har återkommit precis samma motiv som anförts så många gånger tidigare, och

jag tror inte att det skulle vara fruktbart att nu fortsätta diskussionen där om.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen I); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets betänkande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 130 ja och 74 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. B 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. B 1) i utskottets betänkande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen II) av herr Spetz m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 131 ja och 73 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. B 2

Såvitt avsåge arbetsgivares rätt att skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen III) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i

anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. B 2) i utskottets betänkande nr 55, såvitt avser arbetsgivares rätt att skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen III) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 140 ja och 39 nej, varjämte 33 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Såvitt avsåge begränsning av de årliga pensionsavgifterna till ATP-fonderna

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen III) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

Rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse

bevillningsutskottets hemställan i mom. B 2) i utskottets betänkande nr 55, såvitt avser de årliga pensionsavgifterna till ATP-fonderna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen III) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 129 ja och 36 nej, varjämte 45 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisa-

tionsfrågor inom skolväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet samt till högre konstnärlig utbildning jämte i ämnet väckta motioner,

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronoegendom jämte i ämnet väckt motion,

nr 123, i anledning av väckta motioner om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm,

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1961/62 till överståthållarämbetet och landsstaten, m. m.,

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken,

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 137, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1961/62 till Bidrag till vissa internatläroverk och Främjande av läringsutbildning hos hantverksmästare m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande arvsskatt,

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrad

taxeringskontroll, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475), m. m., och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning;

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 28, angående ändrad lydelse av avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän m. m.,

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående den s. k. Uppsala-eddan, och

nr 31, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av väckt motion om viss komplettering av barnmorske-reglementet,

nr 48, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), dels ock i ämnet väckta motioner,

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott,

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 41 § sjömanslagen, dels ock i ämnet väckta motioner, och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel; samt

jordbruksutskottets utlåtande och memorial:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m., jämte i ärendena väckta motioner, och

nr 34, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket.

§ 9

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny organisation av krigsmaktens högsta ledning;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård;

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till industriell verksamhet i Töre kommun;

nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avtal med Göteborgs stad berörande Göteborgs universitet;

nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bud-

getåret 1961/62 till studiehjälpsnämnden;

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg till investeringsplanen för statens järnvägar;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter m. m. inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 269, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1961/62 m. m.;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet;

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa forskningsråd m. m.;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., i vad propositionen avser underhållsarbeten i lokalerna för domkapitlet i Göteborg;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående handelsgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handelsgymnasierna; och

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Marocko för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter; och

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till förordning om tillverkning av sprit och vin, m. m.;

från tredje lagutskottet:

nr 289, i anledning av väckta motioner angående avlösning av vissa servitut; och

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk;

från sammansatta stats- och bevillningsutskottet:

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till viss busstrafik m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

från jordbruksutskottet:

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda åtgärder för rationalisering av jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, m. m.; och

nr 272, i anledning av väckt motion rörande vissa åtgärder i anledning av kronhjortens skadegörelse i Skåne; samt

från riksdagens kansli:

nr 239, angående val av ordförande och fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter; och

nr 246, angående val av ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket och suppleanter för dem.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 291, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1961/62 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Slutligen anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnanden:

nr 240, för herr Rolf Gösta Renlund att vara ordförande i riksgäldskontoret;

nr 241, för herr Erik Rudolf Hagberg att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 242, för herr Nils Ivar Johansson

att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 243, för herr Erik Selmer Johan Adamsson att vara suppleant för ordföranden i riksgäldskontoret;

nr 244, för herr Gustaf Emanuel Birke att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 245, för herr Lars Magnus Eliasson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 247, för fröken Lisa Mattson att vara ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 248, för herr Axel Henrik Munktell att vara ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 249, för fru Ingrid Segerstedt Wiberg att vara suppleant för en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket; och

nr 250, för herr Gustaf Einar Gustafsson att vara suppleant för en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket.

§ 10

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 166, dels med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193), dels ock angående godkännande av internationell konvention om fripassagerare, samt

nr 167, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestituktion.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.26.

In fidem

Sune K. Johansson

Lördagen den 20 maj

Kl. 10.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 166, dels med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193), dels ock angående godkännande av internationell konvention om fripassagerare; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 167, med förslag till förordning

om ändring i förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestituktion.

§ 2

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 118—127 och 137, bevillningsutskottets betänkanden nr 21, 50, 53, 58 och 64, bankoutskottets memorial och utlåtande nr 28, 30 och 31, första lagutskottets utlåtande nr 40, andra lagutskottets utlåtanden nr 38 och 48—51 samt jordbruksutskottets utlåtande och memorial nr 32 och 34.

§ 3

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN
yttrade:

Jag hemställer, att bland två gånger
bordlagda ärenden på kammarens före-
dragningslista för tisdagen den 23 maj
dels statsutskottets memorial nr 137
uppföres främst, dels bevillningsut-
skottets betänkande nr 53 och andra
lagutskottets utlåtande nr 49 i angiven
ordning uppföres närmast efter första
lagutskottets memorial nr 39, dels stats-
utskottets utlåtande nr 124 och kon-

stitutionsutskottets utlåtande nr 16 i an-
given ordning uppföres närmast efter
bevillningsutskottets betänkande nr 50.

Denna hemställan bifölles.

§ 4

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 10.04.

In fidem

Sune K. Johansson
